

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Askelmerkkejä ammattiliittoon

– opiskelijoiden kokemuksia jäsenyydestään Julkisten ja hyvinvointialojen liitossa JHL:ssä.

Pertti Paajanen

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma, ylempi AMK (90 op)

5/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Pertti Paajanen	Sivumäärä 91 ja 7 liitesivua
Työn nimi Askelmerkkejä ammattiliittoon – opiskelijoiden kokemuksia jäsenyydestään Julkisten ja hyvinvointialojen liitossa JHL:ssä.	
Ohjaava(t) opettaja(t) Merja Kylmäkoski	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry	
Tiivistelmä <p>Opinnäytteen tavoitteena oli selvittää, vastaako Julkisten ja hyvinvointialojen liiton JHL:n toiminta liiton opiskelijajäsenten odotuksia ja toiveita. Tutkimuksella kartoitettiin myös opiskelijoiden kokemuksia jäsenyydestään ja liiton toiminnasta sekä selvitettiin opiskelijatoiminnan kehittämistarpeita.</p> <p>Ammattiliittojen jäsenistön suuret ikäluokat siirtyvät eläkkeelle ja työelämän tulokkaat tulisi saada järjestäytymään ammatillisesti, jotta voidaan turvata palkansaajien korkea järjestäytymisaste ja liittojen vaikuttavuus sopimuspöydissä. Työuran aloittajille ammattiliitto voi tarjota tietoa ja tukea työelämässä selviytymiseen. Nuoret ikäluokat eivät enää kuitenkaan liity ammattiliittoihin perinteen tai yhteisön paineesta. Oma paikka yhteiskunnassa halutaan määrittää itse ja henkilökohtaisista lähtökohdista. Ammattiliitolle tämä on haaste, sillä kansanliikkeen tavoitteena on koota työntekijät ryhmäksi, jolla on halu puolustaa joukkona työntekijöiden oikeuksia ja sopia työehdoista. Opiskelijajäsenyys on opiskelijalle ensiaskel ay-liikkeessä ja ammattiliitolle mahdollisuus sitouttaa heidät pidempään jäsenyyteen opiskelun päättymisen jälkeen. Ammattiliitolle on tärkeää tietää opiskelijoiden kokemuksista ja odotuksista, jotta se pystyy tuottamaan opiskelijoiden tarpeista lähtevää toimintaa.</p> <p>Tutkimuksessa käytettiin sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä. Määrällinen aineisto kerättiin verkkokyselyinä, johon vastasi 441 JHL:n opiskelijajäsentä. Vastajat olivat pääasiassa toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa opiskelevia naisia, jotka suorittivat sosiaali- ja terveysalan tutkintoa. Laadullinen aineisto kerättiin haastattelemalla viittä järjestötoiminnan asiantuntijaa, jotka työskentelevät Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:ssa ja JHL:ssä.</p> <p>JHL:n opiskelijajäsenten tärkeimmät liittymismotiivit ovat jäsenyyden maksuttomuus ja liiton tarjoama turva jo opiskeluvaiheessa. Opiskelijat kuuluvat useaan ammattiliittoon samanaikaisesti. He ovat pääosin tyytyväisiä JHL:n tarjoamiin palveluihin ja etuihin. Virkistystoiminaan liittyvät tehtävät koetaan kiinnostaviksi, mutta perinteisiin järjestötehtäviin ei tunneta vetoa. Yhteiskunnalliset asiat kiinnostavat, mutta puoluepolitiikka ei ole opiskelijajäseniä innostava vaikuttamistapa. Opiskelijat odottavat toiminnan olevan maantieteellisesti lähellä itseään, sillä valtakunnallisen opiskelijajyhdistyksen toiminta jää etäiseksi. Kaksi kolmasosaa vastaajista ovat valmiita suosittelemaan jäsenyyttä – tämä on vahva signaali siitä, että nykyisessä toimintatavassa on paljon hyvää.</p> <p>Joka viides JHL:n opiskelijajäsen jatkaa jäsenyyttään liitossa valmistumisensa jälkeen. Suurelle osalle opiskelijoista jäsenyys on lyhytaikainen ja kevyt eikä ay-liikkeeseen olla vielä valmiita sitoutumaan. Osa opiskelijajäsenistä suhtautuu tietoisemmin jäsenyyteensä ja myös vertailee liittojen palveluita lopullista valintaa tehdessään. Myönteisesti ay-jäsenyyteen suhtautuvaa ryhmää on mahdollista kasvattaa rai-vaamalla tilaa uusille toimintamalleille, toimimalla paikallisesti sekä turvaamalla riittävät resurssit opiskelijatoimintaan. Osallistumisorientaatio rakentuu aikaisempaa kevyemmin perustein; ammattiliiton tulisi vastaavasti tarjota mahdollisuus myös kertaluonteiseen, lyhytkestoiseen tai projektinomaiseen osallistumiseen.</p> <p>Tutkimuksen tuloksia arvioitaessa on otettava huomioon vastaajien valikoituminen: kyselytutkimukseen vastasivat todennäköisesti ne, jotka muutenkin suhtautuvat ammattiliiton toimintaan keskimääräistä myönteisemmin.</p>	
Asiasanat ammattiliitto, opiskelijajäsenyys, järjestäytyminen, osallistuminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Master's Degree in NGO and Youth Work

ABSTRACT

Author Pertti Paajanen	Number of Pages 91 and 7 appendix pages
Title Joining a Trade Union Step by Step – How the Students Feel About Their Membership in the Trade Union for the Public and Welfare Sectors JHL	
Supervisor(s) Merja Kylmäkoski	
Subscriber and/or Mentor The Trade Union for the Public and Welfare Sectors JHL	
Abstract <p>The purpose of the thesis was to find out whether the Trade Union for the Public and Welfare Sectors JHL operates in accordance with the student members' expectations and wishes. In addition, the research mapped out what kind of experiences the students had about being a member and about the way the union operates. We also charted the demands that were raised with respect to how the student activities should be developed</p> <p>The large membership generations of the trade unions are about to get retired and the newcomers on the labor market should be made to join the trade unions in order to safeguard the high trade union density among the employees and the effectiveness of the unions at the negotiating table. The trade unions can offer those who are starting their working careers knowledge and support helping them cope with the work-life. Nevertheless, the young generations do not join the trade unions as a consequence of tradition or social pressure. Instead they want to define their own place in society based on their individual premises. The change is a challenge to the trade union, because being a popular movement, it aims to organize the workers into a group, which due to its large numbers possesses the will to defend the rights of the employees and settle the terms of employment. For the student, being a student member is a first step in the trade union movement. For the trade union, student membership is an opportunity to get the students to commit themselves to an extended membership after graduation. It is important for the trade unions to know about the students' experiences and expectations in order to being able to arrange activities based on the students' needs.</p> <p>The research was conducted making use of both quantitative and qualitative methods. The quantitative data was collected through a survey on the internet. 441 student members from JHL responded to the survey. The respondents were mainly women in second stage vocational training, who were studying for a degree in the social and health services. The qualitative data was assembled by interviewing five experts in organizational work. The five experts were employed by the Central Organization of Finnish Trade Unions and by JHL.</p> <p>The most important reason for the JHL student members to join is the absence of a fee for student members. Another reason is the security that the union offers even to students. Students belong to several trade unions simultaneously. They are mostly content with the services and the benefits they get from JHL. They are interested in tasks with a connection to the recreational activities, but traditional organizational tasks do not attract them. Social topics are of interest to them, but they are not excited by party politics as a means to influence society. The students expect the activities to be geographically close to them, and therefore the national student organization seems distant in their mind. Two thirds of the participants are prepared to recommend membership to others – this is a strong signal, which shows that there are many positive aspects about the present ways to function..</p> <p>One fifth of the JHL student members carry on as members of JHL after graduating. To a large part of the students, being a member is for a short duration only and does not carry much weight. They are not yet ready to commit themselves to the trade union movement. Some student members relate more consciously to being a member, and they do also compare the services of the various unions before making their final decision. It is possible to expand the group of people who have a positive attitude toward trade union membership. It can be done through making room for new ways to function, through operating locally and through allocating sufficient resources to the student activities. The orientation of one's participation is based on lighter criteria than before. Correspondingly, the trade union should offer an opportunity for participation which is short in duration, or for a project only, or even for just a single event.</p> <p>When the results of the research are evaluated, it is advisable to keep in mind the selection of respondents within the sample. Those who responded to the survey are likely people who in any case have a more positive attitude to trade unions than the average.</p>	
Keywords trade union, student membership, trade union membership, participation	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 AMMATTILIITTO JA OSALLISTUMINEN TEORIAN VALOSSA	8
2.1 Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ammattilaisten turvana	11
2.2 Perinteet purkautuvat – yksilö riskiyhteiskunnassa	14
2.3 Yhteiskunnallisen osallistumisen tavat muutoksessa	20
2.4 Nuorten arvot ja käsityksiä työstä	24
2.5 Osallistumismallit ja motivaatio	29
3 TUTKIMUSASETELMAN TÄSMENNYSTÄ	31
3.1 Näkökulmana yksilö, ammattiliitto ja yhteiskunta	33
3.2 Tutkimusongelma ja -tutkimusmenetelmät	38
4 TUTKIMUSAINEISTOT	42
4.1 Asiantuntijahaastatteluilla syvyyttä	44
4.2 Lomakekyselyllä laajuutta	45
5 TULOKSET	47
5.1 Vastaajien taustatietoja	49
5.2 Liittymisvaiheen kokemukset ja liittymiseen vaikuttaneet asiat	56
5.3 JHL:n onnistuminen toiminnassaan	59
5.4 JHL:n palvelujen ja osallistumismahdollisuuksien arviointia	63
5.5 Opiskelijoiden arvot, asenteet ja kiinnostuksen kohteet	68
5.6 Ammatillisuus, kiinnostus ay-liikkeen tehtäviin ja jäsenyys opiskelujen päättymisen jälkeen	71
5.7 Kolmen opiskelijatyypin luokittelua	78
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	80
LÄHTEET	87
LIITTEET	92

1 JOHDANTO

Työelämään tulevat uudet ammattilaiset joutuvat kohtaamaan entistä kovempaa kilpailua työn saamisessa, ammattitaidon kehittämisessä ja työssä jaksamisessa. Nuorten työttömyysaste on suhteellisen korkea, työn vaatimukset ovat lisääntyneet ja työntekijöistä otetaan mahdollisimman paljon irti. Ammattiin opiskelevilla riittää pohdittavaa näiden kysymysten parissa jo opiskeluvaiheessa.

Ammattiliitot haluavat olla opiskelijoiden rinnalla etsimässä ratkaisuja työtä ja tulevaisuutta koskeviin kysymyksiin. Perinteinen ay-liikkeen tarjoama yhteisöllisyys on saanut rinnalleen uusia muotoja, joita uusi teknologia tukee. Ihmisten lähipiiri on laventunut globaaleiksi verkostoiksi ja tuttavuuksiksi, joiden kanssa ollaan usein vuorovaikutuksessa. Keskustelua käydään verkossa ja niissä käsiteltävät aiheet ovat pääasiassa kevyitä. Yhteiskunnallinen aktiivisuus ja osallistuminen jäävät harvenevan joukon vastuulle. Myös työn osalta merkitykset muuttuvat: monelle työ on välineellinen arvo, joka mahdollistaa mielekkään ja elämyksellisen vapaa-ajan.

Uusissa yhteisöissä halutaan erottua, yhteisyys on yksilöllistynyt. On entistä vaikeampi löytää selkeitä luokkia tai nuorten ryhmiä, joilla on jokin yhteinen nimittäjä. Uudet yhteisöllisyyden muodot ovat avoimia ja vapaita. Ammattiliitot on rekisteröityjä yhdistyksiä, joiden toimintaa ja jäsenyyttä määrittävät säännöt ja pitkä toimintakulttuuri. Kiinnostaako uuden yhteisöllisyyden omaksuneita nuoria ja opiskelijoita tämä toimintamalli? Pelkona on, että yleisen yhteiskunnallisen yksilöllistymiskehitys vie kiinnostavuuden kollektiivisilta, yhteisöllisyydelle perustuvilta liikkeiltä.

Tämä opinnäytetyö käsittelee ammattiliiton opiskelijajäsenyyttä. Tarkastelun kohteena on Julkisten ja hyvinvointialojen liiton JHL:n (JHL) opiskelijajäsenten suhde jäsenyyteen ja ammatilliseen järjestäytymiseen. JHL:ään on liittynyt sen perustamisen jälkeen vuosina 2006–2011 yhteensä noin 23 000 opiskelijaa. Lukumäärä on hyvä saavutus, mutta vain joka viides on jatkanut jäsenyyttään tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Tutkimus pyrkii vastaamaan, kohtaako JHL:n tarjonta opiskelijajäsenten odotukset, minkälainen on liiton opiskelijajäsen ja mikä häntä kiinnostaa? Opinnäytteen tavoitteena on piirtää karkeakätinen muotokuva JHL:n opiskelijajäsenistä ja tarjota aihioita opiskelijajäsenyyden kehittämiseen. Teema on ajankohtainen, sillä ammattiliittojen jäsenistön perusrunko, suurista ikäluokista muodostuneet pitkän linjan työntekijät siirtyvät massoina eläkkeelle ja pois työelämästä. Samalla työelämään tulevat ja työssä edelleen olevat joutuvat ottamaan entistä enemmän tehtäviä vastuulleen ja olemaan entistä tuloksellisempia. Tällaisessa tilanteessa asetelmat monesti kiristyvät työyhteisöissä ja ay-liikkeen toiminnalle on erityistä tilausta.

Työelämän tulokkaiden työsuhteista on tullut 2000-luvulla tyypillisesti epätyypillisiä: tilapäisiä, määräaikaista, silppu- ja pätkätöitä. Näissä töissä työskentelevällä prekari-aatilla¹ tarkoitetaan työvoimaa, joka kokee palkkatyöyhteiskunnassa jatkuvaa epävarmuutta oikeuksistaan, toimeentulostaan ja tulevaisuudestaan. Ammattiliittojen toiminnan perusmalli on rakentunut kuitenkin perinteisesti toistaiseksi voimassa olevien työsopimusten ja pitkäaikaisten jäsen-suhteiden varaan. Uudenlaiset tavat tehdä ja teettää työtä työntyvät hämmentämään myös julkisen sektorin toimialoja: itsensä työllistäminen ja eräänlainen pakkoyrittäjäyys ovat nyt työelämään tulevien todellisuutta ja haaste ammattiliittojen edunvalvontatyölle.

Uusia jäseniä tarvitaan, sillä vain riittävä jäsenmäärä ja korkea järjestäytymisaste tuovat ammattiliitolle uskottavuutta, vahvuutta ja neuvotteluvoimaa. Opiskelijajäsenten rekrytointi nähdään yhtenä mahdollisuutena jäsenpohjan turvaamiseen. Järjestäytymisasteen aleneminen ja kilpailu niukkenevista taloudellisista resursseista pakottavat ammattiliitot kehittämään jäsenhankintaansa ja arvioimaan erilaisiin jäsenryhmiin kohdistuvaa toimintaansa.

Ammattiliitot toimivat jäsenistönsä ammatillisina edunvalvojina ja niillä on merkittävä rooli yhteiskunnallisina vaikuttajina. Liittojen asema on edelleen melko vakaa, vaikka palkansaajien ammatillinen järjestäytyminen on ollut hienoisessa laskussa viime vuosina. Vuonna 2011 palkansaajista 68 prosenttia kuului sekä ammattiliittoon että sen jäseniä palvelevaan työttömyyskassaan; viittä vuotta aikaisemmin järjestäytyneiden

¹ Precario (lat.) tarkoittaa epävarmuutta, häilyvyyttä, väliaikaisuutta ja sen ohella myös toisen armoilla olemista (Julkunen 2008, 112).

osuus oli neljä prosenttia suurempi (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012). Aiemmin ay-jäsenyys oli palkansaajille lähes itsestään selvyyttä, mutta nykyisin jäsenyyttä harkitaan tarkemmin. Nämäkin tiedot kertovat ammattiliittojen pakosta arvioida ja tutkia tulevien palkansaajien suhdetta jäsenyyteen ja sen kiinnostavuuteen.

Tutkijoiden mukaan uuden sukupolven nuoret tai seniorit eivät enää muodosta mitään yhtenäistä luokkaa. Oleellista on se, että kumpaakin ryhmää näyttäisi yhdistävän halu merkitysten etsimiseen niin vapaa-ajassa kuin työelämässä. Kestokulutushyödykkeiden hankkimisen rinnalle tai jopa tilalle ovat tulossa ei-materiaaliset arvot ja henkisyys. Myös moni normaalissa työsuhteessa oleva vaihtaisi perinteisen työeetoksen ja itseisarvoisen pakertamisen toisenlaisiin tehtäviin. (Halava & Pantzar 2010, 37; Julkunen 2008, 113.) Moilasen (2010, 124) mukaan ikä vaikuttaa työhön suhtautumiseen: Työllä on vanhemmille työntekijöille enemmän merkitystä kuin nuorille ja iäkkäämmät työntekijät kokevat myös työnsä mielekkäämmäksi kuin nuoret; samoin palkan merkitys etenkin nuorten osalta vähenee ja tärkeämmäksi nousevat sisällölliset kysymykset ja työn mielenkiintoisuus.

Opinnäytteeseen haastatellun asiantuntijan mukaan uusi sukupolvi määrittelee ay-liikkeen perustehtävän uudella tavalla: ”Ammattiyhdistysliikettä ei ajatellakaan edunvalvontaorganisaationa vaan siitä näkökulmasta, että tarjoaako se toimintafoorumeja ja –resursseja *mulle* ja voinko *mä* tehdä siellä jotain sellaista, joka on *mun* kannalta merkityksellistä” (AH5). Ammattiliiton tulisikin pystyä olemaan paremmin opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden elämässä ja etenkin silloin, jos he ovat vaikeuksissa työllistymisensä suhteen.

Opinnäytteessäni tarkastelen ammattiyhdistysliikkeen opiskelijajäsenyyttä kolmesta näkökulmasta. Ensimmäinen näkökulma on yksilön, opiskelijan kokemana jäsenyysmaailma. Toinen tarkastelukulma on opiskelijajäsenen yhteisön, JHL:n tavoitteiden näkökulma. Kolmantena näkökulmana on yhteiskunnallinen, sen muutosten, trendien ja yhteisöihin osallistumiseen liittyvän tutkimuksen kautta tapahtuva tarkastelu.

Tutkimusaineisto on kerätty elo-marraskuussa 2011. Aineisto koostuu viiden järjestötoiminnan asiantuntijan² haastattelusta; haastatellut edustivat SAK:ta ja JHL:ää. Toinen aineisto muodostui sähköisestä kyselystä, johon vastasi 441 JHL:n opiskelijajäsentä³. Kolmannen perspektiivin tutkimukseeni tuo oma, noin 20 vuoden kokemukseni suomalaisesta järjestötoiminnasta ja siitä lähes yhdeksän vuotta ammattiyhdistysliikkeessä.

Työn tilaajana on Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, jonka palveluksessa työskentelen jäsenyksikön vastaavana.

2 AMMATTILIITTO JA OSALLISTUMINEN TEORIAN VALOSSA

Ammattiyhdistysliikkeen tehtävänä on neuvotella ja turvata palkansaajille kollektiiviset sopimukset työn tekemisen ehdoista. Työelämän rakenteiden muuttumisen myötä sopiminen siirtyy entistä enemmän paikalliseen, työnantajakohtaiseen ja työpaikoilla tapahtuvan sopimisen suuntaan, mutta näissäkin liitot neuvottelevat reunaehdot. Ammattiyhdistysliikkeeseen järjestäytyneet työntekijät muodostavat neuvottelujen toisen osapuolen. Työnantajapuoli muodostaa toisen osapuolen, joka on lähtökohtaisesti neuvotteluosapuolena vahvempi. Tätä epäsymmetristä valtaa ammattiliitot ovat tasoittamassa ja yhdenvertaisuuteen tähtäävä asetelma voi rakentua vain korkean järjestäytymisasteen varaan. (Julkunen 2008, 45–46.)

Ammattiliittojen olemassaolo on niiden jäsenistön varassa. SAK korostaa tavoiteohjelmassaan vuosille 2011–2016 jäsenyyden merkitystä. ”Korkean järjestäytymisasteen säilyttäminen on ammattiliittojen suurimpia tulevaisuuden haasteita ja koko liikkeen olemassaolon keskeisin kysymys”. Korkealla järjestäytymisasteella ja jäsenmäärällä voidaan osoittaa ja taata liiton vahvuus, neuvotteluvoima ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus. (SAK 2011, 45.) Jäsenmäärä vaikuttaa suoraan liittojen sopimusoikeuksiin, edunvalvontakykyyn ja talouteen.

² Asiantuntijahaastattelut ovat koodattuna raportissa muodossa AH ja numero.

³ Opiskelijajäsenten avoimiin kysymyksiin annetut vastaukset on koodattu raporttiin muodossa AV ja numero.

Palkansaajien järjestäytymisaste on laskenut viime vuosien aikana ja se oli vuonna 2011 noin 68 prosenttia. Pelkästään työttömyyskassaan kuulumisen on lisääntynyt erityisesti miehillä ja kaikista palkansaajista joka seitsemäs tyytyy pelkän työttömyyskassan palveluihin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.) Ammattiliittojen näkökulmasta tämä trendi on uhka, sillä työttömyyskassat eivät neuvottele työsuhteen ehdoista vaan niiden tarkoituksena ”on työttömyysturvalaissa tarkoitetun ansioturvan ja julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaisen ansiotuen ja siihen liittyvien muiden opintososiaalisten etuuksien järjestäminen jäsenilleen” (Työttömyyskassojen yhteisjärjestö 2012). Jos pelkkä työttömyyskassan jäsenyys yleistyisi trendinomaisesti, liittojen supistuva jäsenkunta ei enää edustaisi riittävästi toimialan palkansaajia, jotta liitot pääsisivät nykyisenveroiisiin neuvotteluasemin työnantajien kanssa.

Vaikka järjestäytymisaste on laskenut, samanaikaisesti suomalaiset kokevat ay-jäsenyyden aiempaa tarpeellisemmaksi. Työmarkkinapoliittista mielipideympäristöä selvittäneen tutkimuksen⁴ mukaan vuonna 2012 valtaosa suomalaisista, 92 prosenttia pitää palkansaajien ammatillista järjestäytymistä tarpeellisena. Kahta vuotta aikaisemmin liittoon kuulumista piti tarpeellisena neljä prosenttia vähemmän. Tärkeimpinä syitä ammattiliittoon kuulumiseen ovat tutkimuksen mukaan liittojen tarjoamalla palkka- ja työsuhdeturva sekä ansioon sidottu työttömyysturva. (SAK, 2012.)

Ammattiliitot haluavat välittää viestiä ammatillisen järjestäytymisen tarpeellisuudesta opiskelijoille heti ammatillisten opintojen alkuvaiheessa. Oppilaitoksissa tapahtuvan tiedottamisen yhteydessä opiskelijoille annetaan työelämä tietoutta, kerrotaan ammattiliittojen toiminnasta ja tarjotaan mahdollisuutta liittyä jäseneksi. Monelle opiskelijalle esitetyt asiat tulevat JHL:n koulutiedottajien⁵ mukaan uusina ja ne herättävät mielenkiintoa.

Yksilön kannalta opiskeluaika on tärkeä ja herkkä vaihe. Opiskeluvaiheessa ihminen rakentaa identiteettiään, ja pohtii ja etsii tulevaa ammattialaansa, ja siirtyy vaiheittain

⁴ SAK:n, STTK:n ja Akavan TNS Gallupilla teettämä tutkimus. Haastattelututkimus 3/2012, n=1000.

⁵ Koulutiedottaja on JHL:n aktiivi tai palkattu työntekijä, joka perehdyttää opiskelijat työmarkkinoihin ja heidän opiskelemaansa ammattialaan sekä kertoo liitosta.

nuoruuden kautta aikuisuuteen. Nuoruuden kehitystehtäviin⁶ liittyy myös ideologioiden omaksuminen ja työelämään valmistautuminen (Nurmi & Salmela-Aro 2002, 55). Nuoruusvaiheessa muodostetaan omat käsitykset arvoista, ihanteista ja suhteesta maailmaan. Nuorten arvoista ja asenteista on löydettävissä yhteiskunnallista kritiikkiä, joka ilmenee esimerkiksi talouselämän moraalikritiikkinä. Nuorten arvostamien asioiden listalle nousee muun muassa ihmisoikeudet, tasa-arvo, ympäristönsuojelu ja hyvinvointiyhteiskunta. (Helve 2005, 205–207, 220.) Kaikesta nuoruuteen liittyvästä epävarmuudesta huolimatta, moni nuori kokee kaikkivoipaisuutta, johon liittyy selviytymisen ja pärjäämisen tunne ilman yhteiskunnan virallisten rakenteiden tukea.

Nuorten asema työmarkkinoilla on muita ikäryhmiä heikompi, vaikka tilanne parani hieman vuonna 2011. Työttömyysaste vuonna 2011 15–24-vuotiailla oli 20,1 prosenttia, kun se vuonna 2010 oli 21,4 prosenttia. Nuorten työttömyys on silti selvästi yleisempää kuin suhteellisen hyvinä vuosina 2007 ja 2008, jolloin nuorten työttömyysaste oli 16,5 prosenttia. (Tilastokeskus 2012.) Yleisesti ajatellaan, että koulutus parantaa aina asemaa työmarkkinoilla. Nuorisotutkimuksen dosentti Jaana Lähteenmaa (2012, 10) nostaa esiin myös koulutettujen nuorten työttömyyden: he joutuvat kouluttamattomien kanssa samoihin työttömyysjonoihin, vaikka ovat maksaneet koulutuksestaan, aikaa ja henkiset investointinsa. Koulutuskaan ei takaa menestymistä työmarkkinoilla.

Nuorten työsuhteet ovat usein osa-aikaisia, määräaikaisia, projektinomaisia ja vuokratyötä, ja näihin kaikkiin edellä mainittuihin liittyy keskimääräistä enemmän sopimusten tulkintaa ja edunvalvonnallisia tarpeita. Ammattiliitot markkinoivat palvelujaan opiskelijoille tarjoamalla asiantuntemuksensa työelämän tulokkaiden käyttöön. JHL:n asiantuntija näkee nuorten muuttuneen tilanteen kahdesta näkökulmasta: ”Nuorten asema työmarkkinoilla on radikaalisti heikompi kuin aikaisemmin. Samanaikaisesti myös suhtautuminen pätkättöihin on muuttunut siten, että työura saman työnantajan palveluksessa on osalle nuorista jopa pelottava uhka, sillä työuralta halutaan myös vaihtelua”. (AH5.)

⁶ Kehitystehtävät ovat tiettyyn ikään liittyviä normatiivisia haasteita ja vaatimuksia. Robert Havinghurst esitteli kehitystehtävä käsitteen 1940-luvulla.

Lähestyn opinnäytteessäni ammattiliiton opiskelijajäsenyyttä ja sen merkitystä kolmesta näkökulmasta. Ensimmäinen ja keskeisin näkökulma on opiskelijoiden, yksilöiden tarpeet, toiveet ja jäsenyyskokemukset. Toiseksi peilaan asiaa ammattiliiton tavoitteiden näkökulmasta, jossa korostuu ammattiliiton vaikuttavuus, jäsenhankinta ja jäsenten etujen puolustaminen. Ja kolmanneksi havainnoin opiskelijajäsenyyttä yleisesti ja ammattiliittojen yhteiskunnallisen merkityksen kautta.

2.1 Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ammattilaisten turvana

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry on Suomen suurin ammattiliitto 240 000 jäsenellään. Liitto aloitti toimintansa vuonna 2006, kun Kunta-alan ammattiliitto KTV, Valtion ja erityispalvelujen ammattiliitto VAL ja Valtion yhteisjärjestö yhdistyivät. JHL kuuluu Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:hon ja muodostaa jäsenistöllään lähes neljänneksen keskusjärjestön jäsenmäärästä. Julkisen alan ammattiliittojen fuusioiden odotetaan jatkuvan lähivuosinakin, sillä palkansaajaliitot vastaavat yhdenytymisillä työnantajaliittojen keskittymiseen. Haasteeksi suurissa liitoissa muodostuu jäsenkunnan jakautuminen laajasti eri ammattialoille, heidän mahdollinen etääntyminen toiminnasta ja työsopimusten laaja kirjo.

JHL kokoaa jäsenikseen mm. julkisen alan ja niiden liikelaitosten, yleishyödyllisten yhteisöjen, julkiselle sektorille palveluja tuottavien yritysten tai yhteisöjen palveluksessa työskentelevät ja näille aloille valmistavissa oppilaitoksissa opiskelevat (JHL:n säännöt 2010).

JHL on monialainen liitto, jonka jäsenistä valtaosa työskentelee matalapalkkaisilla aloilla. Liitto neuvottelee yli sata työehtosopimusta ja jäsenkunnan ammattinimikkeitä on noin 2 700. Jäsenet kuuluvat liiton paikallisiin jäsenyhdistyksiin, joita on noin 700. Suurin osa liiton jäsenistön tuottamista palveluista on rahoitettu joko suoraan tai välillisesti verovaroin. Valtaosa liiton opiskelijajäsenistä kuuluu Julkisten ja hyvinvointialojen opiskelijat JHL ry:hyn, joka on liiton suurin yhdistys yli 15 000:lla jäsenellään. (JHL:n jäsenrekisteri 2011.)

JHL on valmistellut uutta liittostrategiaa, joka linjaa toimintaa vuoteen 2017 saakka. Keskeisiä siinä tunnistettuja muutosvoimia ovat mm. julkisen talouden roolin supistuminen ja yksityisen palvelutuotannon lisääntyminen, elinkeinorakenteen muutos, työelämän laadullisten kysymysten kasvaminen ja uudenlaisten työn teettämisen tapojen lisääntyminen. Myös palkka- ja toimeentuloerojen kasvaminen, työvoiman tarjonnan väheneminen ja poliittisyhteiskunnallisen asennoitumisen muutos suhteessa ay-kansalaisuuteen nähdään ammattiliiton toimintaan keskeisesti vaikuttavina muutoksina. Näihin muutoksiin liiton tulisi pystyä vaikuttamaan ja vastaamaan, jotta sen perustehtävä, jäsenten edunvalvonta toteutuisi. Näissä muutosvoimissa nähdään sekä uhkia että mahdollisuuksia.

Muutoksiin vastaamisessa tarvitaan jäseniä, heidän antamaansa valtuutusta ja yhteisvoimaa tiukan paikan tullen. Jäsenhankinnan näkökulmasta liiton monialaisuus on haaste, sillä on vaikeaa kohdistaa näyttäviä toimenpiteitä johonkin tiettyyn jäsenryhmään, vaikkapa julkiselle sektorille tai hyvinvointipalvelualueille opiskeleville – ketä he tarkemmin ottaen ovat? ”Tämä on JHL:n erityisongelma, sillä kukaan ei opiskele suoraan kunnalle tai valtiolle. On paljon motivoivampaa liittyä siihen liittoon, jonka alalla tulee todennäköisesti työskentelemään valmistuttuaan”, totesi yksi haastatelluista SAK:n asiantuntijoista (AH2). Samalla laaja järjestämisala tarjoaa myös mahdollisuuksia. ”Emme vain osaa hyödyntää monialaisen liiton mahdollisuuksia jäsenhankinnassa nyt”, toteaa JHL:n järjestötoiminnan asiantuntija (AH4).

Kaiken kaikkiaan JHL:ään on liittynyt kuuden vuoden aikana noin 23 000 opiskelijajäsentä. Määrällisesti tulos on erinomainen. Vuoden 2011 loppuun mennessä opintonsa päättäneistä noin 20 prosenttia on liittynyt maksavaksi, palkansaaja-asemassa olevaksi jäseneksi JHL:ään. Opiskelijajäsen ratkaisee jäsenyyssuhteensa jatkon vasta työsuhteen alkaessa – olemassa olevaa jäsenpotentiaalia on paljon.

Eronneiden opiskelijajäsenten osalta jäsenrekisteristä on saatavissa tieto, että jäsenyys on kestänyt keskimäärin puolitoista vuotta (taulukko 1). Organisaatiolle tämä on viesti siitä, että opiskelijoiden suhteen tulisi olla aktiivinen heti jäsenyyden alussa ennen kuin jäsenyys syystä tai toisesta katkeaa.

TAULUKKO 1. JHL:stä v. 2006–2011 eronneiden opiskelijajäsenien jäsenyyden kesto vuosina

Jäsenyyden kesto	Eronneita jäseniä	Prosentti	Kumulatiivinen prosentti
alle vuoden	934	15,1	15,1
vähintään vuoden	2120	34,3	49,4
vähintään kaksi vuotta	1978	32	81,3
vähintään kolme vuotta	1117	18,1	99,4
vähintään neljä vuotta	39	0,6	100
Yhteensä	6188	100	

Jäsenrekisterin mukaan kolmasosa jäsenyytensä päättävistä opiskelijajäsenistä eroaa jo sinä aikana, kun opiskelut ovat vielä kesken. Loput, noin kaksi kolmesta eroaa vasta sitten, kun opiskelu on päättynyt ja liitto selvittää, haluaako opiskelija jatkaa jäsenyyttään.

Jäsenyyttoprosessi. Valtaosa JHL:n opiskelijajäsenistä liittyy liittoon ns. koulutiedotuksen yhteydessä. Työelämäasioiden lisäksi koulutiedottaja kertoo oppilaitoksessa niistä maksuttomista jäseneduista, joihin opiskelijatkin ovat oikeutettuja. Muun muassa liiton tarjoama matkavakuutus herättää yleensä suurta kiinnostusta. Päätoimisesti opiskelevat jäsenet saavat jäsenmaksuvapautuksen opiskeluajaltaan ja heillä on – monesta muusta ammattiliitosta poiketen – JHL:ssä täydet jäsenoikeudet, mm. oikeus äänestää ja asettua ehdolle liiton edustajistoa valittaessa.

Opiskelijajäsenet saavat jäsenyytensä alussa jäsenkortin ja muuta liiton materiaalia. Tämän jälkeen heitä lähestytään mm. sähköpostein ja sosiaalisen median kautta, ja kutsutaan mm. opiskelijayhdistyksen tapahtumiin. Valtakunnallisia opiskelijapäiviä järjestetään pari kertaa vuodessa. Näiden viikonlopputapahtumien teemat vaihtelevat ja niihin sisältyy alustus edunvalvonta-asioista tai ajankohtaisesta aiheesta kevyemmän ohjelmasisällön lisäksi. Opiskelijoille on tarjolla myös jonkin verran alueellista toimintaa. Liiton nuorisotoimintaa alueilla koordinoivien nuorisajaosten ja opiskelija-

toiminnan tiiviimpää yhteistyötä on kaavailtu monipuolistamaan alle 35-vuotiaille suunnattua tarjontaa, kun tähän saakka alle 35-vuotiaat nuoret palkansaajat ja opiskelijajäsenet ovat toimineet erillisinä ryhminä. Näin olisi mahdollista tavoittaa nykyistä suuremmat ryhmät ja järjestää vaikuttavampaa toimintaa. (AH4.)

Jäsenen ensikontakti liittoon syntyy liittymisvaiheessa ja tämän arvioidaan onnistuvan mallikkaasti: ”Tämä sujuu hienosti, mutta sitten tulee mustaa”, toteaa JHL:n järjestöyöntekijä (AH4). Hänen mielestään JHL ei pysty kuvaamaan opiskelijalle jäsenyyden jatkumahdollisuuksia riittävän hyvin eikä eri ammattialoille opiskelevia pystytää lähestymään riittävän paljon ammattialakohtaisesti. Samoin haastateltu pitää jäsenyyden kannalta kriittistä vaihetta, ammattiin valmistumista edelleen liian kevyin eväin hoidettuna. Kokemus jäsenyydestä on samanlainen myös SAK:n järjestöasiantuntijan (AH1) mielestä: ”Opiskelijajäsenen side liittoonsa on hirvittävän ohut. Se on todennäköisesti niin ohut, että se katkeaa, jollei siihen tehdä jotain erityistoimia.”

JHL:n opiskelijajäsenistä valtaosa (65 prosenttia) on lähihoitajaopiskelijoita. Muut suuremmat ryhmät koostuvat ravitsemuspalvelualan, nuoriso- ja vapaa-aika-alan, lastenhoidon, sosiaali- ja terveysalan sekä koulunkäynnin avustajan tehtäviin opiskelevista. Naisten osuus kaikista opiskelijajäsenistä on 86 prosenttia.

2.2 Perinteet purkautuvat – yksilö riskiyhteiskunnassa

Jäsenen suhdetta hänen viiteryhmäänsä tai yhteisöönsä voidaan tarkastella luottamuksen ja turvallisuuden näkökulmasta. Luottamus on myös ay-toiminnassa keskeinen käsite ja se esiintyy usein ammattiliiton termistössä; työpaikoille valitaan työntekijöiden keskuudesta luottamusmiehiä ja tehtävät ovat luottamustehtäviä, joiden hoitajille jäsenet luovuttavat puhevallan tiettyjen sopimuksenvaraisten asioiden suhteen.

Luottamusta on sekä yksilöiden välillä että suhteissamme yhteisöihin ja instituutioihin. Luottamus voi esiintyä esimerkiksi pitkäaikaisena ystävyys- tai kantaasiakkaan ja palvelujen tarjoajan pitkäaikaisena suhteena. (Jokinen 2002, 10–13.) Ammattiliittojen kanta-asiakkaita ovat jäsenet, jotka maksavat säännöllisesti jäsenmaksunsa, käyttävät liiton palveluja ja osallistuvat toimintaan. Pitkäaikaiset jäsenet ja

aktiivitoimijat voidaan luokitella VIP-jäseniksi teoreettisella tasolla, sillä yhdistyksen jäseniä tulee yhdistyslain mukaan kohdella yhdenvertaisesti.

Yhteiskunnallista muutosta ja yksilön suhdetta siihen voidaan lähestyä ”modernin” käsitteen kautta. *Perinteisessä yhteiskunnassa* oli vahvat traditionaaliset rakenteet, kuten suuret perheet, kyläyhteisöt ja kirkko. Tämä yhteiskunta rakentui tuttuudelle ja vakiintuneille toimintatavoille, eikä ihmisten välisestä luottamuksesta tarvinnut huolehtia. Luottamus kuului sisäänrakennettuna tähän malliin. Jokisen (2002, 71) kuvaamassa, Scott Lashin hahmottamassa mallissa *yksinkertainen modernius tai teollinen moderni* merkitsi lisääntyvää yksilöllistymistä, joka purki perinteitä, mutta synnytti rinnalle uusia, kuten ammattiliitot, hyvinvointivaltion, valtiobyrokratian ja tehdasorganisaatiot. Nämä instituutiot ovat takaamassa, ”ettei elämässä tapahdu ihan mahdotomia”. *Täysmoderni* aika on Lashin mukaan käsillä silloin, kun yksilöllistyminen etenee niin pitkälle, että edellä mainittuja rakenteita koetellaan ja ne horjuvat. Tälle ajalle tyypillisiä ovat yksilölliset projektit, yksilöllistyneet yksilöt ja nopeat vaihtelut yhteisökiinnittymisen asteissa. Täysmoderni edellyttää henkilökohtaista riskinottoa ilman ulkoisia suojaverkkoja ja nimenomaan ilman luottamuksen olemassaoloa. (Emt., 71.) Yksilöt joutuvat ottamaan entistä enemmän vastuuta valinnoistaan ja elämänsä kulusta. Globaali talous ja talouden markkinaehtoistuminen on johtanut siihen, että tuotantoa siirretään halpoihin maihin, julkiset palvelut kilpailutetaan ja ulkoistetaan, ja työntekijät halutaan mukauttaa uusiin työehtoihin – täysmodernin tunnusmerkkejä kaikki tyynni.

Yhteisöihin liitytään ja niistä erotaan yksilöinä – jäsenyys ei synny eikä pääty organisaation tai työyhteisön kautta (emt., 53). Uudesta yhteisöllisyydestä käytetään nimityksiä kevytyhteisö, elämäntapayhteisö, narikkayhteisö tai uusheimo; ja yhteisöt muuttuvat ja määrittyvät uudelleen koko ajan (Saastamoinen 2009, 59.)

Edellä kuvattua kehitystä voi pitää ammattiliiton yhteisöllisyyden ja kollektiivisen toiminnan kannalta hieman pelottavana, sillä juuri työntekijöiden kokoaminen yhteen ja toimiminen yhteisen tavoitteen puolesta ryhmänä on tehnyt palkansaajien ammattiliitoista vahvan rintaman. Ominaista ammattiyhdistysliikkeen toiminnalle on pitkäjänteisyys, sillä tavoitellut työelämän muutokset vaativat yleensä vuosien pohjustuksen. Jokivuoren (2002,17) mukaan ammattiliittojen kannalta on ratkaisevaa, pystyvätkö ne

luomaan itselleen sellaista positiivista kollektiivista identiteettiä, johon työntekijät ja jäsenet voivat samaistua.

Castel kuvaa uutta turvattomuutta yritysten merkityksen korostumisella työelämän suhteissa, jossa kollektiivisuuteen ja pysyviin työsuhteisiin perustuva työsuhteiden hallinta tulisi korvata työelämän joustavalla ja yksilöllisiin työsuhteisiin perustuvalla hallinnalla (Julkunen 2008, 55). Tässä kehityksessä on Castelin mukaan kysymys samanaikaisesti kollektiivien purkamisesta, yksilöllistymisestä ja turvattomuuden lisääntymisestä (emt., 55). JHL:n järjestämisalalla on tuttua kuntien ja valtion palveluiden ulkoistaminen peruspalvelutehtävien osalta – pitkä, kapea ja varma leipä julkisen sektorin palveluksessa pitää paikkansa enää keskimmäisen adjektiivin osalta.

Globalissa maailmassa yhteiskunta pursuaa vaihtoehtoja riskeineen ja mahdollisuuksineen. Ulrich Beck (1996, 16) otti aktiiviseen käyttöön riskiyhteiskunnan käsitteen. Riskiyhteiskunta tarkoittaa hänen mukaansa ”modernin yhteiskunnan kehitysvaihetta, jossa sosiaaliset, taloudelliset ja yksilölliset riskit yhä useammin luistavat teollisen yhteiskunnan seuranta- ja turvainstituutioiden otteesta”.

Edellä kuvatut riskit ovat realisoituneet palkansaajien keskuudessa. SAK:n jäsentutkimuksen (2011, 6) mukaan sen edustamien palkansaajien keskeisin huoli on työelämän epävarmuus. Lomautukset, irtisanomiset, määräaikaisten työsuhteiden päätymiset ja työtuntien vähentämiset yhdistettynä tuottavuusvaatimukseen lisäävät pelkoa työn jatkumisesta. Ay-liikkeen keskeisiä tehtäviä on vastata edellä mainittuihin uhkiin, jotta ihmisten on mahdollista toteuttaa itseään tekemällä mielekästä työtä. Yhden haastatellun asiantuntijan mielestä ay-liikkeen täytyy löytää vastauksia ihmisten kolmeen keskeiseen peruskysymykseen: epävarmuuteen, turvallisuushakuisuuteen ja yksilöllisyyteen. ”Kun tämä yhtälö ratkaistaan, ollaan lähempänä sitä, että puhutaan ihmisten asioista ihmisten kielellä”, haastateltu toteaa. (AH1.)

Kysymys on elämän taloudellisten riskien ja vaurauden jakautumisen lisäksi siitä, kuinka erilaiset riskit jakautuvat ihmisten keskuuteen. Tällaisessa maailmassa yksilön tasolla muodostuu tärkeäksi luottamus asiantuntijajärjestelmiin. Identiteetistä muodostuu entistä enemmän yksilön oma projekti, joka liittyy kuluttamiseen, valintoihin ja henkilökohtaiseen riskienhallintaan. (Saastamoinen 2003.)

Myös Beck (1996, 19) pitää ajattelumallissaan mahdollisena yhteiskunnan kollektiivisten merkityslähteiden (esimerkiksi demokratioita ylläpitäneiden luokkatietoisuuden tai edistysuskon) hiipumista ja tehon menetystä – tällöin merkitysten rakentaminen jää yksilöiden harteille. Ajattelumalli haastaa kansan- ja kansalaisliikkeet tarjoamaan sellaisia rakenteita, jotka voivat tuoda vakautta ja ennustettavuutta yksilöiden elämään.

On mielenkiintoista, että voimakkaan yksilöllistymiskehityksen aikana puhutaan yhä enemmän yhteisöllisyydestä. Saastamoinen (2003) tiivistää sosiologi Amitai Etzionin määrittelyn yhteisöstä sellaiseksi ihmisten ryhmittymäksi, joka jakaa kulttuurin ja jolla on tunneperäisiä suhteita toisiinsa. Yhteisössä korostuvat merkitykselliset ja itseään vahvistavat verkostomaiset vuorovaikutussuhteet. Vahvassa yhteisössä sen jäsenet jakavat yhteisesti määritellyt arvot, normit ja merkitykset. Yhteisö on siis kuin ihmis- kasvoisempi kuin sirpaleinen ja etäällä ihmisestä oleva yhteiskunta. (Emt.)

Internet tarjoaa uusille elämäntapa-verkkoyhteisöille erinomaisen käyttöliittymän. Näille avoimille ja ohuille yhteisöille on tyypillistä lyhytaikaisuus, sillä yhteisö hajoaa, kun se ei enää pysty tarjoamaan jäsenilleen elämyksiä tai sosiaalisia suhteita. Juuri impulsiivisuudesta verkostoja arvostellaankin, mutta käyttäjille tämä ei ole ongelma: he ovat jo todennäköisesti löytäneet vanhan tilalle uuden, käyttökelpoisemman ”yhteisön”.

Ay-liikkeen yhteisöjä ovat paikalliset yhdistykset, ammattiosastot, jotka kokoavat työnantaja- tai ammattialakohtaisesti jäsenistön yhteisen tavoitteen pariin. JHL:n uuteen liittostrategiaan on hahmoteltu poliittisyhteiskunnallisen asennoitumisen muutoksessa ay-liikkeen mahdollisuudeksi uudet jäsenyysmallit, jotka rakentuvat virtuaalisuuden varaan. Jo nyt liitto kokoaa verkkoyhteisöihinsä ammattilaiset yhteen ja välittää tietoa sosiaalisessa mediassa, joka kokoaa jo tuhansia JHL-läisiä ryhmiinsä.

Luottamuksen konkretisoi mm. jäsenen suhde yhteisöönsä ja suhteen kesto. Ay-liikkeen näkökulmasta jäsensuhteen jatkuminen ja jäsenyyden pitkäaikaisuus ovat ydinasioita. Luottamuksellisen jäsensuhteen rakentaminen mm. tarjoamalla hyviä palveluja ja innostavia osallistumismahdollisuuksia voi johtaa elinikäiseen jäsenyy-

teen. Pitkäaikainen jäsenyys edesauttaa jäsenen sitoutumista liiton tavoitteisiin, ja tämä jäsenmalli on myös organisaatiolle paras mahdollinen, sillä säännölliset jäsenmaksut mahdollistavat toiminnan pitkäjännitteisen kehittämisen.

Pitkä jäsensuhde tuottaa mahdollisesti myös niitä liikkeen puolestapuhujia, jotka pysyvät perustelemaan ammatillisen järjestäytymisen tärkeyttä uskottavasti myös työtovereilleen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi tulisi onnistua juuri jäsenyyden alkumetreillä, jo opiskeluvaiheessa. ”Meidän tulisi tutkia tarkemmin niitä herkkyyshetkiä, jolloin nuoriin ja opiskelijoihin päästään käsiksi ja saadaan kontakti. Työharjoittelu ja työssäoppimisjaksot olisivat tärkeitä kohtia tavoittaa opiskelijat”, totesivat SAK:n asiantuntijat. (AH2 ja AH3.)

Järjestötoimintaa käsiteltäessä on välttämätöntä pohtia yhdistysmuotoisen toiminnan ja luottamuksen suhdetta. Yhdistys tai järjestö on Siisiäisen (1996, 13) mukaan ”ihmisten yhteenliittymä, joka toteuttaa tiettyä yhteistä tavoitetta, arvoa tai intressiä”. Yhdistykset nähdään yleisesti hyvänä kasvualustana ihmisten rikastuttavalle vuorovaikutukselle ja yksilöiden hyvinvoinnille, jotka puolestaan ovat vaikuttamassa koko yhteiskunnan toimintakykyyn. Erilaisten ihmisten toimiessa tasa-arvoisesti yhteisen tavoitteen puolesta, voidaan olettaa, että tilanne on myös sosiaalisen pääoman syntymisen kannalta edullinen. ”Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan yleensä verkostoja, normeja ja luottamusta, joilla on kyky edistää verkoston jäsenten välistä yhteistoimintaa, resurssien hyödyntämistä ja toimintojen yhteensovittamista” (Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali 2011).

Vuorovaikutus yhdistyksissä ja siitä jalostuva sosiaalisen pääoma edellyttää syntyäkseen osallistumista ja läsnäoloa. SAK:n jäsentutkimuksesta (2011) poimitusta JHL:n jäsenten vastauksista on todettavissa, että osallistuminen ay-liikkeen ja jäsenyhdistysten tilaisuuksiin on kuitenkin vähentynyt viimeisten viiden vuoden aikana. Virkistystoiminta kokoaa osallistujia edelleen kohtuullisen hyvin, mutta kokoukset ja keskustelutilaisuudet eivät enää kiinnosta. Käytännössä tämä kehitys voi johtaa siihen, että se kohtaamisten myötä syntyvä sosiaalisen pääoman lisäarvo, jonka ammattiyhdistysliike on luonut tiukan edunvalvontatoiminnan rinnalle, voi merkittävästi rapautua.

Toisaalta on myönteisiäkin signaaleja osallistumishalukkuudesta: SAK:n jäsentutkimuksessa (2011, 56) ilmeni, että mitä nuorempi henkilö oli, sitä myönteisemmin hän suhtautui luottamustehtäviin ryhtymiseen työpaikalla. Tutkimuksen kirjoittaja pohtii, johtuuko tulos siitä, että pitkä kokemus tehtävien hoitamiseen liittyvästä karusta arjesta karsii iäkkäämpien jäsenten kiinnostuksen luottamustehtäviin (emt., 56).

Sitoutumisesta ja osallistumisesta yhdistystoimintaan. Muutaman viimeisen vuosikymmenen aikana osallistuminen yhdistys- ja järjestötoimintaan Suomessa on muuttunut paljon. Nytemmin toimintaan osallistutaan aiempaa enemmän henkilökohtaisien syiden vuoksi. Liikuntaan, vapaa-aikaan ja kulttuuritoimintaan liittyviä yhdistyksiä on perustettu runsaasti. Samaan aikaan osallistuminen perinteisiin poliittisiin järjestöihin ja etujärjestöihin on menettänyt suosiotaan. (Hänninen, Kangas & Siisiäinen 2003, 8.)

Yhdistyskenttää voidaan tarkastella myös vanhojen ja uusien liikkeiden näkökulmasta. Ammattiliitot voidaan katsoa yhdistyskentän luokittelun perusteella vanhoiksi liikkeiksi, joiden syntykautta oli erityisesti 1900-luvun alkupuoli. Ammattiliitot ovat vahvasti institutionalisoituneita ja muodollisesti organisoituneita. Liitot ovat suuntautuneet valtioon ja sen harjoittamaan politiikkaan; työ tähtää laajoihin sosiaaliin ja yhteiskunnallisiin uudistuksiin. Uudet liikkeet ovat 1960- ja 1970-luvuilla nousseita sosiaalisia liikkeitä, kuten ympäristöliike, vaihtoehtoisen elämäntavan liike ja ns. identiteetti-liike. Ne organisoituvat matalasti ja suuntautuvat kokemuksiensa epäkohtien korjaamiseen ilman kokonaisvaltaista yhteiskunnallisen muutoksen vaatimusta. (Kontinen & Peltokoski 2010, 6–7.)

Myös yhdistysten rakenteessa on tapahtunut muutoksia. Viime vuosikymmenen lopulla tutkituissa uusissa yhdistyksissä oli tunnistettavissa, että vain 40 prosenttia niistä kuului keskusjärjestöön, kun luku oli vielä ennen 1970-lukua 95 prosenttia. ”Villit yhdistykset” toimivat omilla ehdoillaan, siinä yksityiskulttuurissa (mikromaailmassa), jonka jäsenistö kokee omakseen. Näissä uusissa yhdistyksissä ei ole juuri jälkiä järjestöllisistä osakulttuureista, joiden linjat ovat pääliikkeen koordinoimia ja tukevat toinen toisiaan. Näissä intressien spesialisoimissa yhdistyksissä ei ole esimerkiksi ay-liikkeelle tyypillistä sidosta puoluepolitiikkaan ja jäsenten aktiiviseen toimintaan poliittisina vaikuttajina mm. kunnallispolitiikassa. ”Uusien yhdistysten tavoitteena ei ole

muuttaa maailmaa vaan ainoastaan pieni osa omasta, yksiköllisestä maailmasta.” (Siisiäinen 2003, 20–22.)

Uusiin yhdistyksiin ja liikkeisiin on mahdollista osallistua kapealla kosketuspinnalla ja jäsenyyssuhteella. Jäsenyysidentiteetit ovat aiempaa moniulotteisempia. Näihin erikoistuneisiin yhdistyksiin investoidaan vain pieni osa itsestä ja näin myös minimoidaan jäsenyyteen liittyvää riskiä. Suuren yhteisen tarinan puuttuminen on ongelma: pirstaloituminen ja yksilöllinen rakenteiden kokemistapa vaikeuttavat sellaisten vuorovaikutustapojen syntymistä, jossa syntyisi toisilleen solidaarisia, toisiaan kannustavia ryhmiä. Perinteinen ”demokratiakansalaisen” profiili on kadonnut ja tilalle on tullut monilla tavoin eri ryhmiin jakautuva kansalaisyhteiskunta. (Emt., 25–26; Paloheimo 2006, 2.)

2.3 Yhteiskunnallisen osallistumisen tavat muutoksessa

Yksi JHL:n sääntöihin (2010) kirjatusta liiton tavoitteista on jäsenistön yhteiskunnallisen tietoisuuden parantaminen. Lind ja Kaunismaa (1999, 19) näkevät aktiivisen kansalaisyhteiskunnan luovan mahdollisuuksia torjua yhteiskunnan paineita ja lisätä yhteiskuntaluokkien välistä solidaarisuutta ja luottamusta. Ammattiliittonsa kautta liiton jäsenet kiinnittyvät osaksi demokraattista päätöksenteko- ja hallitsemisjärjestelmää. Ammattiyhdistysliikkeen näkökulmasta yhteiskunnallinen tietoisuus on myös tietoisuutta työntekijöiden oikeuksista, ja tarvittaessa valmiutta työntekijöiden aseman puolustamiseen myös työtaisteluilla ja muilla järjestöllisillä toimenpiteillä.

Vaikka yli 90 prosenttia suomalaisista arvostaa demokratiaa ja pitää demokratiaa parhaana hallitsemisjärjestelmänä, ovat monet aktiivista kansalaisuutta mittaavat tunnusluvut jo pitkään heikentyneet (Demokratiapolitiikan suuntaviivat 2010, 14). Äänestysaktiivisuus on heikentynyt valtiollisissa ja kunnallisissa vaaleissa sitten 1960-luvun parhaiden lukujen; joskin viime vaalien osalta äänestämisen suhteen on nähtävissä piristymistä. (Tilastokeskus 2011a, Tilastokeskus 2011b.) Huolestuttavana pidetään yhteiskunnallisen osallistumisen polarisoitumista, jonka myötä koulutetut, hyvätuloiset ja varttuneemmat äänestävät ja osallistuvat yhdistystoimintaan, ja samanaikaisesti mm. nuoret ja heikommin koulutetut syrjäytyvät osallistuvasta kansalaisuu-

desta. Arvioiden mukaan osa nuorista on hyvinkin aktiivisia, mutta noin puolelle nuorista ei muodostu lainkaan osallistuvan kansalaisen identiteettiä. (Demokratiapolitiikan suuntaviivat 2010, 14.)

Myös SAK:n tavoiteohjelmassa vuosille 2011–2016 osallistumisen ongelmat tiedostetaan. Siinä todetaan, että ammattiliittojen vuosikymmeniä käytössä olleet toimintatavat eivät puhuttele tai houkuttele nuoria jäsenryhmiä. Nyt ammatillisessa järjestäytymisessä ja odotuksissa korostuvat yksilölliset tarpeet, nopeat tulokset, elämykset, merkitykset osallistujille sekä hyöty itselle. Osallistumisen pitäisi olla helppoa ja vaikuttavaa, ja vaikuttamisen uudet foorumit ovat kabinettien sijasta verkossa, kaduilla ja julkisuudessa. Uusina keinoina nähdään lyhyempikestoiset toimintamuodot, projekti- ja verkostotyön tuominen työuranmittaisten tehtävien rinnalle, reagoitiherkkyiden lisääminen, keskinäinen luottamus ja vallan uusjako. (SAK 2011, 48.)

JHL tarjoaa osallistumisareenoita aktiivisimmille jäsenilleen paikallisissa yhdistyksissä ja luottamustehtävissä. Yksi osallistumis- ja vaikuttamisväylä on liiton edustajistovaalit viiden vuoden välein. Liiton ylimmän päätöksentekuelimen, 120 jäsenen muodostaman edustajiston valintaan keväällä 2012 myös opiskelijajäsenillä oli mahdollisuus osallistua ehdokkaana tai äänestäjänä. Vuoden 2012 JHL:n edustajistovaaliehdokkaista kuusi prosenttia oli alle 30-vuotiaita ja ehdokkaiden enemmistö oli yli 50-vuotiaita. Opiskelijoita ehdokkaista oli 19 eli noin kaksi prosenttia. Yksikään opiskelijajäsen ei tullut valituksi liiton edustajistoon; alle 30-vuotiaita ehdokkaita tuli valituksi viisi. Opiskelijoiden äänestysaktiivisuus jäi huomattavasti alle keskiarvon. (JHL:n vaaliraportit 2012.)

Vaalien valmisteluvaiheessa JHL:n asiantuntija näki vaaleissa ja uudessa liittohallinnon muodostamisen yhteydessä mahdollisuuden nuorentaa ja vaihtaa päätöksentekijöitä: ”Nyt pitäisi tehdä pienellä riskilläkin tehdä tilaa nuorille. Annetaan vastuuta vaikka heillä ei vielä olekaan kaikkea kokemusta ja osaamista”. (AH5.)

Suomalaisista yhdistyksistä vetovoimaisimpia ovat harrastusjärjestöt, jotka tuottavat jäsenilleen sosiaalisia kontakteja, näytösluonteisia spehtaakkeleja ja vapaa-ajan palveluita. (Demokratiapolitiikan suuntaviivat, 15).

Luulen, että nuorilla on ammatilliseen järjestäytymiseen sellainen kuluttajanäkökulma, jossa haetaan elämyksiä itselle... etsitään niitä asioita ja toimintafoorumia, joilla on mulle merkitystä. Nämä ovat projekteja, joilla ei välttämättä ole sidettä organisaation perustehtävään ja tämä side säilyy vain sen aikaa, kun merkitys osallistujalle säilyy. (AH5.)

Elinkeinoelämän valtuuskunnan (Halava & Pantzar 2010, 10–13) raportissa hahmotellaan elämästä edellä mainitun kaltaista kuvaa, jossa kuluttajuus laajenee yhä laueammalle, työelämään saakka. Kuluttajakansalaisiksi nimetyt nykyajan ihmiset tekevät valintojaan yksilöllisten intressien pohjalta. He ovat yhtäältä hyvin tietoisia vaihtoehtoisista mahdollisuuksista, toisaalta he ovat pakotettuja tekemään valintoja lukuisien mahdollisuuksien viidakossa. Nuoren sukupolven identiteetin kiintopisteet eivät ole enää työpaikoilla, joten työnantajien tulee raportin mukaan tehdä kiinnostavammat ja paremmat puitteet työlle saadakseen työntekijät omistautumaan työlleen. Uusi sukupolvi ei muodosta enää mitään yhtenäistä luokkaa vaan heitä yhdistää merkitysten etsiminen niin vapaa-ajassa kuin työelämässäkin. (Emt., 36–37.) Vaikka ko. raportti *Kuluttajakansalaiset tulevat* on osittain kärjistetty raportti ja kuvaa enemmän toimihenkilöiden työtulevaisuutta kuin julkisen palvelun perustehtävissä työskentelevien näkymiä, on raportissa sellaisia suuntaviittoja, joita tulee ammattiliitossa vakavasti pohtia.

Poliittiset puolueet ja ne yhdistykset, joilla on yhteiskunnallisia päämääriä, kohtaavat puolestaan erityisiä haasteita houkutellessaan nuoria ja nuoria aikuisia riveihinsä. Kansanvallan näkökulmasta kehitystä voidaan pitää huolestuttavana. Laajeneva verkko-osallistuminen saattaa kuitenkin tarjota kiinnostavan ja uuden kanavan niille, jotka jäisivät muuten kokonaan yhteiskunnallisen vaikuttamisen ulkopuolelle. (Demokratiapolitiikan suuntaviivat 2010, 15). Samaan aikaan kun perinteiset osallistumis muodot menettävät kiinnostavuuttaan, rinnalle rakentuvat mm. boikotteihin ja veto-omuksiin liittyvät yhteisöt, joihin sitoudutaan lyhyemmäksi aikaa. (Paloheimo 2006, 2.)

Rekisteröityjen yhdistysten määrä kasvaa edelleen Suomessa. Nyt niitä on yhdistysrekisterin mukaan 133 000. Kasvu tulee pääasiassa vapaa-aikaan ja harrastustoimintaan keskittyvien yhdistysten lisääntymisestä; erityisesti erilaisten pienten elämäntyyliyhdistyksien (esim. kulttuuri- ja liikuntapainotteiset) osuus kasvaa, sanoo tutkijatohtori Tomi Kankainen (2007). Hän näkee pienet yhdistykset mahdollisena väylänä sel-

laiseen toimintaan, jolla on mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnan kehitykseen suuremmissa mittakaavassa. Samanaikaisesti on tunnistettu uhkakuva, jossa aktiivisten kansalaisten määrä ei riitä enää niihin isompiin yhdistyksiin, joilla on todellisia vaikutusmahdollisuuksia politiikan keskuksiin. Helanderin (2006, 120) mukaan yhdistyksiin kiinnittyminen on laskussa, sillä jäsenkunnan ikäjakauma on asteittain siirtynyt yhä vanhempia ikäluokkia kohden.

Rinne (2011, 9–10) esittää poliittista kansalaistoimintaa käsittelevässä väitöskirjassaan, että perinteinen politiikka on monimuotoistunut ja pirstaloitunut. Internet ja uusi tekniikka on muuttanut Rinteen mukaan politiikan teon refleksiiviseksi. *Refleksiivisessä politiikassa*⁷ korostuvat ei-materialistiset asiat ja arvot, kuten henkilökohtaisuus, aktiivinen kansalaisuus, osallistuminen ja itsensä toteuttaminen. Nettikampanjointi on vauhdittanut poliittisen toiminnan yksilöllistymistä ja se on lisännyt politiikan teon foorumeita ja kanavia. Uudet poliittiset liikkeet ja toiminnallisten verkostojen tapa organisoitua tai saada ihmiset liikkeelle poikkeavat aiemmista käytännöistä. Ne toimivat enemmän lumipalloefektin voimalla kuin ryhmässä sovittujen kompromissien pohjalta. Verkkopolitikointi hyödyntää demokraattista, horisontaalista toimintaympäristöä uusia näkökantoja nostaessaan, ja haastaa vakiintuneen käsityksen demokraattisesta hallinnasta. Sosiaalinen media nousi ensimmäistä kertaa merkittäväksi liikkeelle panevaksi voimaksi Suomen presidentinvaaleissa vuonna 2012. Perinteiseksi ymmärretystä politiikasta (mm. postmodernin politiikan teorian luojien, Hellerin ja Fehérin mukaan) on tulossa entistä enemmän markkinavetoista ja politiikasta on tullut taloudellisen kehityksen takaaja. (Emt., 9, 11, 101.)

Nyt yhteiskunnallisten liikkeiden tulisi poimia parhaat palat nopeasti laajenevista uusista osallistumismuodoista ja tunnustaa ne osaksi päätöksentekojärjestelmiänsä tai ainakin niitä tukeviksi toiminnoiksi. JHL:n nuorilla ja opiskelijoilla on oma ryhmänsä sosiaalisessa mediassa ja järjestötoiminnan kokemusten mukaan Facebookin kautta jaettava informaatio tavoittaa jäsenet nopeammin kuin nettisivujen tai sähköisten uutiskirjeiden välityksellä.

⁷ Refleksiivisen politiikan tapa toimia poliittisesti korostaa toimijoiden omien poliittisten arvioiden merkitystä ja arvoa osallistumisen ja toiminnan pontimina. (Rinne 2011, 9.)

Yhdeksi yhdistysten tehtäväksi on tunnistettu innovatiivisuuden edistäminen. Järjestön nuorempi polvi voisi olla kehittämässä näitä uusia osallistumisen väyliä jäsenistölle, sillä organisaation rungon keskittyessä tiukasti perustehtäväänsä, voisivat liiton tulokkaat tuottaa moderneja malleja esimerkiksi päätöksentekoon. Vuonna 2010 toteutettu yhdistyslain (17§) uudistus mahdollistaa jäsenten etäosallistumisen kokouksiin, mikäli yhdistyksen säännöissä on näin määrätty (Finlex 2012). Opiskelijoilla on yleensä hyvät valmiudet modernien viestintävälineiden käyttöön, joten etäosallistuminen olisi kokeilemisen arvoista.

2.4 Nuorten arvot ja käsityksiä työstä

Y-sukupolvena pidetään 1977–1990 syntyneitä nuoria, jolle matkapuhelimet ja tietokoneet ovat olleet aina itsestäänselvyksiä. He ovat tottuneet tiedon nopeaan hakeamiseen ja löytymiseen, ja tämä heijastuu heidän työelämäodotuksiinsa. He odottavat nopeaa reagointia ja päätöksentekoa. Työpaikan vaihtaminen ei ole tälle sukupolvelle vaikeaa. (Työterveyslaitos 2012.)

Aalto-yliopiston opiskelijoiden keskuudessa tehdyssä tutkimuksessa Y-sukupolven edustajat eivät osoittautuneet työpaikkasurffareiksi vaan he ilmoittivat halustaan sitoutua samaan työnantajaan pitkäksi aikaa. Tämä sukupolvi asettaa kuitenkin selkeitä ehtoja asettumiselleen: työllä pitää olla merkitys tekijälleen (itselle), työilmapiiriin tulee olla kunnossa, samoin omien kehittymismahdollisuuksien. Nämä nuoret ovat saattaneet nähdä omien vanhempiensa työkeskeisen, rankan elämän, jolla on kynsin ja hampain saavutettu tavoiteltu elintaso – tämä malli ei viehätä. Yhden Aalto-yliopiston opiskelijan lausunto kuvaa hyvin toiveita työhön liittyvistä odotuksista: ”Toteuttaakseni itseäni, saadakseni älyllisiä haasteita, tehdäkseni töitä mielenkiintoisten ihmisten kanssa, saadakseni rahaa perheen elättämiseen.” (Piha, Puustell, Catani, Poussa, Varis, Tuhkanen & Heinonen 2012, 12–14.) 1990-luvulla syntyneen Z-sukupolven arvioidaan olevan vielä edeltäjiään rohkeampi sanomaan mielipiteensä, ja vaativat esimiehiltään entistä enemmän valmentavaa ja vuorovaikutteista johtamista (Tienari 2011).

JHL:n liittostrategian valmisteluvaiheessa keväällä 2011 liiton opiskelijajyhdistyksen jäsenet antoivat oman evästyksensä suunnitteluprosessiin. Tilaisuuden organisoinut JHL:n asiantuntija kertoi yllättyneensä nuorten ajatuksista työurasta:

Aikaisempi ajattelumalli työurasta, koko elämän kestäväenä projektina ja vieläpä samassa työpaikassa ei ollut näiden nuorten mielestä edes millään tavalla houkutteleva. He eivät halua sitoutua yhden työnantajan palvelukseen vaan haluavat vaihtoehtoja – – He ovat jo orientoituneita siihen, että ovat tarvittaessa halukkaita kouluttautumaan uusiin tehtäviin. Nämä nuoret eivät haikaile toistaiseksi voimassa olevasta työsuhteesta eläkkeelle vaan he ovat rakentaneet myönteisiä vaihtoehtoja vaihtelevampaan työuraan, mihin on aiemmin totuttu. (AH5.)

JHL:n opiskelijat välittivät samantyyppistä sanomaa kuin EVA kuvaa raportissaan (Halava & Pantzar 2010), jossa nuorten suhde työhön ja työnantajaan ei muodosta pohjaa identiteetille. Liittostrategian valmisteluun liittyvässä seminaarissa keväällä 2011 opiskelijat pitivät JHL:ää uskottavana, ammattitaitoisena ja jäseniään palvelevana liittona. Kielteisinä puolina he kokivat liiton vanhoillisuuden, byrokraattisuuden ja varovaisuuden. Uusina esityksinä opiskelijat nostivat palkatun henkilöstön lisäämisen nuoriso- ja opiskelijatoimintaa vahvistamaan sekä nuorista koostuvan asiantuntijaelimen perustamisen liiton hallintoon. (JHL:n opiskelijatapaaminen 2011.)

Kun lapset ja nuoret muodostavat käsityksiään ja uskomuksiaan maailmasta, ne pohjautuvat olettamuksiin, jotka he omaksuvat lähiympäristöstään, läheisiltään. Globalisoituvassa maailmassa voisi ajatella, että aate- ja arvomaailmatkin yhdenmukaistuvat. Ydinarvojen, kuten esimerkiksi vapauden ja demokratian kautta tarkasteltuna ei ole nähtävissä, että nuorten arvot olisivat yhdenmukaiset. Nuoret kuuluvat useisiin ryhmiin, joilla on omat kulttuuriset arvonsa ja norminsa. Sama nuori voi myös vaihtaa ideologiansa ja arvonsa tilanteen vaatimalla tavalla. Tämä voi olla nuoren kannalta järkevä sopeutumistapa epävarmassa ja riskien uhkaamassa maailmassa. (Helve 2002, 18; Helve 2005, 220.)

Yhteiskunnallinen kehitys on myös muokannut suomalaisten arvomaailmaa. Modernisaatio toi tullessaan teollistumisen ja yhteiskuntajärjestelmien kehittymisen, ja tämän kehityksen myötä vauraus ja taloudellinen liikkumavara lisääntyivät. Tuli tilaa

postmoderneille arvoille, joissa korostuvat elämänlaadun painotukset talouden ylivalan sijaan. (Helve 2002, 29–30.)

Taloudellinen tiedotustoimisto TAT tutki vuonna 2009 nuorten käsityksiä siitä, kuinka lamautisointi vaikutti heidän tulevaisuudenuskoon. Nuorten arvot ja elämä – tutkimuksen⁸ mukaan 85 prosenttia vastanneista piti elämäänsä onnellisena, mutta heidän tulevaisuuteensa liittyi kuitenkin vakavia huolenaiheita. Jopa yli puolet nuorista pelkäsi, ettei löydä työtä tulevaisuudessa. Työelämää kuvasi pelottavaksi paikaksi 46 prosenttia naisista ja 31 prosenttia miehistä. Lähes vastaavat prosenttiosuudet kuvasivat sukupuolten pelkoa saada potkut töistä. Nuorista 76 prosenttia koki, että arvomaailma Suomessa on muuttumassa kovaksi, kylmäksi ja kilpailuhenkiseksi. Huolestuttavana voi pitää myös tulosta, jonka mukaan 70 prosenttia nuorista pitää elämäänsä kiireisenä ja stressaavana. (Taloudellinen tiedotustoimisto 2009.)

TATin tutkimuksen kanssa samana vuonna tehty Nuorisobarometri⁹ (Myllyniemi 2009, 111–114) löysi kuitenkin myönteisiä signaaleja nuorten käsityksistä työelämän vaativuudesta edellisvuosiin verrattuna: 20 prosenttia vähemmän nuorista piti työelämää niin vaativana, että ihmiset palavat ennenaikaisesti loppuun. Mutta edelleen luku oli huomattava, sillä loppuun palamista ennakoi peräti 62 prosenttia nuorista. Tutkimuksessa verrattiin vuoden 2009 ja 2007 tilannetta.

Yli puolet (58%) nuorista uskoi, että pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien määrä kasvaa tulevaisuudessa. Sen sijaan myönteisiä odotuksia nuorilla oli sen suhteen, että he uskoivat saavuttavansa paremman yhteiskunnallisen aseman kuin vanhempansa; erityisesti ammattikorkeakouluissa ja toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien luottamus sosiaalisen nousun suhteen oli muita koulutusasteita korkeampi. (Emt., 115.)

Nuoret aistivat hyvin ajan henkeä ja toimivat ikään kuin ilmapuntareina ilmiöille. Nuoret kokevat uhkia ja mahdollisuuksia samaan aikaan, kun sidos perinteisesti turvaa tuoviin yhteisöihin, perheeseen, koulutukseen ja työelämään on heikentynyt. Suoma-

⁸ Otos 1080. Kohdejoukkona 15-21 –vuotiaat nuoret. Tutkimuksen lähtökohta: Miten lamautisointi on vaikuttanut nuorten tulevaisuudenuskoon?

⁹ Taitekohtia. n=1900

laisten nuorten turvattomuutta koskevassa tutkimuksessa¹⁰ vuonna 2010 tiivistyvät yhteiskunnan yhtenäisyyteen ja turvattomuuteen liittyvät riskit. Näitä ovat polarisoituminen, eriarvoistuminen ja yhteisöllisyyden rapautuminen. Myös henkilökohtaisen elämän riskit ja uhriksi joutumisen uhka nousi esiin. Vornasen ja Miettisen mukaan näissä riskeissä voi olla kysymys yhteiskunnallisen sisäisen turvallisuuden kehityksestä, joka tapahtuu asteittain hyvinvointiyhteiskunnan eroosion kautta. (Vornanen & Miettinen 2010, 206, 218.)

TATin tutkimuksessa valtaosa nuorista piti kuitenkin omaa tulevaisuuttaan valoisana. Yhteiskunnallisesta vaikuttamisen osalta 44 prosenttia ilmoitti, ettei politiikka kiinnostata, mutta 81 prosenttia piti äänestämistä tärkeänä. Ammattiliittoja piti tärkeänä lähes 90 prosenttia nuorista. Tutkimuksen tuloksista on tunnistettavissa nuorten yhteiskunnallinen valveutuneisuus: valtaosa piti tuloeroja Suomessa liian suurina ja vastaajat kokivat yritysten ajavan liikaa omia etujaan. (Taloudellinen tiedotustoimisto, 2009.)

Nuorten yhteiskunnallisen osallistumisen trendejä. Nuorten yhteiskunnallisia tietoja, osallistumista ja asenteita selvittäneessä kansainvälisessä tutkimuksessa¹¹ (Suoninen, Kupari & Törmäkangas 2010, 144–150) on todettu, että suomalaisilla 8. kouluvuoden oppilailla on huomattavasti kansainvälistä keskitasoa parempi yhteiskunnallinen tietämys. Tätä tietämystä ei kuitenkaan ulosmitata eikä käytetä vaan tutkimuksen mukaan 14-vuotiaat eivät ole kiinnostuneita yhteiskunnallisesta osallistumisesta: politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita ei seurata, niistä ei keskustella vanhempien tai ystävien kanssa eikä konkreettiseen toimintaan osallistuta. Sama ilmiö on havaittavissa lähes kaikissa kehittyneissä maissa: jos yhteiskunta toimii suhteellisen hyvin, ei nuorten huomio kohdistu yhteiskunnallisiin asioihin vaan niiden suhteen ollaan passiivisia.

Valtaosa 8. luokkalaisista luotti yhteiskunnallisiin instituutioihin ja aikoi käyttää äänioikeuttaan täysi-ikäisenä. Nuorisotutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että muut kuin perinteisen poliittisen osallistumisen keinot valtaavat alaa nuorten vaikuttamisen keinovalikoimassa. Nuoret kokevat vaikuttavansa mm. omilla elämäntavoillaan, kulutusvalinnoillaan sekä erilaisia sosiaalisia verkostoja hyödyntämällä. (Emt., 150.)

¹⁰ Nuorisobarometri 2010. n= 1537

¹¹ International Civil and Citizenship Education Study, ICCS 2009

Elon (2009, 36–48) mukaan politiikkatietämyksellä on selvä yhteys politiikasta kiinnostumiseen. Tutkittaessa äänestysikää lähestyvien ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien ja lukiolaisten tietämystä, kävi ilmi, että lukiolaisilla on näistä ryhmistä huomattavasti paremmat tiedot. Tätä selittää muun muassa yhteiskuntaopin opetuksen määrän ja laadun erot näissä oppilaitoksissa. Myös opetustavoitteissa on Elon mielestä eroja: lukioissa yhteiskuntaopetuksen tavoitteena on tukea aktiivista kansalaisuutta, kun taas ammatillisissa oppilaitoksissa tavoitteet liittyvät hallintoalamaisten kasvattamiseen. Nämäkin tutkimustulokset osoittivat, että politiikka kiinnostaa vain nuorten vähemmistöä: 42 prosenttia lukiolaisista ja 27 prosenttia ammattikoulutuksessa olevia. (Emt., 46.)

Herää kysymys, missä kulmassa ay-liikkeen viestiä viedään oppilaitoksiin? Ay-liike mielletään yhteiskunnalliseksi instituutioksi, jolla on myös poliittisia sidoksia. Nojataan nuorille suuntautuvassa viestinnässä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja työmarkkinapolitiikkaan, vai löytyvätkö koskettavimmat viestit kestävästä kehityksestä, vertaisryhmistä ja solidaarisuuden teemoista? ”Tekemisen tapoja tulee miettiä, ilman että menetetään arvopohjaa ja perusfunktioita”, toteaa yksi asiantuntijoista (AH1).

Ammattiliiton jäsenyys voidaan nähdä myös osana suomalaista demokratiapolitiikkaa¹². Ammattiliitot ovat kansanliikkeinä ja kansalaisjärjestöinä osa kansalaisyhteiskuntaa, jossa on perinteisesti rakennettu omaa ja yhteistä hyvinvointia, ja kehitetty yhteiskuntaa. Osallistumisaktiivisuus kansanvallan tarjoamiin kanaviin on ollut viime vuosina kuitenkin laskussa ja demokratian hienoinen hiipuminen näkyy alenevina äänestysprosentteina ja passiivisempänä järjestöosallistumisena. Demokratiapolitiikan suuntaviivat –mietinnön (2010, 10) mukaan tämä näkyy etenkin nuorten vähäisenä kiinnostuksena politiikkaan ja perinteiseen kansalaistoimintaan. Perinteinen osallistuminen on mietinnön mukaan vaihtumassa yksilölliseen, projektimaiseen ja verkostoituvampaan osallistumiseen.

¹² Demokratiapolitiikan painopiste on kansalaisten osallisuuden ja yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien parantamisessa (Demokratiapolitiikan suuntaviivat 2010, 9)..

Vaaranen (2005, 114) näkee nuorten yhteisöllisyydessä, vaikkapa vapaa-ajan kerhoissa paljon opittavaa. Nuorten yhteisöille ovat tunnusomaisia mm. pienet yksiköt, vapaaehtoisuus, taitoon perustuva ja muuttuva hierarkia, ja avoimuus muutoksille. Minkälaisia luovia, nuorten opiskelijoiden yksiköitä ammattiliitot voisivatkin saada työelämä- ja liittotulokkaistaan, jos innokkaimmat heistä löytäisivät nämä mahdollisuudet ja saisivat tähän tarvittavan sijan liitostaan?

2.5 Osallistumismallit ja motivaatio

Riittävän jäsenpohjan säilyttääkseen tai saavuttaakseen ammattiliitot käyttävät resurssejaan jäsenten rekrytointiin ja aktivointiin. Näiden toimien motiivina ovat organisaatioiden kollektiiviset lähtökohdat, jotka menevät yksilön intressien edelle. Lind (1999, 20–23) tunnistaa osallistumisaktiivisuuden motivaatiotekijöiksi neljä mallia. Ensinnäkin on löydettävissä *traditionaalisen solidaarisuuden malli*, jossa menneisyyden ja moraalisen sitovuuden turvin organisaatio voi toteuttaa ja ylläpitää arvojensa mukaista toimintaa. *Organisaatiorationaalisessa mallissa* osallistujat sidotaan toimintaan perustelemalla sitä yhteisillä eduilla ja intresseillä päämäärien saavuttamiseksi (esim. työväenliike). *Yksilörationaalisessa mallissa* osallistujan omat tarpeet (työelämän turva) ja hyötyjen tavoittelu tulevat esille; osallistuminen voi perustua esimerkiksi näköpiirissä oleviin mahdollisuuksiin, valtaan tai resursseihin. *Itsensä toteuttamisen malli* toteutuu esimerkiksi harrastus- ja oma-apuryhmissä, joissa osallistujat toteuttavat yksilöllistä minäänsä ja etsivät itsestään uusia puolia, jopa identiteettiä.

Lind (1999, 24–25) tunnistaa ammattiyhdistysliikkeessä kaikkia edellä esiteltyjä malleja. Voimakkaimmin edellä mainituista malleista ay-liike on organisaatiorationaalinen yhteisö, joka kokoaa työyhteisöjen jäsenet etujen ja ristiriitojen kysymyksissä. On mielenkiintoista huomata, että jo viime vuosituhannen lopulla Lind näki, että myös yksilöllisiin intresseihin ja itsensä toteuttamiseen liittyvät mallit olivat yleistyneet ay-liikkeessä. Epämuodolliset harrastusryhmät ja monentyypinen virkistystoiminta olivat jo silloin ammattiosastojen keinovalikoimassa. Monipuolinen harrastustoiminta, itsensä kehittäminen ja kaiken toiminnan lomassa tapahtuva sosiaalisten verkostojen luominen ovat tätä nykyä entistä keskeisemmin osana ay-toimintaa.

Jokisaari (2002, 72–73) pitää sosiaalista pääomaa erittäin keskeisenä myös työpaikan saannin suhteen. Hän viittaa tässä yhteydessä sosiaalisella pääomalla yksilötason ilmiöön, jonka mukaan kuulumalla sosiaalisiin rakenteisiin ja verkostoihin ihmiset voivat hyödyntää näiden verkostojen resursseja omassa toiminnassaan. Sosiaalinen pääoma ei vaikuta pelkästään työpaikan saantiin vaan myös ylenemiseen organisaation sisällä. Mitä enemmän varhaisaikuisen sosiaalinen verkosto sisältää työelämään liittyviä resursseja, joita hän saa käyttöönsä työtavoitteidensa toteuttamiseen, sitä joustavammin ja paremmin hän voi toteuttaa työtä koskevia henkilökohtaisia tavoitteitaan. (Emt., 74.) Ammattiliitto voi olla vahvistamassa näitä verkostoja opiskelun ja työharjoittelun aikana sekä työurien alkuvaiheessa. Liitolla ja sen jäsenillä on todella paljon työelämäkontakteja ja –osaamista, joita voisi hyödyntää opiskelijoita tukevien verkostojen rakentamisessa.

Motiivit virittävät ja ylläpitävät yksilön yleistä käyttäytymisen suuntaa. Motiiveista puhuttaessa viitataan usein tarpeisiin, sisäisiin yllykkeisiin sekä palkkioihin ja rangaisuksiin. Motivaatiota voi määritellä mm. vireyden kautta, joka viittaa energiaan yksilössä, joka taas suuntaa häntä käyttäytymään tietyllä tavalla. Motivaation luonteeseen liittyy myös suunta, päämääräsuuntautuneisuus, eli yksilön käyttäytyminen on suunnattu jotain kohti. Motivaatioon voidaan liittää myös systeemiorientoituminen, joka viittaa ympäristöstä saatavaan palautteeseen, joka joko vahvistaa tarpeiden intensiteettiä tai heikentää sitä saaden henkilön luopumaan kyseisestä toiminnasta. Yksilön suoritus paranee motivaation kasvaessa. (Ruohotie 1998, 36; TKK 2011.)

Palkkiot ja kannustimet liittyvät siihen, kuinka tarmokkaasti tavoitteeseen pyritään. Sisäiset palkkiot liittyvät sisällöllisiin asioihin, ovat subjektiivisia ja tyydyttävät ylimmän asteen tarpeita, kuten pätemisen tarvetta ja itsensä toteuttamisen tarvetta. Ulkoiset palkkiot liittyvät esimerkiksi rahaan ja ulkopuoliseen kannustukseen, ja ne ovat organisaation välittämiä esimerkiksi kiittämisen muodossa. Ulkoiset palkkiot tyydyttävät alemman asteen tarpeita, kuten yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden tarpeita. Ulkoiset palkkiot ovat lyhytkestoisempia kuin sisäiset palkkiot, ja tarvetta ulkoisten palkintojen saamiseksi voi esiintyä hyvinkin usein. (Ruohotie 1998, 28.)

JHL:n opiskelijajäsen saa usein alkusysäyksen jäsenyyteen ulkoisten motivaatiotekijöiden saattamana: jäsenhankintatilaisuudessa annetaan liittymislahja, jäsenetuja

markkinoidaan näyttävästi ja tarjotaan ilmainen jäsenyys opiskelujen ajan. Sisäisinä palkintoina ja motivaatiotekijöinä voidaan pitää ideologisia ja aatteellisia asioita sekä osallistumismahdollisuuksia, joita opiskelijayhdistykseen kuulumisen tarjoaa. Sisäisiä motivaatiotekijöitä on huomattavasti vaikeampi konkretisoida ja kuvata, ja ne ovat todennäköisesti melko abstrakteja nuorimmille opiskelijajäsenille.

Opiskeluprosesseissa on tiettyjä välttämättömiä edellytyksiä motivaation syntymiselle. Niitä ovat mm. hyvä ohjaus ja tuki, riittävän vaihtelevat ja haasteelliset tehtävät, onnistumismahdollisuuden sisältävät riittävät haasteet ja mahdollisuus onnistua niissä. Tavoitteilla on suuri merkitys motivaation syntymisessä. (Emt., 39; Suomen virtuaaliyliopisto.) Jos järjestö haluaa jäseniltään aktiivista osallistumista, tulisi edellä mainittujen, toimintaa tukevien asioiden toteutua. Jos riittävänä osallistumisen ja osallisuuden tasona pidetään rivijäsenyyttä, hyvät jäsenpalvelut pitävät jäsenet tyytyväisenä ainakin jonkin aikaa.

On ennustettu, että modernisaatiokehityksen myötä työssä motivoi tulevaisuudessa eniten työn autonomia, mahdollisuus kehittää omaa työtään ja inhimillinen vuorovaikutus. Kuluttajakansalaisten osalta ulkoinen motivaatio korvautuu entistä enemmän sisäisellä motivaatiolla, jossa keskeistä on työn ilo ja imu, ja sisältä päin ohjautuminen. (Halava & Pantzar 2010, 21.) Ammattiliiton jäsenyyden näkökulmasta sisäisiä palkintoja voisivat tarjota mielenkiintoiset osallistumismahdollisuudet ja itsensä toteuttamisen paikat opiskelijaverkostossa.

3 TUTKIMUSASETELMAN TÄSMENNYSTÄ

Opinnäytteeni pohjimmainen tutkimustehtävä ja ongelmanasettelu perustuvat omaan empiiriseen kokemukseeni siitä, ettei JHL:llä organisaationa ole riittävästi tietoa liiton opiskelijajäsenistä, jotta heidän tarpeisiinsa voitaisiin vastata riittävän hyvin. Oma kokemukseni tästä on saanut vahvistusta tekemissäni asiantuntijahaastatteluissa, joissa on ilmennyt, ettei kokonaiskuvaa opiskelijajäsenistä ole eikä heidän motiivejaan jäsenyytensä suhteen ole JHL:ssä aiemmin tutkittu.

Anttila (2006, 469) toteaa, että tutkimuksen perspektiivi voidaan määrittellä tietyltä etäisyydeltä tarkasteltuna henkilökohtaisena näkemyksenä. Määrittelen omaksi perspektiivikseni sen, että tulkintaani vaikuttavat sekä tiedon lähteet että tiedon hankkija, minä itse. Tutkimuksessani käyn vuoropuhelua aineiston ja kokemusteni kanssa. Näin ollen validi tieto on suhteellista tietoa eikä ole olemassa yhtä totuutta, on vain ”jatkumo välillä erehdys ja totuus” (emt., 469–470). Käyttämällä rinnakkaisia tutkimusmenetelmiä olen pyrkinyt lisäämään tutkimukseni luotettavuutta.

Teoriassani on keskeistä ennakko-oletukseni siitä, että opiskelijajäsenten suhtautumiseen ammattiliittoon kuulumisesta voidaan vaikuttaa hyvällä viestinnällä ja muulla yhteydenpidolla, tapahtumilla, ja osallistumismahdollisuuksien tarjoamisella. Työhypoteesini onkin se, että JHL:n opiskelijajäsenet jäävät nykyisellään vaille riittävää huomiota ja toimintaa, jotta he sitoutuisivat liiton jäsenyyteen valmistumisensa jälkeen.

Opiskelijajäsenet ovat monella tapaa kiinnostava jäsenryhmä ammattiliitossa. Opiskelijajäsenten saamiseksi käytetään paljon henkilöstön ja taloudellisia voimavaroja, ja JHL:ssä määrälliset tulokset ovatkin erinomaisia: opiskelijajäsenten määrä on moninkertaistunut JHL:n alusta (2006) lukien. Opiskelijoilla on oma jäsenyhdistyksensä, mutta sen toiminta ja vaikuttavuus on jäänyt melko vähäiseksi suhteessa jäsenmäärään, joka on noin 15 000. Opiskelijajäsenillä on käytännössä kaikki jäsenoikeudet, mutta opiskelijoilla näyttää jäävän jäsenyyden tarjoamia mahdollisuuksia kuitenkin käyttämättä. Opiskelijan omaa lähestymistapaa jäsenyyteen ohjaa henkilökohtaiset tarpeet ja odotukset, jotka eivät ole kovin jäsenyntyneitä opiskeluvaiheessa.

Opiskelijajäsenyys jakaa organisaation työntekijöiden mielipiteitä jäsenryhmän merkityksestä. Osa ammattiliiton aktiivitoimijoista näkee opiskelijatoiminnassa tulevaisuuden mahdollisuudet ja osa heistä kyseenalaistaa opiskelijoihin käytetyt resurssit suhteessa tuloksiin: varsin moni opiskelijajäsen siirtyy toiselle alalle tai järjestäytyy ammattialapohjaisesti mm. hoito- ja hoiva-alaan keskittyviin liittoihin. Enemmistö organisaatiosta pitää opiskelijoita kuitenkin tarpeellisena ja ehdottoman tärkeänä ryhmänä, jonka eteen halutaan tehdä kaikki mahdollinen, jotta vankka ja kestävä jäsenyys-suhde saisi perustan jo opiskeluvaiheessa.

Tutkimukselleni oman leimansa antaa oma roolini ja sitoumukseni ammattiliittoon sen työntekijänä. Peruskäsitykseni tutkittavasta asiasta ja kehittämistehtäväni luonne saa käyttövoimansa ammattiliittotaustastani; tiedostan myös arvoni, jotka nojaavat palkansaajien – ja tulevien sellaisten – aseman tunnustamiseen ja heidän etujen puolustamiseen. Tieteenfilosofisesta näkökulmasta tietämisen luonnetta (epistemologiaa) leimaa vahva osallisuuteni tutkittavaan asiaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 125–126.)

Anttilan (2006, 234) mukaan kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan on oltava havaintojen tekijä, katsoja, eikä hänen tule osallistua läheltä tutkittavaan asiaan. Tässä tutkimuksessa osallisuuteni tutkittavaan asiaan ja ammatillinen roolini on vahvasti läsnä. Samalla kun teen tutkimustani, työskentelen tutkittavan ryhmän eli informanttien jäsenliiton palveluksessa. Vaikka pyrin sulkemaan tämän roolini ulos tulosten tulkintavaiheessa, vaikuttaa työtehtäväni ja asenteeni järjestäytymisen suhteen näkökulmaani, vaikka tällä ei olekaan suoraa vaikutusta mittaustuloksiin.

Opiskelijoiden oma tietoperusta ammattiliitosta on muodostunut lyhyen oppilaitoksessa järjestetyn tilaisuuden, liiton viestinnän tai median perusteella. Suuri osa opiskelijajäsenistä tarkastelee todennäköisesti jäsenyyttään ikään kuin sammakkoperspektiivistä, jossa on näkyvissä vain osa kokonaisuudesta ja tämä näkymä on hie-man sumuinen.

3.1 Näkökulmana yksilö, ammattiliitto ja yhteiskunta

Teoreettinen lähestymistapani opiskelijajäsenyyteen tapahtuu kolmen näkökulman kautta: yksilöllisen, yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen tarkastelun kautta. Yksilö on tässä yhteydessä JHL:n opiskelijajäsen, yhteisönä ammattiliitto JHL, ja yhteiskuntana Suomi globalisoituvassa maailmassa.

Näkökulma 1: Yksilö – opiskelijajäsen. Tarkastelun kohteena olevat opiskelijajäsenet ovat suhteellisen nuoria, keski-ikältään 24 vuotiaita. Heidän kokemuksensa ammattiyhdistysliikkeestä perustuu todennäköisesti mielikuviin ja yleistykseen, vielä ilman syvällistä omaa kokemusta. Iän perusteella kohderyhmän työelämäkokemuk-

sen voi olettaa olevan kapea tai olematon. Hieman toisentyyppinen ryhmä opiskelijajäseniä ovat jonkin verran vanhemmat aikuisopiskelijat, jotka kouluttautuvat uuteen ammattiin, ja joilla on takanaan jo pitkä työura ja laaja elämäkokemus.

Ammattiliiton opiskelijajäsenyys tarjoaa horisontin tai peilin, josta voi katsella työelämän maisemaa tai tarkastella omaa suhdetta ammatillisuuteen, työhön ja tulevaisuuteen. Jäsenyysside liittoon on ohut ja käytännöllinen: jäsenedut otetaan ilmaisina vastaan. Opiskeluun liittyvät asiat täyttävät elämänpiirin ja oma työura on vasta kangastus. Suurin osa JHL:n opiskelijajäsenistä luopuu jäsenyydestään, kun opiskelu päättyy.

Opiskelijajäsenten enemmistöllä ei ole todennäköisesti muodostunut vankkaa yhteiskunnallista tai poliittista näkemystä. Heillä on valintamahdollisuuksia tulevaisuuden uhkien ja mahdollisuuksien keskellä, jossa yksilölliset tarpeet ovat yhteiskunnalliseen tiedostamiseen liittyvien asioiden edellä. Heidän voidaan olettaa tarkastelevan jäsenyyttään muun muassa yksityishenkilöinä, tulevina työntekijöinä, kuluttajina ja kansalaisina. Näin ollen ontologisesta näkökulmasta tarkastellen syntyy käsitys ryhmästä, joista ei ole tunnistettavissa selkeitä, lukkoon lyötyjä kantoja, ja joka myös vastaa esitettyihin kysymyksiin melko intuitiivisesti ja tunnepohjaisesti. Liittyminen jäseneksi on kuitenkin jonkinasteinen sitoumus – johonkin. Nämä opiskelijat ovat sekä toiminnan kohteena että toimijoina tässä kontekstissa.

Näkökulma 2: Yhteisö – JHL ammattiliittona. JHL on vakiinnuttanut asemansa suomalaisessa ammattiliittokentässä julkisen alan merkittävänä vaikuttajana ja hyvinvointipalveluja tuottavien ammattilaisten edunvalvojana. Opiskelijajäsenistä liitolla on kokemusta jo vuosikymmenien ajalta. Opiskelijatoimintaa toteutettiin jo JHL:ää perustaneissa liitoissa, erityisesti Kunta-alan ammattiliitossa KTV:ssä. Liiton jäsenistön keski-ikä on noin 50 vuotta ja vain uusien, nuorten jäsenten turvin liitto pysyy elinvoimaisena. Nuoret ikäpolvet nähdään liitossa mahdollisuutena ja tähän ryhmään ollaan valmiita panostamaan. Organisaatio pohtii kuitenkin jatkuvasti, mikä näiden opiskelijajäsenten rooli on ja kuinka liitto tätä ryhmää mielekkäimmin palvelisi?

Jäsenten rekrytoinnin tulee olla uskottavaa ja samalla innostavaa. Toimivaa ammattiyhdistysliikettä hyvin kuvaava ”nyrkkeilee ja tanssii” sopii myös opiskelijatoimintaan:

liikkeen tulee toisaalta olla uskottava ja vahva edunvalvoja, ja toisaalta kiinnostavien elämysten tarjoaja. Liiton haasteena on löytää valinnan mahdollisuuksia pursuavaan elämäntilanteeseen houkutteleva paketti jäsenyyttä harkitseville.

Näkökulma 3: Yhteiskunta & suomalaiset työelämäodotukset. Projektinomaisuus, sirpaloituminen ja tilannekohtaisuus kuvaavat suomalaisten muuttuvaa työelämää ja vapaa-aikaa. Nämä työelämäasetelmat liittyvät erityisesti nuorten ja työelämään tulevien elämänpiiriin. Osallistuminen ja sitoutuminen rakentuvat entistä enemmän yksilöllisten tarpeiden mukaan eivätkä sukupolvien perinteet enää määritä kantoja.

Tätä opinnäytettä kirjoitettaessa yhteiskunnallisessa keskustelussa on pinnalla työurien pidentäminen kansantalouden turvaajana. Työuria tulisi pidentää sekä niiden alku- että loppupäästä: tulisi joutua aiempaa nopeammin koulunpenkiltä ammattiin ja mahdollisimman pitkälle työuralle. Pitkiin työuriin tulisi olla hyvät valmiudet tehokkaan koulutuksen ja työelämävalmiuksien myötä, joihin pitäisi harjaantua jo opiskeluvaiheessa. Monissa skenaarioissa nuorten arvot ja ajattelu rakentuvat toisin: halutaan yksilöllisistä lähtökohdista rakentuvat elämänpolut, joihin nähden säännöllinen ja lineaarinen työura saattaa olla uhkakuva (mm. Halava & Pantzar 2010). Hyvät työkaiverit ja työilmapiiri ovat nuorten mielestä tärkeämpiä kuin palkan suuruus.

Viitekehys. Olen visualisoinut tilannetta kuvan avulla (Kuvio 1.) Olen hahmottanut siinä toimijoiden tavoitteita, joita vuorovaikutuksessa olevilla toimijoilla on. Olen kuvannut myös niitä arvosuuntauksia, jotka ovat mahdollisesti vaikuttamassa valintatilanteisiin.

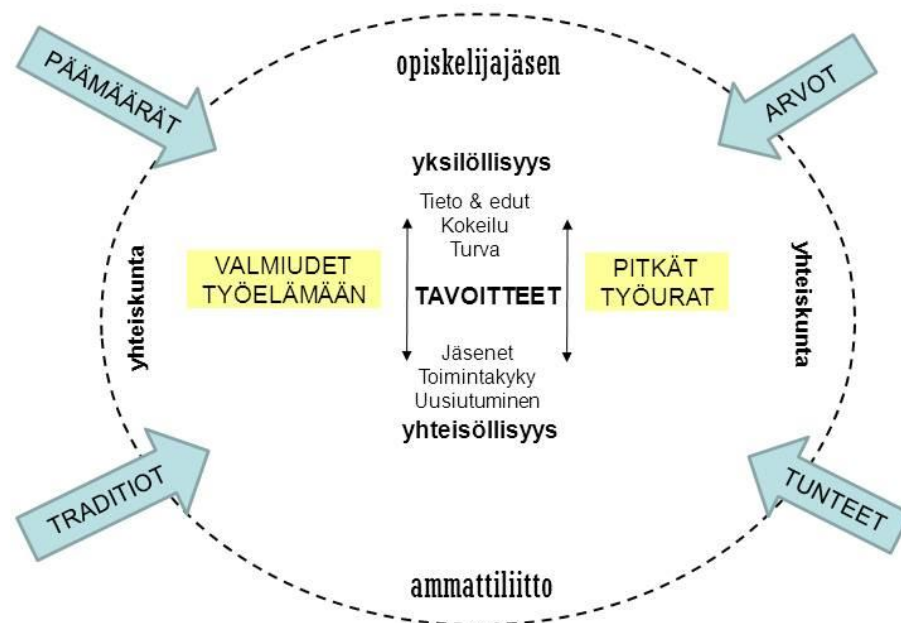
Opiskelijajäsen lähestyy jäsenyyskysymystä yksilöllisten ja henkilökohtaisten lähtökohtiensa ja tarpeidensa kautta. ”Mitä hyötyä jäsenyydestä on minulle?” Hyötynä voidaan kokea esimerkiksi liittymislahja, matkavakuutus ja mukavat tapahtumat tutussa porukassa.

Ammattiliiton intressit opiskelijajäseniin hahmottuvat jäsenyyden, jäsenmäärän ja liiton vaikuttavuuden kautta. Opiskelijoissa nähdään liiton jäsenpohjan, imagon ja toiminnallisen uusintamisen potentiaalia. Jäsenten toivotaan kiinnittyvän liittoon ja osan

jäsenistä odotetaan ottavan erityistä vastuuta aktiivisen osallistumisen, vaikkapa luottamustehtävien muodossa. Ammattiliitto kokeilee erilaisia toimintamalleja opiskelijoiden kanssa ja seuroo niistä mielekkäimmät käyttöönsä.

Yhteiskunta taas toivoo jäseniltään yhteisöllisyyttä, joka muun muassa vuorovaikutuksen tuloksena muodostaa sen yhteiskunnallisen kitin, jonka turvin yhteiskunta pysyy koossa, ja vahvistaa luottamusta sen toimijoiden kesken. Ammattiliitto on jäsenensä muodostama yhteisö ja kansanliike, jonka toiminnassa yhteisöllisyys ja vuoropuhelu toimijoiden kesken voivat olla tukemassa yhteiskunnan sosiaalista perustaa, sen kiinteyttä ja demokraattista rakennetta.

Mallikuviolla voidaan tiivistää teoria tai paradigma helposti hahmotettavaan, kompaktiin muotoon. Todellisuuden karkeasti yksinkertaistavan mallin avulla pyritään saavuttamaan jokin todellisuuden oleellinen osa. (Metsämuuronen 2009, 51.) Esittämästäni kolmijaosta syntyy malli, jota jäsenän kuvan avulla:

KUVIO 1. Opiskelijajäsenyyteen kytkeytyvien toimijoiden tavoitteista, rooleista ja arvosuunnuksista

Ihmisen käyttäytyminen on kokonaisuus, johon vaikuttavat mm. arvot, asenteet, normit ja roolit. Myös aktiivinen toiminta ymmärretään ihmisen elämän keskeisenä jäsenystekijänä. Toimintaa ohjaavat päämäärät sekä aktiivinen ja valintoihin perustuva käyttäytyminen. Jäsennämme elämäämme toimintojen ja niiden arvottamisen kautta. (Pietikäinen 2011.)

Saksalaisen sosiologin Max Weberin (1864–1920) mukaan toiminta on käyttäytymistä, jolla on merkitys, ja tällä perusteella sitä voidaan myös tutkia. Teoriani yksi näkökulma on tarkastella opiskelijajäsenyyttä *sosiaalisen toiminnan ja arvosuuntausten* kautta. Weber erottaa neljä toiminnantyyppiä eli arvosuuntausta: traditionaalisen, tunneperäisen, arvorationaalisen ja päämäärätietoisin. (Emt.)

Traditionaalinen toiminta tarkoittaa, että toimitaan, kuten on ennenkin toimittu, perinteiden ja sisäistetyn tottumuksen varassa. *Tunneperäinen* (affektiivinen) toiminta perustuu mielentiloihin ja tunteisiin. Tällöin toimitaan impulsiivisesti, jolloin harkintaa ei käytetä eikä vaihtoehtoja punnita, jolloin tunneperäinen toiminta jo itsessään on päämäärä. Weberin mielestä affektiivinen toiminta on harvoin tietoista reagoimista vaan se voi olla esimerkiksi ”pidäkkeetöntä reagoimista epätavanomaiseen ärsykykseen”. *Arvorationaalinen* toiminta voi liittyä ihmisen ihanteeseen tai vakaumukseen, esimerkiksi poliittiseen tai uskonnolliseen kiinnittymiseen. Toiminnan tavoitteena on jonkun arvopäämäärän saavuttaminen sellaisenaan tai aivan riippumatta seurauksista. Arvorationaalinen toiminta on affektiivista toimintaa tietoisempaa sekä johdonmukaisemmin suunnitelmallisempaa. *Päämäärärationalista* toimintaa voidaan pitää kaikista rationaalisimpana toiminnan muotona, jossa tavoitteena on mahdollisimman tehokas valinta jonkin päämäärän saavuttamiseksi; tästä esimerkkinä käy oman taloudellisen edun tavoittelu. On mahdollista objektiivisesti arvioida (esimerkiksi taloustieteen keinoin), mitkä keinot tai edellytykset ovat päämäärän saavuttamiseksi oikeita ja mitkä vääriä. Edellä kuvatut toimintaa luokittelevat käsitteet kuvaavat Weberin mukaan ideaalityyppejä, jotka kuvaavat sitä, jos toimittaisiin ”puhtaasti” vain yhden toimintaorientaation mukaisesti. (Emt.; Sulkunen 1998, 227; Gronow & Töttö 1996, 303.)

Aron (2011, 40) mukaan Weber hahmotti edellä mainituilla käsitteillä sosiaalisia suhteita. Tässä Weberin kehittelemässä mallissa sosiaalinen suhde on olemassa ja totta vain silloin, kun osapuolet orientoituvat vastavuoroisesti sosiaalisessa toiminnassaan toiminnalle annettuihin sosiaalisiin merkityksiin. Vaikka yhteisöllinen suhde perustuu-kin yhteenkuuluvuuden tunteelle, sama tunne ei kuitenkaan vielä muodosta suhdetta osapuolten välille. (Emt., 40.) Weberiä mukaellen voi todeta, että valtaosa JHL:n opiskelijajäsenistä ei ole sosiaalisessa suhteessa toisiinsa jäsenyyden perusteella, sillä sosiaalisen suhteen ehdot eivät täyty. Arvo- ja päämääräorientoituneet intressit ovat Weberin mallissa sellaisia rationalisoituneita yhteiskunnallisia suhteita, jotka kuvaavat suhteita epäpersoonallisina ja ”asiallistuneina”. (Emt., 40–41.) Kuvaus on mielestäni osuva yleisesti yhdistystoiminnan näkökulmasta: traditionaalinen ja tunneperäinen jäsenyys on väistymällä taka-alalle ja tilalle on tullut päämäärärationaalinen jäsenyys, jossa arvoilla voi olla vielä ohuen ohut, jäseniä yhdistävä rooli.

Pyrin selvittämään edellä mainittujen yksilö – yhteisö – yhteiskunta –jaon mukaisesti eri toimijoiden vaikutuksia ja odotuksia toisiinsa nähden aineistoni avulla. Tavoitteena on tunnistaa aineistosta sosiaalisen toiminnan, arvosuuntausten ja taustamuuttujien avulla opiskelijajäsenten arkkityyppejä, ja muodostaa heistä lopuksi karkeita typologioita. (Paaso 2004.)

3.2 Tutkimusongelma ja -tutkimusmenetelmät

Opinnäytteessä käytettyjen tutkimusmenetelmien tavoitteena on tiedon tuottaminen opiskelijajäsenyydestä ja opiskelijajäsenten kokemuksiin perustuen toiminnan analysointi. Näin on mahdollista tuoda esiin ammattiliiton toiminnallisia ongelmia ja niiden taustalla vaikuttavia muutostekijöitä ja toimintatapoja. Tavoitteena ei ole etsiä mahdollisiin ongelmiin johtaneita syitä.

Tutkimuksen pääkysymys on vastaako JHL:n opiskelijatoiminnan tarjonta opiskelijajäsenten odotuksia? Kysymyksen avulla haetaan vastauksia nykyisten toimintatapojen ja –muotojen sopivuudesta kohderyhmälle.

Tutkimuksen pääkysymys jalostuu edelleen osakysymyksiksi:

- Minkälaisia kokemuksia opiskelijoilla on jäsenyydestään?
- Missä asioissa JHL on onnistunut opiskelijajäsenien suhteen?
- Mitkä ammattiliiton toiminnoista kiinnostavat opiskelijajäseniä?
- Onko löydettävissä arvoja ja ajattelumalleja, jotka ohjaavat opiskelijoiden toimintaa suhteessa jäsenyyteensä?

Keskeinen tutkimusmenetelmäni on tilastolliseen tutkimusperinteeseen nojaava määrällinen tutkimus. Valittu tutkimustapa pyrkii löytämään säännönmukaisuuksia aineistosta ja esittää edelleen löydetty säännönmukaisuudet arkipäivän ylittävinä teorioina. Määrällinen tutkimuksen tavoitteena on saada luonteeltaan yleistä, yleistettävää tietoa. Määrällisen tutkimuksen avulla on mahdollista mm. rakentaa, selittää, uudistaa ja täsmentää aikaisempia teorioita. Määrällinen tutkimus etenee teorian kautta käytäntöön (kyselyt ja haastattelut), jonka jälkeen palataan teoriaan aineiston analyysin, tulosten ja johtopäätösten kautta. (Vilkkä 2007, 25; Anttila 2006, 236.)

Perustelen tutkimusmenetelmäni valintaa mm. sillä, että tutkimuksella haetaan yleistä kuvaa opiskelijajäsenistä, ja tutkimus luo pohjaa esimerkiksi laadullisiin tutkimusmenetelmin tehtävälle syventävälle tutkimukselle. Lisäksi JHL:n jäsenrekisteri tarjosi hyvän sähköpostiosoitteiston sähköistä kyselyä varten.

Tutkimuksessa on kuitenkin piirteitä sekä kvalitatiivisesta että kvantitatiivisesta tutkimuksen lähestymistavasta. Hirsjärvi ym. (2008, 130–133) toteavat, ettei näitä kahta tutkimussuuntausta ole tarpeen esittää toistensa vastakohtina, vaan ne ovat toisiaan täydentäviä lähestymistapoja. Kvalitatiivista tutkimusotetta on mahdollista käyttää tutkimuksen esikokeena. Näin voidaan varmistaa, että suunnitellut mitattavat seikat ovat tarkoituksenmukaisia tutkimusongelmien kannalta. Asiaa voidaan lähestyä myös tutkimushenkilöiden näkökulmasta: laadullinen esikoe varmistaa, että kyselyyn vastaaminen on mielekästä. Tekemäni viisi asiantuntijahaastattelua tuottivat sekä arvokasta tietoa sekä toimivat esikokeena, joka tarjosi arvokkaita näkökulmia lomakekyselyn sisällön suunnitteluun.

Käsitteiden määrittelyä. Määrällisessä tutkimuksessa on tiedettävä tarkasti, mitä mitataan ja tutkitaan. Ennen mittaamista ja kyselylomakkeen (liite 1) lähettämistä tutkimuksen tekijän tulee määrittellä käyttämänsä käsitteet siten, että vastaajat ymmär-

tävät käsitteet ja kysymykset samalla tavalla. Ilmiö tulee myös muuttaa mitattavaan muotoon eli se tulee *operationalisoida*. Tämä on välttämätöntä silloin, kun termit ovat hypoteettisia eli niillä ei ole vastinetta reaalisessa maailmassa. (Metsämuuronen 2009, 118.)

Yksilöllisyys. Yksilöllisyyttä korostavat henkilöt tai puhuttaessa yksilöllisestä elämäntavasta viitataan ihmisiin, joilla on selkeät omat tavoitteet ja ihanteet elämässä, joita hän toteuttaa omilla teoillaan välittämättä muiden mielipiteistä. Yksilöllisyyden yhteydessä puhuttaessa viitataan usein myös yksilöllistymiseen, jossa korostetaan jokaisen vastuuta oman elämänkulkunsa rakentamisessa. Yksilöllistymiseen liittyvät valinnat ovat tietoisia eivätkä ne perustu kollektiivisiin tai traditionaalisiin perinteisiin. (Saastamoinen 2011, 63–64.) Kysymyslomakkeessa yksilöllisyyttä mitattiin muun muassa arvojen ja asenteiden sanapareilla sekä osallistumista mittaavilla kysymyksillä.

Yhteisöllisyys. Yhteisöllisyys viittaa ihmisten väliseen vuorovaikutukseen, tapaan olla yhteydessä yhteisön jäseniin, yhteisön jäsenten välisiin suhteisiin tai siihen, mikä on ryhmälle yhteistä. Tämän opinnäytteen yhteydessä jäsensuhteen perustuva yhteisöllisyys on sopimussuhteinen, jonka pohjana on liittyminen yhdistyksen jäseneksi. Yhteisö ja yhteisöllisyys muodostuvat ihmisten välisten suhteiden kokonaisuudesta eli sosiaalisesta järjestelmästä. Yhteisöllisyys on muuttunut ensinnäkin modernien yhteiskuntien elämäntapojen yksilöllistymisen myötä. Myös uudet mediat tuottavat yhä uusia kanssakäymisen muotoja. Uudenlaista sosiaalista yhteisöllisyyttä on haluttu kutsua myös yksilölliseksi yhteisöllisyydeksi. (Kangaspunta, Aro & Saastamoinen 2011, 246–247.) Yhteisöllisyyttä mitattiin tässä tutkimuksessa arvoilla ja asenteilla, liittoyhteisöön kuulumisen tarpeellisuudella ja osallistumiseen liittyvillä kysymyksillä.

Jäsenyys. Jäsenyys edellyttää henkilökohtaista tahdonilmaisua. Ammattiliiton jäsenyyden tahdonilmaisu muodostuu jäsenhakemuksen eli liittymislomakkeen allekirjoittamisen myötä. Jäsenyhdistyksen hallitus hyväksyy yhdistyksen uudet jäsenet kokouksessaan. Yhdistyksen jäsenet hyväksyvät yhdistyksen sääntöihin kirjatut tavoitteet ja jäsenten velvollisuudet.

Opiskelijajäsenyys. Opiskelijajäsenyys on ammattiliiton tarjoama jäsenyysmalli opiskelijoille. Opiskelijat saavat liitoilta tuntuja etuja, joilla lisätään ammattiliittojen huomioarvoa opiskelijoiden silmissä ja samalla pyritään rakentamaan siltaa pysyvään jäsensuhteeseen valmistumisen jälkeen. Opiskelijoilta ei yleensä peritä jäsenmaksua opiskeluvaiheessa. JHL:ssä opiskelijat kuuluvat pääsääntöisesti omaan jäsenyhdistykseensä, Julkisten ja hyvinvointialojen opiskelijat JHL ry:hyn. Opiskelijajäsenyyttä ei rajata iän perusteella vaan JHL:n opiskelijajäsenyys on mahdollinen kaikille niille, jotka opiskelevat liiton järjestämialoille.

Sekä jäsenyyteen että erityisesti opiskelijajäsenyyteen liittyviä asioita mitattiin liittymisvaiheen kokemuksilla, liiton palvelujen arvioinnilla sekä opiskelijayhdistyksen toimintaa arvioineella kysymyksellä.

Jäseneksi kiinnittyminen. Jäseneksi kiinnittymisellä tarkoitetaan pidempiaikaista jäsenyyttä. Opiskelijajäsenten osalta tämä tarkoittaa jäsenyyden jatkamista valmistumisen jälkeen ja työsuhteen synnyttyä. Ammattiliitoissa opiskelijajäsenyys nähdään välivaiheena ja eteisenä ammattiliiton jäsenyyteen, johon liittyy oleellisesti kuuluminen sekä liittoon että työttömyyskassaan. Jäseneksi kiinnittymisen konkretisoi jäsenmaksujen maksaminen; aktiivisimmat jäsenet omaksuvat myös järjestön arvot syvällisemmin ja ryhtyvät toimimaan niiden mukaisesti. Kiinnittymisen astetta mitattiin muun muassa vastaajien arvioilla JHL:stä ja onko opiskelijajäsen valmis suosittelemaan liittoa muillekin.

Ammatillinen järjestäytyminen. Yleensä saman toimialan, ammattialan tai koulutuksen palkansaajat liittyvät heitä edustavaan ammattiliittoon, joka pyrkii puolustamaan ja parantamaan jäsentensä työehtoja. Ammattiliitot neuvottelevat työehtosopimukset edustamilleen sopimusaloille. Järjestäytyminen sijaan voidaan puhua ammattiliiton jäseneksi liittymisestä.

Ideologiset järjestäytymisen syyt. Ideologisilla syillä tarkoitetaan järjestäytymisen yhteydessä jotakin aatteellista, poliittista tai yhteiskunnallista näkemystä, joka vaikuttaa voimakkaasti ja ohjaa henkilöä liittymään ammattiliittoon. Näitä syitä selvitetään tutkimuksessa mm. vastaajan kiinnostuksen asteella yhteiskunnallisiin asioihin tai puoluepolitiikkaan.

Järjestäytymistä selvitettiin liittojäsenyyden tärkeydellä ja kysymällä syitä, jotka olivat tärkeimpinä vaikuttamassa liittymiseen. Myös ex-opiskelijajäsenten mielipiteitä eroamisen syistä käytettiin tässä mittarina.

Jäsenhankinta. Jäsenhankinta tarkoittaa ammattiliitossa niitä erityisiä toimia, joilla tehostetusti pyritään houkuttelemaan uusia jäseniä liittymään jäseneksi. Toimintamalleina voivat olla kampanjat, oppilaitoksissa tapahtuva tiedottaminen ja teemaviikot, joiden aikana liiton edustajat ovat liikkeellä työpaikoilla ja oppilaitoksissa. Jäsenhankijoita voidaan palkita systemaattisesti erilaisilla liiton kannustintuotteilla. Jäseneksi liittyvä saa jäsenhankinnan yhteydessä mahdollisesti jonkin liittymislahjan. Jäsenhankinta pyritään saamaan ammattiliitoissa osaksi perustoiminnaksi edunvalvontatehtävien rinnalle. Jäsenhankinnan onnistumista selvitettiin muun muassa liittymiseen keskeisimmin vaikuttaneilla syillä ja liiton eri palvelujen arviointia koskeneilla kysymyksillä.

4 TUTKIMUSAINEISTOT

Tutkimusaineisto kerättiin käyttämällä sekä määrällisen että laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Tilastollinen aineisto, joka muodostaa aineiston keskeisen rungon, koottiin lokakuussa 2011 sähköisenä kyselynä Webropol-ohjelmistolla. Kyselyyn vastasi 441 henkilöä.

Määrällistä kyselyä edelsi kolme teemahaastattelua, joista sain viiden palkatun ay-toimijan näkemyksiä nykytilanteesta opiskelijajäsenyydestä. Näillä asiantuntijahaastatteluilla oli kaksi tavoitetta. Ensinnäkin käytin näitä pitkän linjan ay-liikkeen palkattuja työntekijöitä laventamaan omaa esiymmärrystäni käsiteltävästä asiasta. Sain viiden haastateltavan kautta melko tarkan organisaation käsityksen siitä, miltä opiskelijajäsenyyteen liittyvät asiat näyttäytyvät. Omia ammatillisia kokemuksiani, asiantuntijoiden käsityksiä ja aiempia tutkimuksia reflektoiden syntyi ”organisaation ääni” teoreettisen taustan ja kyselylomakkeen pohjaksi. Syntyi teemoja ja käsitteitä. Käytin tätä laajaa aineistoa raportointivaihteessa tuomaan syvyyttä aineiston käsittelyyn.

Toisekseen haastattelut auttoivat minua arviomaan, mitkä ovat keskeiset kysymykset lomakekyselyssä. Asiantuntijoiden haastattelut on koodattu raportissa tunnuksella AH.

Laine (2010, 32) toteaa meidän toimivan arkielämässä luontaisen ymmärryksemme varassa. Hermeneuttisessa, ymmärtämistä teoretisoivassa kirjallisuudessa tätä nimitetään esiymmärrykseksi. Tutkimuksen yhteydessä tällä tarkoitetaan sitä tutkijan luontaista pyrkimystä ymmärtää tutkimuskohde jonkinlaisena jo ennen tutkimusta. Tutkimuksen perustason muodostaa tutkittavan koettu elämä ja esiymmärrys yhdessä. Toisella tasolla, itse tutkimuksessa tutkija pyrkii refleктоimaan, tematisoimaan ja käsitteellistämään ensimmäisen tason merkityksiä. (Emt., 32.)

Tutkimusasetelmaa leimasi siis palkattujen ay-toimijoiden melko samansuuntainen esiymmärrys tutkittavasta teemasta. Tämän käsityksen voisi kiteyttää yhden haastattelun (AH1) sanoin: ”Kyllä siellä (opiskelijatoiminnassa) on hyvää pohinää, mutta aktiivisemmin mukana olevien joukko on melko pieni.” Mielikuvaa leimasi myös kaikkien haastateltavien pohdiskelu siitä, kohdistetaanko opiskelijatoimintaan riittävästi resursseja suhteessa asian tärkeyteen.

Esiymmärryksen kirkastaminen oli välttämätöntä, jotta saatoin edetä tutkimuksessa kyselyyn ja ymmärtää merkityksiä. Tutkimukseni tavoitetta voisi määrittellä Laineen (2010, 33) sanoin pyrkimykseksi tehdä jo tunnettua tiedetyksi, tekemään näkyväksi se, mikä on koettu, mutta ei vielä tietoisesti ajateltu.

Määrällinen tutkimus pyrkii säännönmukaisuuksien löytämiseen aineistosta ja tavoitteena on esittää löydetyt säännönmukaisuudet arkipäivän ylittävinä teorioina. Määrällisessä tutkimuksessa edetään ensin teoriasta käytäntöön eli kyselyyn, haastatteluun ja havainnointiin. Tämän jälkeen palataan takaisin käytännöstä teoriaan analyysin, tulosten ja tulkinnan avulla. (Vilka 2007, 25.) Määrällinen menetelmä valikoitui keskeiseksi tutkimusmenetelmäksi siksi, että näin oli mahdollista saada analysoitavaksi suuren vastaajajoukon mielipiteet. Ratkaisua puolsi JHL:n jäsenrekisteriin kattavasti kerätyt sähköpostiosoitteet opiskelijajäseniltä.

4.1 Asiantuntijahaastatteluilla syvyyttä

Halusin kuulla jäsenyyskysymyksiä erityisesti pohtineiden asiantuntijoita ennen kyselylomakkeen teemojen lopullista valintaa. Haastattelin oman valintani perusteella syksyllä 2011 kolmea SAK:n ja JHL:n kahta palkollista, joilla on vuosikausien, jopa vuosikymmenien kokemus ammattiliittoon järjestäytymisen kysymyksistä. Haastateltavien valintaperusteena oli nuorten ja opiskelijoiden jäsenyyskysymysten käsittely oman ammatillisen perustehtävän puitteissa sekä näkemyksellisyys, jota odotin kullakin haastateltavalla olevan. Haastateltavilla oli järjestöllisen osaamisen lisäksi paljon taustatietoa mm. nuorisotoiminnasta, jäsenhankinnasta sekä ammattiyhdistysliikkeen muutostrendeistä ja –suunnista.

Asiantuntijahaastattelut olivat teemahaastatteluja, joissa haastattelun aihepiirit olivat tiedossa ja kaikille samat, mutta kysymyksillä ei ollut tarkkaa muotoa eikä järjestystä. Teemahaastattelut ovat avoimia haastatteluja strukturoidumpia, sillä siinä aihepiirit perustuvat aiemmille tutkimuksille ja aiheeseen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Käsiteltävissä teemoissa liikuttiin joustavasti ja kunkin haastateltavan erityisosaamista painottaen. Haastatteluissa käsitellyt keskeisimmät teemat olivat yhteiskunnallisen osallistumisorientaation trendit, yksilöllisyys – yhteisöllisyys, nuorten työelämäodotukset, ammattiliittojen jäsenhankinta ja sukupolvikysymykset.

SAK-laisten asiantuntijoiden haastattelu oli kolmen hengen ryhmähaastattelu, josta sain myös kokonaiskuvan keskusjärjestön jäsenliittojen tilanteesta. JHL:n haastateltavat kohtasin eri tapaamisissa ja nämä haastattelut syvensivät tietoa varsinkin JHL:n erityishaasteista.

Haastattelut etenivät luontevasti lyhyiden, teemaan johdattelevien kysymysten kautta. En ollut haastateltaville sen paremmin tutkija kuin työoverikaan vaan tavallaan puolueeton kanssapohtija, jolle jokainen piirsi oman kokemuksensa ja todellisuutensa perusteella kuvan tilanteesta. Haastattelujen ilmapiiri oli rento ja kannusti asiantuntijoita ruotimaan asiaa juuri heille ominaisella tavalla. Haastateltavien tietoisuus siitä, että tiedän jonkin verran käsiteltävästä teemasta, saattoi johtaa siihen, että kuvaukset olivat tarkkoja ja harkittuja – hurjimpia visioita ehkä pantattiin. Haastattelut olivat

ohjaamassa ja edistämässä tutkimukseni rakentumista ja rakennetta; pidin niitä myös kokemuksena erittäin antoisina.

Hirsjärvi ym. (2008, 200) pitävät haastattelun etuna tietojen saamista ja syventämistä sellaisista asioista, joista on vähän tietoa; myös perustelujen saaminen annettuihin vastauksiin on haastattelun etu. Haastattelu on Hirsjärven ym. (emt., 200) mielestä ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä, sillä siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa.

Anttilan (2006, 198–199) mukaan asiantuntijahaastattelu (elite interviewing) on erikoistapaus, jossa haastateltavat tulevat valituksi vaikutusvaltansa, koulutuksensa ja tunnustetun asiantuntijuutensa perusteella. Haastattelulla voidaan saada alan erikoistietämystä ja selvittää laajat, ilmiöön liittyvät kysymykset sekä organisaation taustat. Asiantuntijat saattavat kuvata pätevästi asian historiallisen kehityksen ja piirtää tulevaisuuden suuntaviivoja.

Haastateltavat ovat lausuntoineen raportissani anonymoineina, mutta haastateltavien mielipiteet erottuvat vastausten koodauksen perusteella. Perustelen anonymiutta mm. sillä, että haastattelut käytiin luottamuksellisessa ja avoimessa hengessä tilanetta spekuloiden. Litteroin haastattelut ja teemoittelin aineiston muun muassa kyselylomakkeen suunnittelua helpottaakseni.

Haastateltavien käsitykset keskeisistä teemoista vahvistivat omia ennakkokäsityksiäni kysyttävistä asioista. Haastatteluista saattoi tehdä johtopäätöksen, että JHL:n opiskelijajäsenistä on hyvin vähän tietoa, mutta paljon valistuneita arvioita ja arvauksia. Oli havaittavissa, että opiskelijajäseniin liittyy todella paljon odotuksia ja rakenteellisia ideoita ammattiliitossa, mutta niiden konkretisointi oli asiantuntijoidenkin mielestä jo huomattavasti vaikeampaa. Konkretisoinnin esteenä tuntuivat olevan resurssit tai tarkemmin sanottuna niiden suuntaaminen liittojen muihin tarpeisiin. Palasin taas tarkemmin litteroituun haastatteluaineistoon, kun aloitin raportin kirjoittamisen.

4.2 Lomakekyselyllä laajuutta

Ennen kyselyn lähettämistä HUMAKin Nurmijärven kampuksen järjestö- ja nuorisotyön amk-opiskelijaryhmä testasi lomakkeen ja antoi siitä kehittämisehdotuksia, jotka otin huomioon lopullisessa lomakkeessa (liite 1); testaajat pitivät lomaketta pääsääntöisesti helppona täyttää. Kyselyyn vastaajien sähköpostiosoitteet kerättiin 28.10.2011 JHL:n jäsenrekisteritietokannasta. Vastaajiksi haettiin kaksi ryhmää, edelleen jäsenenä olevia¹³ opiskelijajäseniä ja jo eronneita¹⁴ ex-opiskelijajäseniä. Kyselystä muodostui kokonaistutkimus, jossa tutkimuskohteena on jokainen perusjoukon eli populaation jäsen. (Heikkilä 2008, 33.) Ensimmäiseen ryhmään, jäsenyyttään jatkaviin havaintoyksiköitä tuli 3 107 ja jälkimmäiseen, jäsenyytensä päättäneisiin yksiköitä tuli 496. Näistä vastaajista ohjelmisto rekisteröi vastaajiksi yhteensä 3 519 henkilöä. Perusjoukko oli suuri, mutta koska kyseessä oli verkkokysely, suuri joukko ei ollut ongelma.

Aineisto kerättiin 2.-16.11. 2011. Kyselyyn vastaamattomille lähetettiin kaksi muistutusta, joissa kehoitettiin vastaamaan kyselyyn. Vastauksia kertyi yhteensä 441 ja vastausprosentiksi tuli vaatimaton 12,5. Vastaamattomuuden mahdollisia syitä tarkastellaan lähemmin luvussa viisi.

Niillä vastaajilla, joilla jäsenyys oli edelleen voimassa, oli vähintään lähes vuoden kestäneen jäsenyyden perusteella oletettavasti riittävästi tietoa vastata kysymyksiin. Jäsenyytensä päättäneiden vastaajien osalta liitosta eroamisesta oli puolestaan kohtuullisen lyhyt aika, jotta vastaajan saattoi olettaa muistavan riittävästi jäsenkokemuksestaan.

Kyselyn täsmällisiä tosiasiatietoja koskevat kysymykset olivat ikä, sukupuoli, opiskelumaakunta, koulutusaste/tutkinto, koulutusala ja jäsenyyden voimassaolo. Lisäksi taustamuuttujana käytettiin sitä, kuinka monen muun ammattiliiton jäsen vastaaja on tai oli ollut JHL:n jäsenyyden kanssa samanaikaisesti.

Kysymykset olivat pääasiassa viisi- tai kuusiportaisia Likert-asteikollisia kysymyksiä, joilla mitattiin vastaajan kokemuksia JHL:n toiminnasta tai palveluista. Osgoodin as-

¹³ Poimintaehto: Liittymispäivä ennen 1.1.2011, opiskelijajäsen, suomenkielinen, jäsenrekisteriin ilmoitettu valmistumisajankohta välillä 1.12.11 – 30.6.12.

¹⁴ Poimintaehto: Eropäivä 1.1.11. – 15.10.11, ex-opiskelijajäsen, suomenkielinen, erosyy muu kuin kuolema.

teikolla mitattiin vastaajien asenteita, taipumuksia ja kiinnostuksen kohteita. Osgoodin asteikko eli semanttinen differentiaali on asteikko, jossa ääripäinä ovat vastakkaiset adjektiivit tai käsitteet. (Heikkilä 2008, 54.) Vastaajilla oli mahdollisuus vapaaseen sanaan ja toiminnan kehittämisajatuksien esittämiseen avoimessa kysymyksessä. Avoimet vastaukset koodattiin ja näistä vastauksista raportoitu aineisto esitetään koodilla AV. Teknisen epäonnistumisen vuoksi lomakkeeseen valmisteltu kysymys kiinnostavimmasta ammattiliitosta valmistumisen jälkeen jäi kokonaan pois; tämä kysymys olisi tarjonnut mielenkiintoista tietoa eri liittojen asemasta opiskelijoiden silmin katsottuna.

Vastausajan päättymisen jälkeen saatu data siirrettiin IBM SPSS Statistics –tilasto-ohjelmistoon käsittelyä varten, jossa tilastoyksiköt ensin tarkastettiin ja luotiin uudet muuttujaryhmät mm. iän ja opiskelupaikkakunnan maantieteellisen sijainnin perusteella. Aineisto käsiteltiin ja alustava analyysi tehtiin joulukuussa 2011. Aineistoa raportoitiin mm. frekvenssijakaumilla eli suorilla jakaumilla, keskiarvoilla ja aineistoa ristiintaulukoimalla.

Kyselylomakkeen 111:ta avoimeen kysymykseen tullutta kommenttia analysoitiin Webropol-ohjelmiston Text Mining –sovelluksella, jonka avulla vastaukset oli mahdollista luokitella ja laskea mainintojen esiintymiskertoja. Anttilan (2006, 183) mukaan kvantitatiivisen tutkimuksen aineisto voi palvella sisällöllistä analyysiä, jos riittävä määrä teema-aineistoa kootaan määrälliseen tarkasteluun. Avovastaukset toivat lisäinformaatiota juuri siihen, missä liitto on onnistunut ja missä on kehitettävää.

5 TULOKSET

Tutkimuksellisenä tavoitteena oli tehdä kokonaistutkimus, jossa mielenkiinto kohdistuu samalla painoarvolla koko tutkimuksen perusjoukkoon (Jyväskylän yliopisto 2012). Tässä tutkimuksessa lomakekyselyn vastaajiksi valitun perusjoukon muodostivat tiettyinä ajanjaksona liittyneet ja suhteellisen lähiaikoina valmistumassa olevat JHL:n opiskelijajäsenet; vastaajien valintaperusteet on tarkemmin esitelty luvussa 4.2.

Vastaajien motivointi kyselylomakkeen täyttämiseen oli tunnistettavissa jo etukäteen suurena haasteena opinnäytetyön tekemisessä. Odotin kyselyn vastausprosentin jäävän melko alhaiseksi, mutta passiivinen vastaaminen oli kuitenkin yllätys.

Kokonaistutkimuksen sijaan vastauksista muodostui itsevalikoitunut näyte, jossa 12,5 prosenttia kyselyn saajista vastasi. Tutkittavana olivat niiden vastaajien mielipiteet, jotka olivat saatavilla. Johtopäätöksien yleistettävyyteen ja tulosten pätevyyteen täytyy suhtautua varauksin, jotka liittyvät vastaajajoukon valikoitumiseen. Valikoitumisen perusteena saattaa olla keskimääräistä myönteisempi suhde opiskelijajäsenyyteen. (Helsingin yliopisto 2012.)

Ongelmana on se, että kaikki vastaajat eivät välttämättä halua tai viitsi vastata heille esitettyihin kysymyksiin, joten kato on melko suuri. Kadon suuruus merkitsee samalla sitä, että vastausten jakauma on vino. Pois jäävät juuri ne, joita asia ei kiinnosta tai jotka vastustavat tai arastelevat kyselyn aihetta. (Anttila 2006, 183.)

On löydettävissä joitakin selittäviä tekijöitä matalaan vastausprosenttiin. Ensinnäkin moni opiskelijajäsen on todennäköisesti ilmoittanut liiton jäsenrekisteriin sellaisen sähköpostiosoitteen, jonne haluaa ohjata toisarvoiset yhteisöjen ja yritysten markkinointisähköpostit. Toiseksi ammattiliiton jäsenrekisterissä oleva osoite on oppilaitoksen tarjoama sähköposti; jos opiskelupaikka on vaihtunut tai opiskelu on päätynyt, niin kyseinen osoite ei ole enää käytössä. Kolmantena syynä näkisin sähköpostikyselyjen yleisesti kärsimän inflaation, sillä kyselyjä tehdään tällä hetkellä paljon ja niihin on kyllästytty vastaamaan.

Myös asian vähäinen kiinnostavuus tai lomakkeen täyttämisen vaikeus on ehkä muodostunut joillekin vastaajille kynnykseksi vastata. Järjestelmästä saadun raportin mukaan 609 henkilöä avasi lomakkeen ja heistä vastaamisen aloitti 531. Lomakkeen täyttämisen jätti kesken 90 vastaamisen aloittanutta. Olin tiedostanut vastaamatta jättämisen riskin ja tein suhteellisen vähän kysymyksiä. Ne olivat mielestäni yksiselitteisiä ja helppoja. Lomake oli myös testattu opiskelijaryhmällä.

Saatekirjeellä pyrittiin motivoimaan vastaajia mm. korostamalla vaikuttamismahdollisuutta toiminnan kehittämiseen. Saatteessa kerrottiin myös kyselyn lyhydestä ja vastaamiseen kuluva lyhyestä ajasta. Vastaajien kesken arvottiin myös palkinto, jonka toivottiin toimivan houkuttimena vastaamiseen. Näistä toimista huolimatta vastausten määrä jäi alhaiseksi, mutta otoksena 441 vastaajaa muodosti joukon, jonka perusteella päätelmiä oli tehtävissä.

5.1 Vastaajien taustatietoja

Ikä. Nuorimmat vastaajat olivat iältään 17-vuotiaita (5%) ja vanhimmat yli 50, joita oli noin 4 prosenttia (taulukko 2). Vastaajien suurimman ikäryhmän (moodi) muodostivat 18-vuotiaat, heitä oli 21 prosenttia. Aivan tarkkaa vastaajien keski-ikää aineistosta ei pystynyt laskemaan, sillä 50-vuotiaat (n=17) tai tätä vanhemmat oli luokiteltu kyselyssä omaksi ryhmäkseen. Sijoittamalla 50-vuotiaat ja tätä vanhemmat vastaajat tasaisesti ikävuosien 50 ja 60 välille, saadaan vastaajien keski-ikäksi noin 27 vuotta. Kaikkien JHL:n opiskelijajäsenten keski-ikä on 24 vuotta.

Vastaajien suhteellisen korkeaa keski-ikää selittää JHL:n jäsenistön melko alhainen koulutustaso, jota moni lähtee vanhemmalla iällä ja aikuisopiskelijana kohentamaan.

TAULUKKO 2. Vastaajat ikäryhmittäin ja vertailu koko perusjoukkoon

Ikäryhmä	Vastaajia	%	Kumul. Prosentti	JHL:n kaikki opiskelijajäsenet %	Kumul. Prosentti
17-19	160	36,3	36,6	34,4	34,4
20-22	87	19,7	56,5	14,4	48,8
23-25	53	12	68,6	8,3	57,1
26-29	30	6,8	75,5	5,7	62,9
30-39	51	11,6	87,2	31,3	94,2
40-49	39	8,8	96,1	3,5	97,7
50 tai yli	17	3,9	100	2,3	100,0
Yhteensä	437	99,1			
ei ilmoitettu	4	0,9			
Yhteensä	441	100		100	

Vastaajien ikäjakauma vastaa hyvin koko perusjoukkoa. Taulukossa 1 on esitetty vastanneiden ja liiton kaikkien opiskelijajäsenten ikäjakauma. Taulukosta on nähtävissä, että 30-39-vuotiaat ovat selvästi aliedustettuna aineistossa; heitä on noin 20 prosenttia vähemmän kuin todellisuudessa on jäseninä. Tilannetta hieman tasoittaa se, että 40 vuotta ja tätä vanhempien edustus vastaajissa on hieman koko populaatiota suurempi. Voidaan sanoa, että vastaajat edustavat ikänsä puolesta suhteellisen hyvin JHL:n opiskelijoiden kokonaiskuvaa.

Sukupuoli. Vastaajista 389 (89%) oli naisia, miehiä 45 (10%) ja viisi henkilöä ei halunnut ilmoittaa sukupuoltaan. Kaksi vastaajaa ei ilmoittanut mitään sukupuolestaan. JHL:n kaikista opiskelijajäsenistä naisia on 86 prosenttia ja miehiä 14 prosenttia.

Opiskelupaikkakunnan maantieteellinen sijainti. Vastaajista suurimman ryhmän muodostivat Uudenmaan maakunnan (18%; koko perusjoukko 18%) opiskelevat, seuraavaksi eniten vastaajia oli Pirkanmaalta (10%, 8%) ja Etelä-Pohjanmaalta (8%; 6%). Vastaajat jakautuivat valtakunnallisesti melko tasaisesti edustamaan kaikkia maakuntia. Maantieteellinen jakautuminen on esitetty tarkemmin liitteessä (liite 2.) Vastaajien maantieteellinen jakautuminen vastaa erittäin hyvin kokonaisjoukkoa.

Tutkinto ja koulutusala. Reilut neljä viidestä (82%) kyselyyn vastaajasta opiskeli toisen asteen (ammattillisessa) koulutuksessa. Toisen tilastollisesti merkittävemmän ryhmän aineistosta muodostavat ammattikorkeakoulujen opiskelijat, heitä vastaajissa on 50 eli 12 prosenttia kaikista. Lisäksi vastaajissa on muutamia erikoisammattitutkintoa ja yliopistotutkintoa suorittavia. Ryhmään ”muu tutkinto” sijoitti itsensä mm. erilaisia ammattitutkintoja suorittavat henkilöt, jotka opiskelivat muualla kuin toisen asteen oppilaitoksissa. (Taulukko 3.)

TAULUKKO 3. Koulutus / tutkinto sukupuolen mukaan

	Sukupuoli			Yhteensä
	nainen	mies	ei halua ilmoittaa	
Toisen asteen koulutus	311 81,4 %	36 83,7 %	4 80,0 %	351 81,6 %
Erikoisammattitutkinto	7 1,8 %	1 2,3 %	0 0,0 %	8 1,9 %
Ammattikorkeakoulututkinto	46 12,0 %	4 9,3 %	0 0,0 %	50 11,6 %
Yliopistotutkinto	2 0,5 %	0 0,0 %	0 0,0 %	2 0,5 %
Muu tutkinto	16 4,2 %	2 4,7 %	1 20,0 %	19 4,4 %
Yhteensä	382 100 %	43 100 %	5 100 %	430 100 %

Tämä opinnäyte kertoo korostetusti naispuolisten, toisen asteen sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoiden asioista. Vastaajat (taulukko 4) edustavat toisen asteen ammatillisen perustutkinnon opiskelijoita ja JHL:n jäsenrekisteriin koottujen jäsenten perustietoihin (mm. opiskelijoiden ilmoittama todennäköinen ammatti valmistumisvaiheessa rekisteröidään) nojaten voidaan sanoa, että valtaosa vastaajista opiskelee lähihoitajan tutkintoa. Lähihoitajien osuus JHL:n kaikista opiskelijajäsenistä on 65 prosenttia.

Toinen selkeästi tunnistettava ryhmä on ammattikorkeakoulujen sosiaali- tai terveystieteiden opiskelijat, joita on aineiston kaikista sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoista 33 eli noin kymmenen prosenttia. Kohtuullisen kokoinen otos (25) muodostuu myös nuoris-, järjestö-, vapaa-aika- tai liikunta-alan koulutukseksi luokiteltuun ryhmään. Tämän ryhmän enemmistön muodostavat toisen asteen opiskelijat, jotka suorittavat ammatillista perustutkintoa; ryhmää täydentää kuusi amk-opiskelijaa. Pienen (17) oman ryhmänsä muodostavat myös ammatillista tutkintoa suorittavat ravitsemisalan opiskelijat.

TAULUKKO 4. Vastaajien koulutus ja ammattiala

Koulutus/tutkinto	Ammattiala							Yhteensä
	Sosiaali- ja/tai terveys	Nuoriso-, järjestö-, vapaa- aika- tai liikunta	Opetus-, ohjaus- tai kas- vatus	Ravitsemuspalvelu	Puhdistus- ja kotipalvelu	Toimisto-, hallinto- tai tietotekninen	Jokin muu	
Toisen asteen koulutus	293 85 %	17 68 %	6 67 %	15 88 %	0 0 %	5 63 %	12 57 %	348 82 %
Erikoisammatti- tutkinto	6 2 %	1 4 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	7 2 %
Ammattikorkea- koulututkinto	33 10 %	6 24 %	2 22 %	1 6 %	0 0 %	2 25 %	6 29 %	50 12 %
Yliopistotutkinto	0 0 %	0 0 %	1 11 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	1 5 %	2 0 %
Muu tutkinto	13 4 %	1 4 %	0 0 %	1 6 %	1 100 %	1 13 %	2 10 %	19 4 %
Yhteensä	345 100 %	25 100 %	9 100 %	17 100 %	1 100 %	8 100 %	21 100 %	426 100 %

Muiden ammattiliittojen opiskelijajäsenyys. Ammattiliitot käyvät vuorotellen markkinoimassa jäsenyyttä oppilaitoksissa samoille opiskelijaryhmille; opiskelijajäsenistä kilpaillaan erilaisilla liittymislahjoilla ja jäseneduilla. Näin tilannetta kuvaa yksi vastaajista:

Kun sosiaali- ja terveysalalle tuli, niin ensimmäisenä vuotena JHL-, Super-, ja Tehy opiskelijayhdistykset tulivat kaikki muistaakseni samana päivänä kertomaan opiskelijajäsenyyksistä ja samalla sai liittyä jos tahtoi, joka mielestäni oli todella sekavaa eikä siitä paljoa jäänyt mieleen. Toki kotiin ja sähköpostiin tulee yhdistyksistä asiaa yms. mutta mielestäni niitä voisi kertoa enemmän kouluissa. (AV8.)

Tutkimuksessa haluttiin ottaa selvää, kuinka paljon liittojen jäsenyys houkuttaa. Kyselyssä tiedusteltiin, onko JHL:n opiskelijajäsen mahdollisesti myös muiden ammattiliittojen jäsen. Näyttää siltä, että liittojen jäsenyystarjoukset purevat erittäin hyvin, sillä noin neljä viidestä vastaajasta kuuluu muihinkin liittoihin ja vain 18 prosenttia vastaajista on tyytynyt vain JHL:n jäsenyyteen (taulukko 5). Opiskelijat siis pyörittävät liittojen jäsenyysmarkkinoita haluamallaan tavalla.

Tyypillisintä on kuulua kahteen muuhunkin ammattiliittoon, mutta opiskelijan lompassa on helposti neljän tai useamman liiton jäsenkortti. Eronneet jäsenet olivat kuuluneet JHL:n jäsenyyden aikana vielä enemmän muihin ammattiliittoihin, sillä vain kahdeksan prosenttia heistä oli tyytynyt vain JHL:n jäsenyyteen.

TAULUKKO 5. Kuinka monen muun ammattiliiton jäsen vastaaja on / oli JHL:n lisäksi samanaikaisesti

		Vastaa- jia	Pro- sentti	Todelli- nen pro- sentti	Kumulatii- vinen pro- sentti
Todelli- set	ei kuulu muihin liit- toihin	80	18,1	18,4	18,4
	yhden	118	26,8	27,2	45,6
	kahden	148	33,6	34,1	79,7
	kolmen	69	15,6	15,9	95,6
	neljän tai useamman	19	4,3	4,4	100
	Yhteensä	434	98,4	100	
Puuttu- vat		7	1,6		
Yhteensä		441	100		

Veijola (2005, 96) kuvaa yhdysvaltalaisen sosiologin Amitai Etzionin käsitystä nykyaikasta, jolle on tyypillistä kuulua moniin erilaisiin yhteisöihin. Tämä vapauttaa Etzionin mukaan yksilön yhden yhteisön vaatimuksista toisessa. On eroteltavissa autenttiset yhteisöt esimerkiksi pikkukaupunki ja naapurusto nykyajan kulutus- ja elämäntapayhteisöistä. Viimeksi mainituissa toteutuu hetkellinen yhteinen tila, mutta yhteisöllisyyttä painottavien kommunitaristien mukaan todellinen kansalaisyhteisöllisyys syntyy vasta jatkuvuuden kautta. Näin muodostuu mahdollisuus yhteiseen tilaan kasvaa, elää ja vanheta yhteisessä kielessä ja kulttuurissa. (Emt., 96.)

Opiskelijajäsenyys näyttää olevan löyhä kulutusyhteisö, johon kuulutaan suhteellisen lyhyt aika eikä tänä aikana synny merkittävää yhteisöllisyyttä jäsenyyden ympärille. Opiskelijajäsenillä on todennäköisesti kuluttajan tai (kanta)asiakkaan suhde jäsenyyteensä, jossa henkilökohtaiset odotukset ovat keskeisemmät kuin yhteisön. Edellä

kuvattu Etzionin näkemys tukee tulkintaa opiskelijajäsenyyden hetkellisyydestä ja pinnallisuudesta, jonka perusteella ei ole syntynyt vankkaa sidosta organisaation muihin toimijoihin eikä itse organisaatioon. Opiskelijan ei tarvitse tuntea monista jäsenyyksistä minkäänlaisia tunnontuskia, sillä kaikki ammattiliitot ovat tyytyväisiä joka ikisestä pistäytyjästäkin.

Yhteisöjen satunnaisuuden ja tilapäisyyden kuvausta voidaan havainnollistaa David R. Unruhin mallilla, jossa keskeistä on kiinnittyminen useampiin sosiaalisiin maailmoihin yhtä aikaa, osittainen sitoutuneisuus sekä eri medioiden kautta välitettävä vuorovaikutus. Unruh on kehittänyt sosiaalisiin maailmoihin osallistumistyyppit, joita hän löytää neljä. *Vieraat (muukalaiset)* sitoutuvat vähän, jos lainkaan, ja heidän lojallisuutensa yhteisölle on lähinnä epäilevää. *Turistit* tyydyttävät uteliaisuuttaan ja he ovat mukana niin pitkään kuin osallistuminen on viihdyttävää, tuottavaa tai tarjoaa ajankulua. *Regulaarit eli säännölliset tai vakituiset* sitoutuvat ja kiintyvät suhteellisen pitkäksi aikaa, ja he kestävät myös vastoinkäymisiä sosiaalisessa maailmassaan. *Insiderit* pitävät sitoutumista valitsemaansa sosiaaliseen maailmaan ensisijaisen tärkeänä ja markkinoivat kokemuksiaan muillekin. (Veijola 2005, 100; Koski 2000, 140–141.)

Sosiaalisten maailmojen teoria sopii erityyppisten post-traditionaalisten yhteisöllisyyden muotojen jäsenyykseen, kuten esimerkiksi virtuaaliyhteisöihin. Internetin keskustelupalstoilla pieni sisäpiiriläisten joukko määrittelee ryhmän käyttäytymisen normiston, heidän lisäksi sinne kirjoittelevat vakituiset jäsenet, ja turistit ja vieraat keskittyvät lähinnä keskustelun seurailuun satunnaisesti. (Aro 2011, 53.)

Yhteisöjen tutkimuksessa puhutaan myös postmoderneista heimoista. Nämä heimot ovat Veijolan (2005, 97–98) kuvaamassa Maffesolin mallissa kulutus-, harrastus- ja elämäntapayhteisöjä, joita luonnehtii mm. satunnaisuus, valinnanvaraisuus ja keveys. Heimoon kuulumisen ei ole totaalista vaan jokainen voi kuulua niin moneen ryhmään kuin haluaa, mutta yhteenkään näistä ryhmistä ei välttämättä investoida merkittävää osaa itsestä. Heimoyhteisöllisyys on luonteeltaan symbolistista ja tunteilla ladattua. Heimolle on tyypillistä, että ne perustuvat läheisyyteen, intensiivisyyteen ja organisoitumiseen tietyn akselin ympärille, joka voi olla guru, toiminta tai sosiaalinen tila. (Emt., 98.)

JHL:n opiskelijajäsenyyksien tunnusmerkit täyttävät heimolaisuuden suhteellisen pinnallisen luonteen, mutta läheisyys ja intensiivisyys ovat mahdollisia vain pienehköllä ydinryhmällä, sillä aktiivista osallistumista on vain harvoilla. Keskiverta opiskelijajäsen investoi JHL-yhteisöön todella pienen osan identiteettiään.

Opiskelijatoiminnan sisältöjen kehittämisen näkökulmasta sitoutuminen ja osallistuminen toiminnan kehittämiseen ovat tärkeitä. Mallia voi hakea yritysmaailmasta: markkinoilla olevista yrityksistä vaikeuksissa ovat ne, jotka pitävät asiakkaan vastakaisella puolella pöytää. Vastaavasti menestystä voi odottaa yrityksille, jotka toteuttavat asiakkaiden – kuluttajakansalaisten – kanssa yhdessä ratkaisuja asiakaskunnalleen. Jos yritys tai hanke koostuu ikään kuin alan parhaista harrastajista, se on kuin yhteinen porukkaprojekti yhtiömuodostaan huolimatta. (Halava & Pantsar 2010, 37.) Yhdistystoiminnassa parhaat harrastajat tavataan yleensä yhdistyksen hallituksesta, jonne houkutellaan osaavimmat ja innokkaimmat jäsenet.

Kotro (2006, 165–166) on kehittänyt kaksi käsitettä, jotka kuvaavat henkilökohtaista ja kokemuksellista käyttäjätietoa. Kotro puhuu hobbismista ja hobbistisesta tietämisestä, jotka viittaavat intohimoiseen harrastuneisuuteen läsnäoloon yrityksen toiminnassa. Hobbistinen tietäminen perustuu konkreettisesti koettuun ja nähtyyn, harrastajayhteisössä jaettuun tekemiseen ja tietoon. Parhaimmillaan hobbistinen tietäminen tuo toiminnan kehittämiseen laajan käyttäjäjoukon arvomaailman ja tarpeet. Koska hobbistit tuntevat myös eriävät mielipiteet, jolloin hobbismin kautta saadaan tietoon laaja skaala odotuksia eikä pelkästään omien tarpeiden yleistyksiä. (Emt., 166.) JHL:n hobbisteja ovat opiskelijat, jotka tuntevat parhaiten opiskelijatoiminnan arjen ja tarpeet. Mielestäni hobbistista tietämistä tulisi nykyistä paremmin pystyä siirtämään opiskelijatoiminnan suunnitteluun.

Jäsenyystilanne vastaushetkellä. Vastaajajoukkoon poimittiin sekä edelleen jäsenenä olevia että hiljattain jäsenyytensä päättäneitä entisiä JHL:n opiskelijajäseniä. Jäsenenä jatkavat muodostivat vastaajien enemmistön, heitä oli 377 (86 %) ja eronneita ex-jäseniä 63 (14%). Kysymyslomake oli kummallekin ryhmälle samanlainen lukuun ottamatta lomakkeen loppuosan erotteluvaa kysymystä, jossa hyppykysymys esitettiin jäsenyystilanteen mukaan.

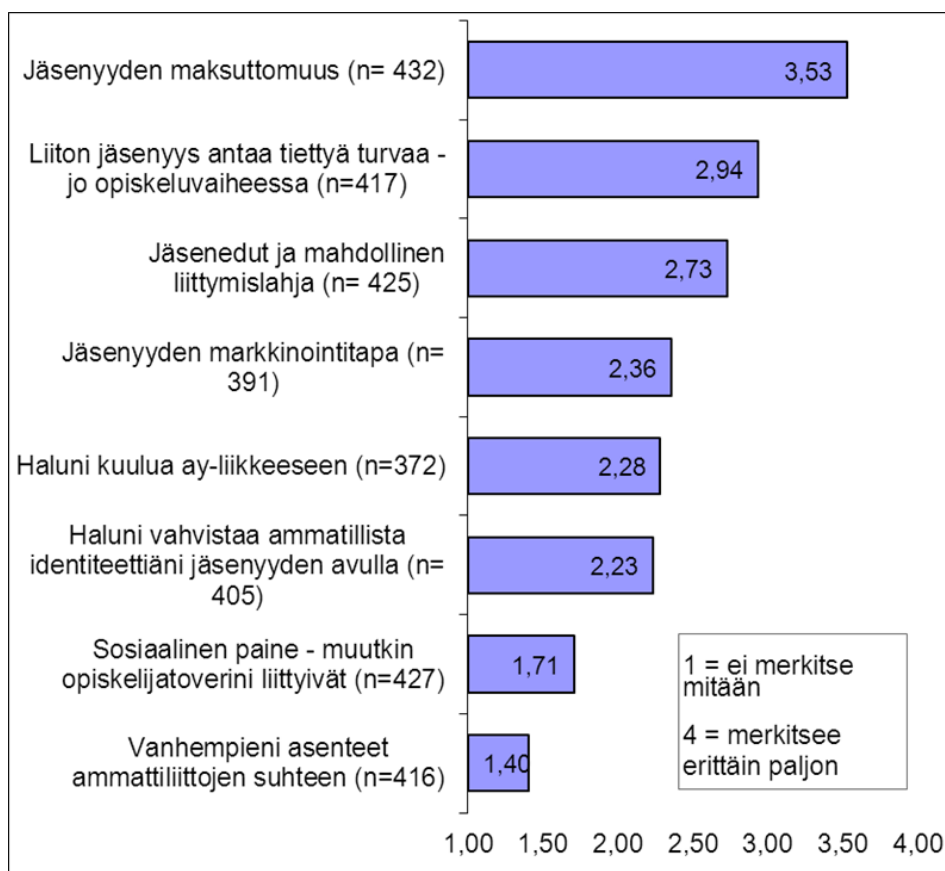
5.2 Liittymisvaiheen kokemukset ja liittymiseen vaikuttaneet asiat

Jäsenyyttä voi tarkastella prosessina, joka alkaa ensikontaktista tai jäsenyyden markkinoinnista, joka edesauttaa jäsenyyden muodostumista. Jäsenyys päättyy syystä tai toisesta aikanaan. Tälle välille mahtuu liittyminen, uuden jäsenen ottama tuntuma yhdistykseensä ja mahdollinen osallistuminen toimintaan. Ammattiliittojen nuorten jäsenten osalta jäsenyyden markkinoinnissa keskeisiä ovat oppilaitokset, joissa liitot tarjoavat alustuksillaan työelämä tietoutta ja mahdollisuutta liittyä liittoon. JHL:llä on toista sataa koulutiedottajaa ja useita satoja jäsenhankkijoita¹⁵, jotka on perehdytetty liiton toiminnan ja jäsenyyden esittelyyn. Opiskelijat luovat mielikuvansa ammattiliitosta ja sen palveluista näiden lyhyiden infotilaisuuksien aikana.

Jäsenyyden alkuvaiheeseen liittyvien asioiden merkitystä selvitettiin kysymällä tiettyjen teemojen painoarvoa liittymisvaiheessa (Kuvio 2; vastausten keskiarvot). *Jäsenyyden maksuttomuus* nousee selkeästi tärkeimmäksi, motivoivaksi tekijäksi. Peräti 90 prosenttia opiskelijoista pitää maksuttomuutta melko tai erittäin tärkeänä liittymisen syynä. Taloudellisilla asioilla on merkitystä, kun opiskelijan vähäiset rahat ovat kyseessä. Toiseksi tärkeimmäksi (69 prosenttia melko tai erittäin tärkeä syy) nousee *ammattiliiton tarjoama turva* jo opiskeluvaiheessa. Tuloksien perusteella ei voi varmasti sanoa, mitä turvalla tarkoitetaan, mutta liitto tarjoaa mm. jäsenvakuutuksen ja työsuhdeneuvontaa myös opiskelijajäsenilleen. Perinteisiä ammattiliittojen ajamia, turvallisuutta tuovia asioita ovat myös työllisyyden turvaaminen, työttömyysturva ja sosiaaliturvan tasosta huolehtiminen yhteiskuntapolitiikan keinon (SAK:n jäsentutkimus 2011, 43). Vastaajilla on yllättävän vankka mielikuva liiton edunvalvontaroolista, vaikka varsin pieni osa heistä on todennäköisesti käyttänyt näitä palveluja - tulosta voi pitää lähemmän tarkastelun arvoisena. Kolmanneksi merkityksellisin (61 prosentille melko tai erittäin tärkeä) tekijä on materiaallinen: opiskelijat pitävät arvossa *liiton*

¹⁵ Osa koulutiedottajista on liiton palkattua henkilöstöä ja osa JHL:n jäsenyhdistysten aktiiveja. Jäsenhankkijat ovat aktiivisia jäseniä, jotka on koulutettu ja heidän käytössään on liiton toimittamat materiaalit. Jäsenhankkijat saavat uusista jäsenistä mm. liiton jäsentuotteita palkkiokseen.

tarjoamia jäsenetuja ja liittymislahjaa¹⁶, jonka saa mm. oppilaitoksessa tapahtuneen liittymisen yhteydessä.

KUVIO 2. Asioiden merkitys liittymisvaiheessa (keskiarvot; en osaa sanoa –vaihtoehdot jätetty huomioimatta.)

Jäsenyyden markkinoinnilla on melko vähäinen merkitys liittymisen suhteen. JHL:n koulutiedottajien ja jäsenhankkijoiden koulutuksissa korostetaan innostuksen ja luottettavan liittomielikuvan välittämistä kuulijoille. Markkinoinnin suhteellisen vähäinen merkitys täsmentyi erillisessä kysymyksessä, jossa tiedusteltiin kaikista tärkeintä syytä jäseneksi liittymiseen; markkinoinnilla ei ole vastausten perusteella juurikaan merkitystä muihin vaihtoehtoihin nähden. Voiko tästä päätellä, että tarjolla oleva ”tuote”, jäsenyys, on jo sellaisenaan niin hyvä, että markkinointiponnistelut eivät muuta sen ”hankintaan” vaikuttavaa intensiteettiä? Markkinointikeinojen voi myös tulkita olevan toimivia nykyisessä muodossa. Kehittämistarpeitakin tunnistettiin:

¹⁶ Viime vuosina liittymislahjana on annettu mm. JHL:n muistitikkuja.

Enemmän pitäisi olla näkyvillä, esim. kouluilla esittelemässä liittoa. Esittelijöiden pitäisi olla hyvin asiaan perehtyneitä ja heidän pitäisi osata vastata opiskelijoiden tekemiin kysymyksiin. (AV89.)

Kaikista eniten ”en osaa sanoa” -vastauksia tuli vaihtoehtoon *haluni kuulua ay-liikkeeseen*. Mitä nuorempi vastaajasta on kysymys, sitä epävarmempi hän on kuulumisestaan. Mitä enemmän vastaajalla on ikää, sen suurempi merkitys omalla halulla kuulua liittoon on. Ammattiliiton merkitys nuorelle opiskelijalle on vielä jäsentymätön eikä kysymykseen tosiaankaan ole helppo vastata. Kun jäsenyyden maksuttomuus oli tärkein syy, ei melko syvällistä pohdintaa halusta kuulua ay-liikkeeseen ole vielä tehty; tai siihen ei ole vielä tarvetta ottaa kantaa. Sosiaalisella paineella – tässä tarkoitetaan lähinnä oppilaitoksen luokkayhteisöä ja opiskelutovereita – ei näytä olevan juurikaan merkitystä ammattiliittoon liittymisvaiheessa.

Vanhempien asenteilla ammattiliittojen suhteen ei ollut juuri mitään merkitystä: vain joka kymmenes piti vanhempien vaikutusta merkittävänä. Tulosta voi pitää pohtimisen arvoisena signaalina, sillä ay-liikkeen sisällä halutaan uskoa, että ay-asioista puhutaan kotona ja liittoon kuulumisen perinnettä siirretään arkipäivän keskusteluissa sukupolvelta toiselle. Koska suomalaisista palkansaajista noin 2,15 miljoonaa on ammatillisesti järjestäytynyt (Ahtiainen 2011, 13) voidaan olettaa, että kyselyyn vastanneiden osalta suuressa osassa perheitä on ammattiliittojen jäseniä. Tällä yhteydellä ei näytä kuitenkaan olevan merkitystä; perheissä ei ehkä juuri puhuta jäsenyysasioista.

Yhteenvedona voi todeta, että liittymisvaiheessa on merkitystä sekä aineellisilla että ammattiliiton perustehtäviin liittyvillä asioilla. Yksityiskohtana voi todeta, että erityisesti ammattikorkeakouluopiskelijat korostivat jäsenyyden maksuttomuuden merkitystä; myös jäsenyyden markkinoinnilla oli amk-opiskelijoille selkeästi muita ryhmiä suurempi merkitys. Ammatillisuuteen liittyvä kysymys ammatillisen identiteetin tärkeydestä sai vähäisen merkityksen, vaikka juuri tähän seikkaan ammattiliitto itse kiinnittää paljon huomiota; jäsenille tarjotaan paljon ammatillisin perustein koulutuksia ja tilaisuuksia. Ammatillisen identiteetin vahvistaminen nousi keskimääräistä korkeammaksi sosiaali- ja terveystieteiden sekä ravitsemusalan opiskelijoiden keskuudessa.

Jäsenkyselyssä (SAK:n jäsentutkimus 2011; tästä irroitettu JHL:n jäseniä koskeva aineisto) kaikista tärkeimmäksi liittymissyiksi nousi selkeästi ansiosidonnaisen työttömyysturvan varmistaminen itselle. Tämän liittymissyyn merkitys on lisääntynyt kymmenen viimeisten vuoden aikana liki viisi prosenttia ollen nyt noin 43 prosenttia. Työttömyysturvaan liittyvää kysymystä ei haluttu esittää opiskelijajäsenille, sillä työttömyyskassaan liittyminen tulee ajankohtaiseksi ja mahdolliseksi vasta työsuhteen muodostuttua.

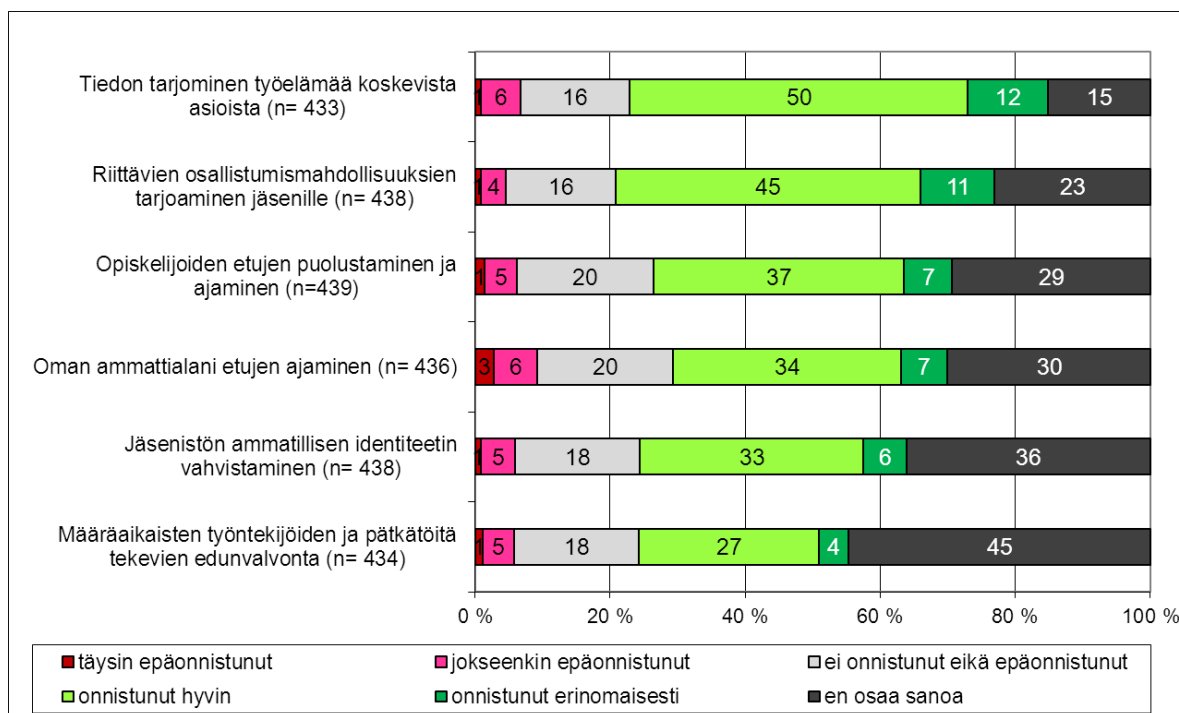
Koska tutkimuksen tavoitteena oli selvittää jäseneksi liittymisen syitä, halusin etsiä edellisen kysymyksen johdattamana kaikista tärkeintä liittymissyitä lisäkysymyksellä, jossa vastaaja sai valita kaikista tärkeimmän liittymissyyn. Vaihtoehtojen joukosta seuloutui täysin sama kärkikolmikko kuin edellisessä kysymyksessäkin: jäsenyyden maksuttomuus, liiton tarjoama turva ja jäsenedut. Kaikista tärkeimmät liittymissyöt ovat selkeät.

Aineiston perusteella ulkoiset palkkiot motivaatiotekijöinä tulevat voimakkaasti esille tämän kysymyksen yhteydessä. Jäsenyyden maksuttomuus motivoi eniten, ja samaan, aineelliseen kategoriaan on luettava myös jäsenedut ja liittymislahja. Ulkoiset palkkiot ovat lyhytkestoisia ja tarvetta palkkioiden saamiseksi voi esiintyä usein ja toistuvasti. (Ruohotie 1998, 28.) Jos nämä ulkoiset palkkiot ovat hallitsevia valmistumisvaiheessa, voi tulevalle jäsenelle tulla motiivikonflikti, kun jäsenmaksuvelvoitteet alkavat palkkatulosta eikä uusia lahjoja tai palkintoja enää tule.

5.3 JHL:n onnistuminen toiminnassaan

Tutkimuksella haluttiin selvittää opiskelijajäsenten kokemuksia ja mielikuvia JHL:n toiminnasta. Kysymyksillä haluttiin tutkia opiskelijoiden erityistarpeita, sillä ammattiliiton jäsenpalvelujen suunnittelussa pääpaino on luonnollisesti palkansaajajäsenistön tarpeissa. Lisäksi palveluun liittyvällä kysymyksellä haettiin vastausta esioletukseeni, jonka mukaan JHL:n opiskelijajäsenet eivät saa riittävästi huomiota ja tukea ammattiliitossaan.

Vastaajien arviot liiton palveluista ovat yleisesti ottaen hyvät. Parhaiten JHL on onnistunut *työelämä tietouden ja riittävien osallistumismahdollisuuksien tarjoamisessa*. (Kuvio 3.) Tämä tulos on ammattiliitolle myönteinen, sillä tulevien hyvinvointialojen ammattilaisten yhteen kokoaminen ja työelämän perustietämyksen vahvistaminen ovat opiskelijatoiminnan tavoitteita.

KUVIO 3. Miten JHL on ammattiliittona onnistunut seuraavissa asioissa? (%)

Osallistumismahdollisuuksia on siis tarjolla riittävästi, vaikka vain osa opiskelijoista niitä käyttää. Koulutiedottajat tarjoavat opiskelijajäsenille työelämä tietoutta oppilaitoskäyntien yhteydessä, ja myös liiton lehti ja verkkosivut kertovat paljon työn tekemisestä, kuten yksi opiskelija vahvistaa:

Olen todella kiitollinen kun olette järjestäneet opiskelijatoiminnan. Opiskelijoina saamme liiton kautta tietoa tärkeistä asioista ja myös opiskelija-asiat hoidatte hyvin. Tuette meitä opiskelijoita jos meillä on ongelmia. On hyvä, että tarjoatte opiskelijoille ilmaisen liittymisen ja sitä kautta saamme tietoa minkälainen liittonne on ja mitä se meille opiskelijoille tarjoaa. Meidän on helpompi valita työelämässä oma liittomme. Kiitos teille! (AV75.)

Seuraavien vaihtoehtojen osalta epätietoisten osuus kasvaa huomattavasti, kysymyksiin on huomattavan vaikea vastata. *Opiskelijoiden etujen puolustamisessa ja*

ajamisessa liiton katsotaan onnistuneen kohtuullisen hyvin. Käytännössä tätä työtä tehdään liiton omana edunvalvontatyönä sekä myös SAKKI ry:n¹⁷ toimesta, johon osa JHL:n opiskelijajäsenistäkin kuuluu. On huomattava, että SAKKI ry on ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien järjestö. JHL kokoaa jäsenikseen entistä enemmän muun muassa opiskelijoita ammattikorkeakouluista, joiden asioita SAKKI ei aja.

Kritiikkiä tulee opiskelijan oman ammattialan etujen ajamisesta, jonka osalta yhdeksän prosenttia koki liiton epäonnistuneet tehtävässään. Ammattialakritiikkiin voi hakea vastausta vastaajajoukon sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden eli käytännössä lähihoitajaopiskelijoiden suhteellisen suuresta osuudesta vastaajista. Monet lähihoitajaopiskelijat todennäköisesti identifioivat ammatillisesti Suomen lähi- ja perushoitaja-liiton Superin lähelle itseään, sillä Super keskittyy lähes yksinomaan lähihoitajien asioihin. JHL taas toimii useiden ammattiryhmien parissa. JHL ei pysty monialaisena liittona vastaamaan painokkaasti yhden ammattiryhmän tarpeisiin. Avovastauksissa JHL:n toimintaa verrattiin lähinnä Superin ja Tehy:n toimintaan, kuten yksi opiskelijoista toteaa:

Olen jäävi sanomaan mitään, sillä ainut mitä olen seurannut JHL:lta on lehti ja sitäkin huonosti. Opiskelen lähihoitajaksi ja saan enemmän irti oman ammattiryhmäni liitoista. (AV78.)

Jäsenistön *ammattillisen identiteetin vahvistaminen* on suhteellisen hyvällä tasolla. Ammattiin liittyvät identiteettiasiat eivät ole kuitenkaan kärkipäässä, kun kysyttiin tärkeimpiä syitä liittyä jäseneksi – tuleeko tämä puoli ammattiliiton tarjonnasta hieman tarpeettomana opiskeluvaiheessa ja identifioitumisen tarve herää vasta opintojen edetessä? Avovastauksissa esiintyi toivomuksia mm. oman ammattialan lehtijutuista jäsenlehteen.

Ammatillista identiteettiä liitto pyrkii vahvistamaan mm. ammatillisten opintopäivien avulla ja näihin tapahtumiin voivat opiskelijajäsenetkin osallistua. Ammatillisten identiteettien vahvistaminen onkin Kevätsalon (2005, 129) mielestä yksi paikallisen ay-toiminnan perustehtäviä. Nurmen ja Salmela-Aron (2002, 58) mukaan oman elämän ohjaamisen mallissa kehityspolut rakentuvat yhtäältä omien mieltymysten, kompetenssien ja toimintojen pohjalta. Toisaalta toiminnan kuluessa saatava palaute ja toi-

¹⁷ Ammattiin opiskelevat – SAKKI ry

minnan tulokset muokkaavat ihmisten käsitystä itsestään ja sitä identiteettiä, minkä he itsestään omaksuvat. Ay-liikkeen rakenteet ja sen kokeneet toimijat voivat parhaimmillaan toimia palautteenantajina ja ohjaajina opiskelijajäsenille – nämä tukirakenteet voivat tukea työelämään sijoittumista ja siellä pärjäämistä.

Ammatillisella identiteetillä on selkeä paikkansa identiteetinmäärittelyssä, mutta rinnalle ovat tulleet valintoihin perustuvat, elämäntapaan ja –tyyliin liittyvät määrittelyt. Arvoja ilmaistaan esimerkiksi samaistumalla elämäntapayhteisöihin ja vaihtoehtoiseksi määriteltyihin yhteisöihin. Perinteiset joko-tai –identiteetit korvautuvat yhä useammin sekä-että –identiteeteillä. (Kangaspunta, Aro & Saastamoinen 2011, 254.)

Edellä mainittuja heikommat arvosanat tulevat *määräaikaisten ja pätkätyötä tekevien edunvalvonnasta*. Vastausten keskiarvo on enemmän onnistumisen kuin epäonnistumisen puolella, mutta vastaukset heijastelevat kriittisyyttä toiminnan suhteen. Määräaikaisten työsuhteiden ja pätkätyöiden edunvalvonnan kritiikin voi odottaakin tulevan opiskelijoilta, sillä nämä työsuhteen muodot ovat heidän todellisuuttaan valmistumisen jälkeen – omaa asiaa halutaan pitää esillä näiden mielipiteiden kautta. Kysymys oli vastaajille vaikea, sillä lähes puolet ei osannut muodostaa tähän minkäänlaista kantaa. Määräaikaisten ja osa-aikaisten työsuhteet lisääntyivät vuonna 2010 ja uusista työsuhteista jo puolet on määräaikaista; nämä epätyypilliseksi luokitellut työn muodot ovat erityisesti naisten, nuorten ja maahanmuuttajien töitä. (Tilastokeskus 2011c; Suoranta 2009, 11.) Ammattiliiton näkökulmasta juuri epätyypillisten työsuhteiden edunvalvonnassa tulisi onnistua, sillä kyseessä on kasvava ryhmä, joka muovaa nyt rajusti koko työmarkkinoita. Ammattiliittojen näkökulmasta kyseessä on työläs, mutta merkittävä jäsenryhmä.

En osaa sanoa –vastausten suuri määrä kertoo, että ammattiliitto ja sen toiminta on opiskelijalle toistaiseksi suhteellisen vieras. On otettava huomioon, että otantaperusteena oli vähintään lähes vuoden kestänyt jäsenyys, joten voisi olettaa, että jonkinlainen kokemus tai käsitys asiasta olisi syntynyt. Tämän aineiston perusteella noin joka kolmas vastaaja ei osaa arvioida liiton toimintaa – liitto on jäänyt opiskelijajäsenelle etäiseksi.

5.4 JHL:n palvelujen ja osallistumismahdollisuuksien arviointia

Palvelujen ja tarjonnan onnistumista juuri opiskelijoiden näkökulmasta haluttiin mitata omalla kysymyksellään. Ammattiliiton näkökulmasta opiskelijajäsenille tarjottavat palvelut vahvistavat jäsensuhdetta ja onnistuessaan lisäävät opiskelijoiden halua jatkaa jäsenyyttä myös valmistumisen jälkeen. JHL tarjoaa opiskelijajäsenilleen samat palvelut kuin palkansaajajäsenillekin, kuten esimerkiksi helpon tavan liittyä jäseneksi, sähköiset palvelut, liiton lehden ja osallistumismahdollisuudet tapahtumiin. Kolmen neljästä vastaajan kohdalla vastaamista hankaloitti se, ettei palveluja oltu vielä käytetty. Vaikeus vastata on tulos sekin: palveluja ei ole juuri tarvittu tai ne eivät kiinnostaneet. Näin yksi opiskelija kiteyttää näkemyksensä:

Valitettavasti en ole juuri kummemmin perehtynyt niihin asioihin, siksi vastauksetkaan ei kovin kummoisia ole ollut. Mutta mitä pikaiseen aina olen lukenut jäsenlehdestä asioita niin hyvältä näyttää. (AV11.)

Kokonaisuudessaan palveluihin ollaan hyvin tyytyväisiä. Jäseneksi liittymisen helppous saa vastaajilta lähes yksimielisesti erinomaisen arvion (kuviokuva 4). Hyvän tuloksen selittää se, että valtaosa opiskelijoista liittyy koulutiedotustilaisuuden yhteydessä pelkistetyllä liittymislomakkeella, jonka täyttämiseen he saavat vielä hyvät ohjeetkin.

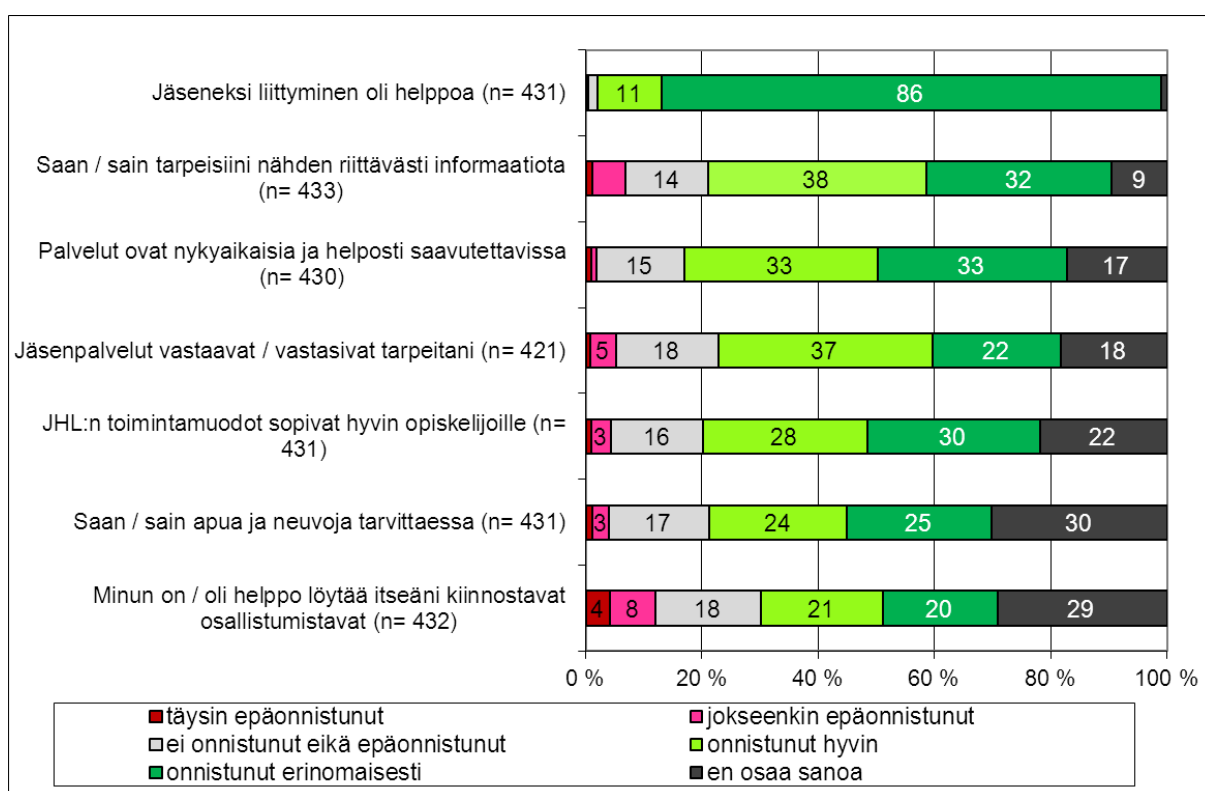
Myös riittävän informaation ja avun saaminen sekä liiton palvelut saivat hyvän arvion, joskin vastaukset hajosivat jo liittymiskysymystä useampiin luokkiin. Huomiota kannattaa kiinnittää kysymykseen, jossa pyydettiin vastaajaa arvioimaan, onko helppoa löytää itseä kiinnostavat osallistumistavat. Tämä kysymys saa kysymyssarjan heikoimmat arviot vaikka 41 prosenttia pitää tilannetta asian suhteen hyvänä. Vastaajista 12 prosentin mielestä kiinnostavaa toimintamuotoa ei ole helppoa löytää – sen voi myös tulkita olevan osalle täysin mahdotonta. Seuraavankaltaisia kommentteja oli muutamia avovastauksissa:

Enemmän aktivointia nuorisojäsenille, jotta heidät saadaan paremmin "soluttaudutettua" joukkoon, ja heille olisi helpompaa päästä mukaan (AV76).

Ottakaa läheisempi kontakti jäseniinne, järjestäkää toimintaa lähempänä jäsenten asuinpaikkakuntaa... tulkaa enemmän vastaan opiskelijoita (AV101).

Vastaajien oli kuitenkin vaikeaa yksilöidä tarkasti odotuksensa, joskin useassa vastauksessa tuli toivomus tapahtumien saamiseksi lähelle opiskelupaikkakuntaa. Merkillepantavaa on, että ammattikorkeakouluopiskelijat ja tutkintoluokkaan ”muu tutkinto” luokitellut opiskelijat olivat huomattavasti kriittisempiä osallistumistapojen löytämisen suhteen kuin toisen asteen koulutuksessa olevat.

Vastauksia voi analysoida siitä näkökulmasta, että vastaaja tietää, mikä häntä kiinnostaa, muttei pysty löytämään niitä asioita liiton tarjonnasta; tätä selitystä voisi tarjota esimerkiksi amk-opiskelijoiden osalta, jotka ovat jo hieman kokeneempia kuin toisen asteen koulutettavat. Tai kyseessä voi olla ajatusmalli, joka lähtee siitä perusvaatimuksesta, että liiton tulisi tuottaa niin monipuolista toimintaa, että jokaiselle olisi jotakin tarjolla. Tai tarjontaa on vastaajan mielestä kerta kaikkiaan liian vähän.

KUVIO 4. JHL:n tarjoamien palvelujen ja osallistumismahdollisuuksien arviointi (%)

Osallistuminen. Kyselyllä selvitettiin myös osallistumisaktiivisuutta JHL:n tilaisuuksiin ja tapahtumiin. JHL järjestää vuosittain muutamia, erityisesti opiskelijajäsenille

tarkoitettuja tapahtumia ja lisäksi heidän on mahdollista osallistua muihinkin alueellisiin ja valtakunnallisiin tapahtumiin.

Vastaajista 23 prosenttia oli osallistunut liiton tilaisuuksiin. Noin joka neljännen jäsenen osallistumista voi pitää kohtuullisena aktiivisuutena, sillä rivijäsenyys ilman aktiivista osallistumista on perinteisesti yleisin jäsenyysmuoto suomalaisissa yhdistyksissä. Ne, jotka olivat osallistuneet, olivat osallistuneet yhdestä kahteen (osallistujista 85 prosenttia) tapahtumaan; yli viisi kertaa osallistuneita oli vain kolme prosenttia. Miehet näyttävät tämän aineiston perusteella olevan aktiivisempia osallistujia, heistä 40 prosenttia oli osallistunut, kun naisten osuus jäi 23 prosenttiin.

Kun osallistumista tarkastelee opiskelupaikkakunnan perusteella¹⁸, huomio kiinnittyy siihen, ettei Uudellamaalla ole juuri suhteellisenä osuutena keskimääräistä enempää osallistumisaktiivisuutta, vaikka tarjontaa (liiton Raseborg-opisto, risteilyt yms.) on maantieteellisesti tarkasteltuna eniten (liite 3.). Uudellamaalla opiskelijatoimintaan on ainakin helpompi osallistua lyhyempien välimatkojen ansiosta. Osallistumisessa on huomattavia alueellisia eroja eikä alueellinen tasapuolisuus ei kuitenkaan kaikkien mielestä toteudu:

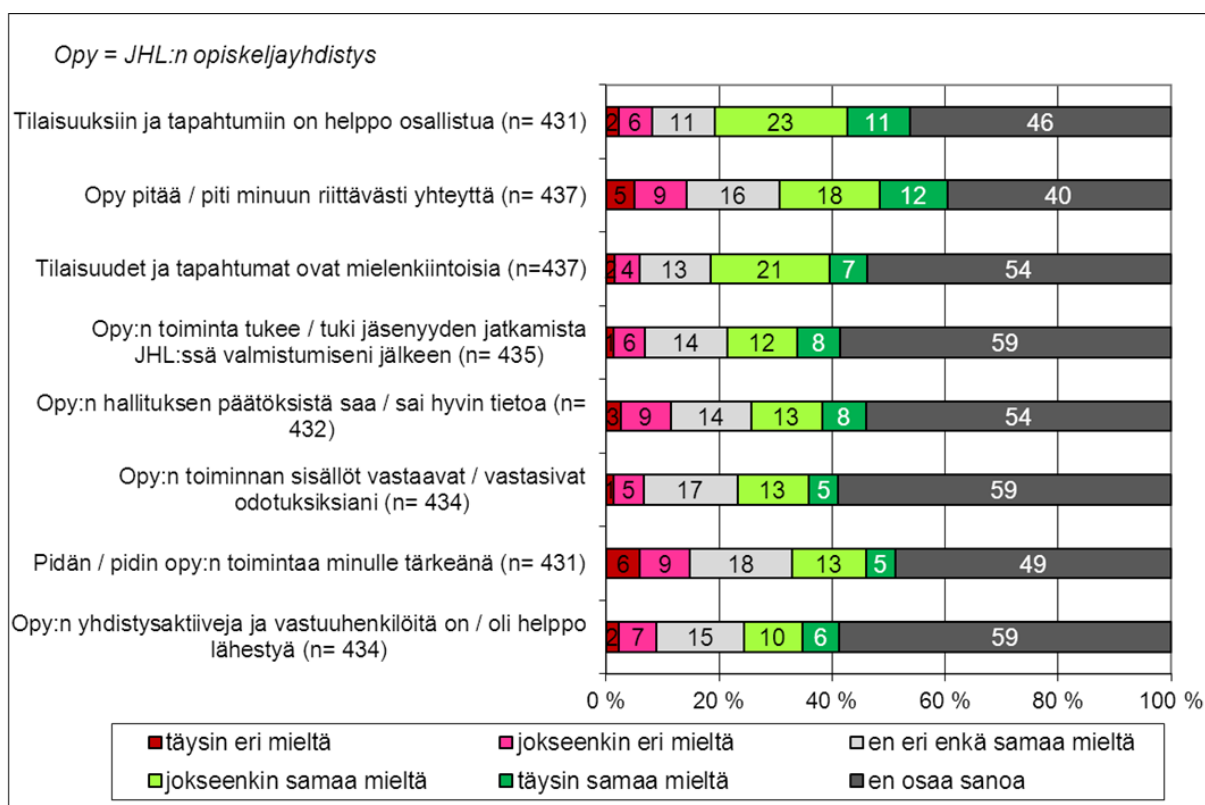
Enemmän voisi olla tapahtumia, esim joskut messut.. ja ympäri Suomea, ei vaan pääkaupunkiseudulla...(AV34).

Enemmän koulutustilaisuuksia opiskelijoille, muuallakin kuin Etelä-Suomessa tai isoissa paikoissa (AV42).

Opiskelijayhdistyksen toiminnan arviointi. JHL:ssä opiskelijatoimintaa koordinoi valtakunnallinen opiskelijoiden yhdistys, Julkisten ja hyvinvointialojen opiskelijat JHL ry. Sääntöjensä mukaan yhdistys kokoaa jäsenikseen JHL:n järjestämisalalle työskentelemään tulevat opiskelijat. Yhdistyksen jäsenmäärä on vuoden 2011 lopussa yhteensä noin 15 200, joten jäsenmäärä on suuri suhteutettuna valtakunnalliseen toiminta-alueeseen ja aktiivisten toimijoiden pieneen määrään. Yhdistyksen toimintaa tukee keskustoimiston nuorisotoimitsija, joka organisoii yhdistyksen hallituksen kanssa mm. opiskelijatapahtumia, koulutuksia ja yhdistyksen kokoukset.

¹⁸ Maakunnat yhdistetty laskennassa siten, että vastaajien pienen määrä vuoksi Pohjanmaan kolme maakuntaa on laskettu yhdeksi maakunnaksi. On otettava huomioon vastausten jakaantuminen useisiin ryhmiin ja otoksen pienuus; tuloksia on tulkittava suuntaa-antavina.

Viime aikoina JHL:n sisäisessä keskustelussa valtakunnallisen opiskelijayhdistyksen toimintamalli on nostettu keskusteluun, sillä toiminnan on arvioitu jäävän etäiseksi jäsenille; heille ei esimerkiksi muodostu yhteyttä JHL:n paikallisiin jäsenyhdistyksiin eikä edunvalvontaa työpaikoilla tekeviin luottamusmiehiin, sillä opiskelijayhdistyksellä luottamusmiehiä ei ole. Uhkana on, että valmistumisensa jälkeen opiskelijajäsen ei löydäkään luontevaa kanavaa liittyä paikalliseen jäsenyhdistykseen ja jäsenyys jää ehkä kokonaan syntymättä. Tämän aineiston perusteella opiskelijoiden itsensä on vaikeaa arvioida opiskelijayhdistyksen toimintaa. Tästä on pääteltävissä, että toiminta jää opiskelijoille vieraaksi.

KUVIO 5. JHL:n opiskelijayhdistyksen toiminnan arviointi (%)

Noin puolelle vastaajista on mahdotonta arvioida opiskelijayhdistyksen toimintaa. Kuvio 5 havaittavasta ”en eri enkä samaa mieltä” –vastausten suuresta määrästä voi päätellä, että epävarmojakin on runsaasti. Kysymys oli ylivoimaisesti vaikein vastata kaikista esitetyistä kysymyksistä. Tulos herättää suuren kysymysmerkin opiskelijayhdistyksen toiminnan suhteen, sillä yleensä on helpointa arvioida oman jä-

senyhdistyksen toimintaa, joka rakentuu kohderyhmän tarpeista – nyt liiton valtakunnallinen toiminta tuntuu opiskelijoille läheisemmältä, jos toiminnan arviointikykyä käytetään mittarina.

Jotain vastauksista on kuitenkin pääteltävissä. Opiskelijayhdistyksen tilaisuuksiin on helppo osallistua, sillä joka kolmas vastaaja koki näin. Arviot ovat erittäin myönteisiä siihen nähden, että tapahtumat saattavat olla aivan eri puolella Suomea kuin opiskelupaikkakunnan sijainti. Tähän myönteisyyteen saattaa vaikuttaa se, että osallistujien matkakuluja korvataan tilaisuuksiin.

Opiskelijayhdistys viestii jäsenilleen riittävästi noin joka kolmannen vastaajan mielestä, mutta kriittisyyttäkin on. Vastauksissa korostui toive liiton näkymiseen oppilaitoksissa ja opiskelupaikkakunnilla myös esittelytilaisuuden jälkeen:

Ollessani opiskelijajäsenenä en saanut paljoakaan tietoa opiskelijatoiminnasta (mielestäni JHL voisi lähettää opiskelijajäsenille mm. erillisiä kirjeitä, joissa lukisi tapahtumista, eikä kirjoittaa niistä pienellä lehden alanurkkiin) eikä toiminta ollut niin kiinnostavaa, että olisin ottanut sen huomioon (ei koskenut paljoakaan alaani -lähihoitaja). Arvostan pieniä opiskelijatapahtumia (kuten koulutukset ym) suurien tapahtumien ("konsertit") sijaan, joten mielestäni niitä saisi olla enemmänkin. (AV47.)

Erittäin merkittävänä on pidettävä opiskelijayhdistyksen selkeää myönteistä vaikutusta sen suhteen, että jäsenyys jatkuisi JHL:ssä myös valmistumisen jälkeen. Tämä on ammattiliiton näkökulmasta tärkeä onnistumisen mittari ja kyselyyn vastaajien viesti siitä, ettei jäsenyys ole ollut yhdentekevä. Tämän kysymyksen osalta kannattaa kiinnittää huomiota jäsenyytensä päättäneiden ja nykyisten opiskelijajäsenten vastausten eroon: jäsenyytensä päättäneistä vain 5 prosenttia oli sitä mieltä, että opiskelijayhdistyksen toiminta tuki jäsenyyden jatkamista, kun edelleen jäsenenä olevista 20 prosenttia uskoi yhdistyksen tukevan jäsenyyden jatkamista. Jäsenyytensä päättäneissä on siis myös paljon pettyneitä ja tyytymättömiä. Toisaalta edelleen jäsenenä olevilla vaikuttaa olevan vahva usko toiminnan vaikuttavuuteen jäsenyyden jatkumisen kannalta – organisaation tulee löytää vastaus siihen, kuinka se voi auttaa tämän tunteen vahvistamisessa ja ammentaa siitä voimavaroja.

Pohtimisen arvoinen tulos on se, että vain 18 prosenttia vastaajista pitää opiskelijayhdistyksen toimintaa tärkeänä. Lähes yhtä moni, 15 prosenttia kokee, ettei opiskelijayhdistyksen toiminnalla ole mitään merkitystä heidän kannaltaan. Loppuosa vastaajista ei pysty tai halua ottaa asiaan tarkemmin kantaa. Vaikuttaa siltä, että opiskelijayhdistyksen vaikuttavuus jäsentensä elämään jää vaatimattomaksi.

5.5 Opiskelijoiden arvot, asenteet ja kiinnostuksen kohteet

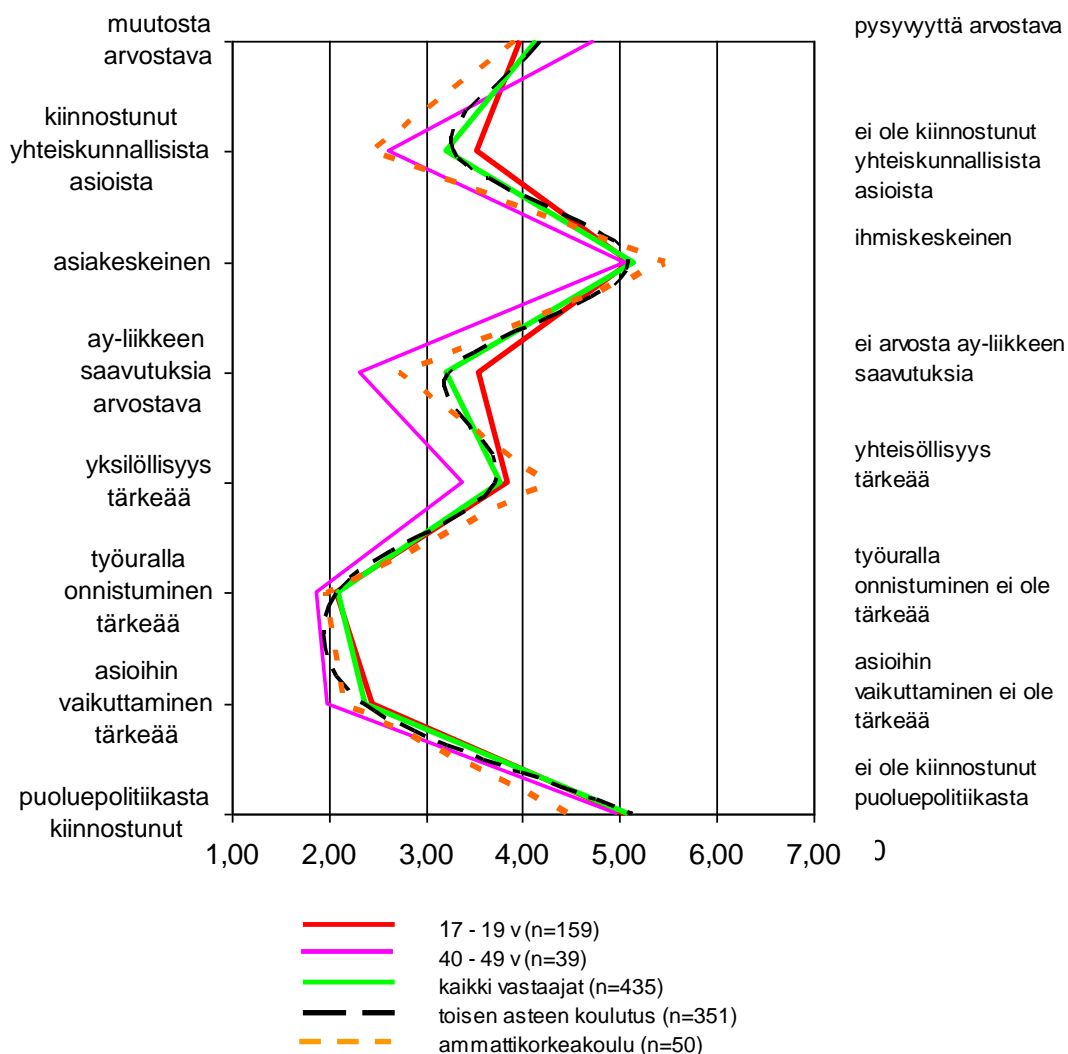
Yhteiskunnallinen kehitys muokkaa kansalaisten arvomaailmaa. Modernisaatio toi tullessaan teollistumisen ja yhteiskuntajärjestelmien kehittymisen, ja tämän kehityksen myötä vauraus ja taloudellinen liikkumavara lisääntyivät. Tuli tilaa postmoderneille arvoille, joissa näkyvät elämänlaatua korostavat painotukset talouden ylivallan sijaan. (Helve 2002, 29–30.) Tätä kuvausta on syytä arvioida esimerkiksi tämän päivän uutisotsikoiden valossa: Julkinen keskustelu kulkee edelleen talousakselin halki – onko yksilöillä todellisuudessa mahdollisuus valita yksilöllisesti, tähdätä elämänlaatua parantaviin ratkaisuihin taloudellisten uhkien keskellä ja kiinnostusta osallistua enemmän yhteiskunnalliseen päätöksentekoon? Kriittisimpien mielestä downshiftaus, elämän laadukas leppoistaminen on vain eliitille mahdollinen vaihtoehto.

Vallalla olevien ennusteiden mukaan arkinen elämä, perhe, harrastukset ja itseohjautuvat ajanviettotavat ovat tulevaisuudessa ”hyvän elämän” ytimessä vielä korostuneemmin kuin tänä päivänä. Yhteisöistä juuri lähiyhteisö, perhe ja läheiset muodostavat merkitystään lisäävän verkoston – työ ei ole tällä kärkilistalla. (Halava & Pantzar 2010, 19.)

Jälkimodernissa yhteiskunnassa arvojen eriytymistä on tunnistettavissa mm. iän, koulutuksen, tulotason ja asuinalueen perusteella. JHL:n opiskelijajäsenten asenneilmapiirin mittaamiseksi luotiin kysymyssarja, jossa pyydettiin arvioimaan vastaajan omia asenteita, taipumuksia ja kiinnostuksen kohteita.

Kysymys rakennettiin Osgoodin asteikkoa (semanttinen differentiaali) käyttäen, jossa vastaajille esitettiin heidän persoonaansa koskevia luonnehdintoja 7-portaisena asteikkona (kuvio 6). Kysymystyyppiä käytetään usein tuote- ja yrityskuvatutkimuksissa,

mutta sen käyttämistä sovellettiin tähän yhteyteen pyrkimyksenä saada hieman enemmän tietoa vastaajien henkilökohtaisista arvosuuntauksista. (Heikkilä 2008, 54.)

KUVIO 6. Opiskelijajäsenten arvot, asenteet ja kiinnostuksen kohteet. Kuviossa on esitetty kysymyksen keskiarvo vastaajaryhmittäin

Kuviosta on nähtävissä, että vastaajien arvomaailma on keskiarvojen valossa hyvin samankaltainen riippumatta siitä, mihin ryhmään opiskelijajäsen kuuluu. Joitakin poimintoja tuloksista kannattaa kuitenkin tehdä. Yli 40-vuotiaat arvostavat eniten py-

syvyyttä ja eniten ammattiyhdistysliikkeen saavutuksia. Ammattikorkeakouluopiskelijat taas ovat muutokselle alttiimpia, ihmiskeskeisiä, yhteisöllisyyttä arvostavia ja suhteellisen myönteisesti ay-liikkeen saavutuksiin suhtautuvia. Vastaajista nuorimmat, 17-19-vuotiaat eivät erotu keskiarvoista erityisen radikaaleilla arvioinneilla vaan ryhmän vastaukset myötäilevät tasaisesti keskimmäisiä arvoja; ainoastaan ay-liikkeen saavutusten arvostus jää heidän osaltaan hieman keskimääräistä alhaisemmaksi. Todellisuudessa nuorimmilla jäsenillä ei todennäköisesti ole vielä juuri minkäänlaista käsitystä liikkeen saavutuksista, joita voisi arvioida.

Kaikkia vastaajia yhdisti ihmiskeskeisyys, työuralla menestymisen ja asioihin vaikuttamisen tärkeys, ja suhteellisen vähäinen kiinnostus puoluepolitiikkaan. Tarkasteltaessa jäsenyytensä päättäneiden ja jäsenenä olevien vastauksia omina ryhminään, oli havaittavissa, ettei niissä ollut suuria eroja. Puoluepolitiikan olisi voinut odottaa kiinnostavan hieman enemmän vanhempia opiskelijoita, mutta politiikka ei kuulu heidän intressipiiriinsä sen paremmin kuin nuorempienkaan. Tämän tuloksen vahvistaa myös JHL:n edustajiston vaalien vaalikoneen vastaajille keväällä 2012 tehty tiedustelu puoluepolitiikan merkityksestä liiton toiminnassa: Noin 60 prosenttia sekä ehdokkaista että äänioikeutetuista oli sitä mieltä, että puoluepolitiikan merkitystä tulisi vähentää liitossa (JHL 2012).

Puoluepolitiikan sijaan kyselyyn vastanneet pitivät asioihin vaikuttamista mitatuista asioista kaikista tärkeimpänä työuralla menestymisen rinnalla. Tästä syntyy yhteiskunnallisen kansanliikkeen näkökulmasta mielenkiintoinen yhdistelmä: mitkä vaikuttamisen tavat nousisivat opiskelijoita puhutteleviksi yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoiksi? Ay-liikkeen keskeisiä vaikuttamistapoja ovat poliittisiin päätöksentekijöihin vaikuttaminen, poliittinen vaikuttaminen vallan kulisseissa, ja myös jäsenistön äänestysaktiivisuuteen kannustaminen.

Kansalaisten vieraantuminen politiikasta on haaste, jonka muutkin yhteiskunnalliset liikkeet ovat saaneet viime vuosina kohdata. Valtakunnan tason politiikassa puolueet ovat saaneet vetoapua valovoimaisilta poliitikkopersonoilta, kuten Timo Soinin ja Pekka Haaviston ilmiöksi nousseissa kannatusnousuissa on nähty. Asioissa pitäytyvän ammattiyhdistysliikkeen parista nousee harvoin persoonia, jotka nostaisivat liikkeen yhteiskunnallisen ja yleisen kiinnostuksen jyrkkään nousuun. Edustuksellisessa

demokratiassa kansalla on omat edustajansa päätöksenteko-organisaatioissa ja jos palkansaajaliike ei saa omiaan äänestämään palkansaajien edustajia, on liikkeellä edessään vaikeuksia.

Tuloksien osalta kannatta pysähtyä myös vastauksissa ihmiskeskeisyyden painottamiseen, kun vastaparina oli asiakeskeisyys. Tämän perusteella toiminnan sisällöissä tulee ottaa huomioon vuorovaikutusmahdollisuudet mm. ay-koulutuksissa ja koulutusmenetelmiä valittaessa. Opiskelijoille vaikuttaa olevan tärkeää, että sosiaalinen kanssakäyminen toteutuu ja toiminta on ”hauskuttelua, tietoa herkkävaraisesti mukavassa muodossa tuoden” (AV28).

Arvoja mittaavien kysymyksen perusteella on hahmoteltavissa mm. sellainen opiskelijajäsenen tyyppi, joka on ihmisläheinen ja haluaa työuraltaan tuloksia. Työhön pääseminen ja työssä pärjääminen ovat opiskelijoille tämän aineiston mukaan keskeisiä kysymyksiä; perinteiset toimeentulomuodot ovat tärkeitä eikä vapaamatkustajuuden perään haikailla. Opiskelija haluaa vaikuttaa, mutta puoluepolitiikka ei ole ensisijainen vaikuttamiskanava.

5.6 Ammatillisuus, kiinnostus ay-liikkeen tehtäviin ja jäsenyys opiskelujen päättymisen jälkeen

Ammatillisuus. Ammattiliittojen perustehtävä on ammatillinen edunvalvonta laajassa mielessä ja sen suhteen luvataan paljon. JHL tarjoaa jäsenilleen ”eväitä ammatti-identiteetin rakentamiseen ja vahvistamiseen sekä ammattitaidon ja pätevyyden ylläpitämiseen” (JHL 2011a). Lisäksi JHL:n valmisteilla olevassa, vuoteen 2017 ulottuvassa liittostrategiassa korostetaan liiton roolia kokoavana voimana, joka nostaa hyvinvoinnin ammattilaiset arvoonsa ja tekee liiton hyvinvoinnin parissa työskentelevien ammattilaisten työtä tunnetuksi (JHL 2011b). JHL:n ammatilliset verkostot kokoavat alansa osaajat ammatillisen edunvalvonnan kehittämistyöhön; verkostoon voi ilmoittautua mukaan kuka tahansa kiinnostunut jäsen. Opiskelijajäsenillä ammatti-identiteetti on vasta rakentumassa, mutta kiinnostus on herännyt ammatillisuuteen ja erityisesti omaan, tulevaan ammattiin. ”Kyllä ammattiliiton tulisi pystyä tarjoamaan

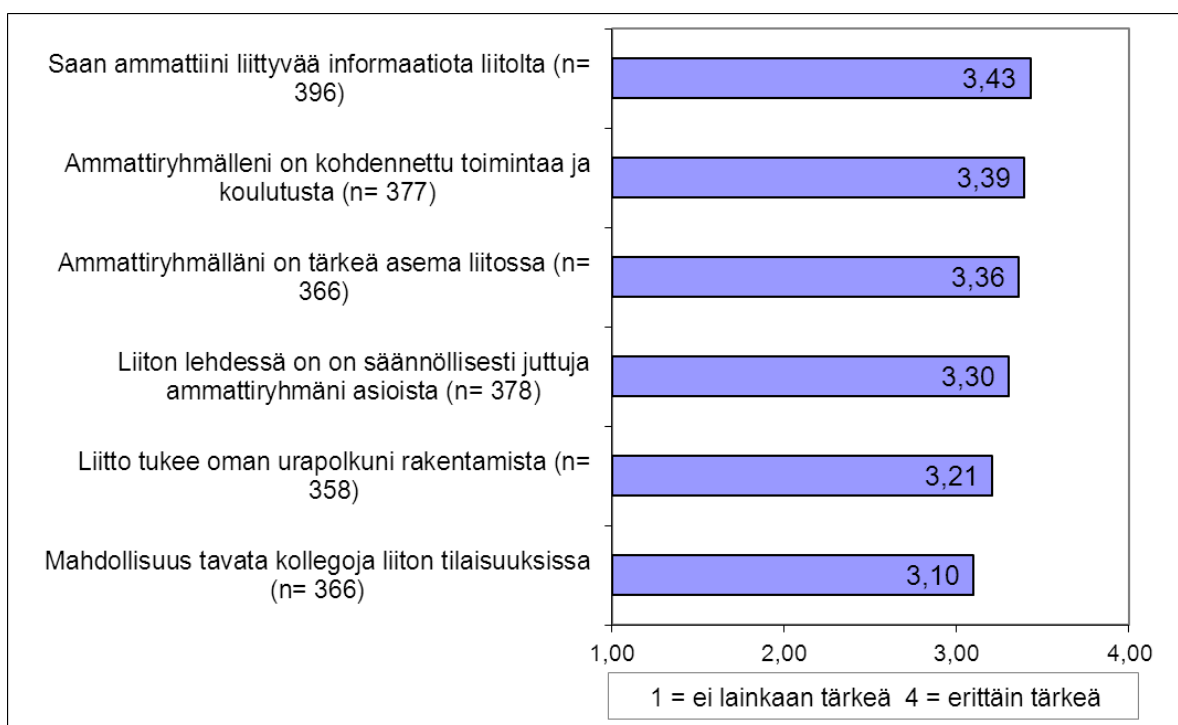
samaistumispiintoja, samanikäisiä ja –henkisiä kontakteja; tarvitaan tunnetta, että mä oon yksi tästä porukasta”, totesi yksi haastatelluista JHL:n ammattilaisista (HA4).

Jokivuoren (2002, 103) väitöskirjassa tullaan samaan johtopäätökseen: ammattijärjestösitoutumista ennustaa yksilön kokemus jäsenistön yhteneväisyydestä. Mitä yhteneväisemmäksi yksilö kokee työntekijät työpaikalla, sitä sitoutuneempi hän on ammatilliseen järjestöönsä.

Opiskelijajäsenten ammatillisuuteen liittyviä odotuksia haluttiin selvittää erillisellä kysymyksellä. Ammatillisuuteen liittyvät kysymykset konkretisoituvat paremmin vasta silloin, kun työpaikka on saatu valmistumisen jälkeen. Vastajilla näyttää toisaalta olevan paljon ammatillisuuteen liittyviä odotuksia ja tähän teemaan liittyviä asioita pidettiin laidasta laitaan tärkeinä; toisaalta voi arvioida myös kysymyksen asettelun kannustavan pitämään kaikkia tulevaisuuteen liittyviä asioita merkityksellisinä.

Vastauksista (kuvio 7) voi kuitenkin nostaa ykkösasioiksi omaan ammattiin liittyvän informaation tärkeyden ja oman ammattiryhmän merkityksen. Kysymys on ammatillisesta identiteetistä: se rakentuu mm. ryhmälle merkityksellisen toiminnan ja koulutuksen myötä, joita pidetään vastaajien keskuudessa tärkeinä. Kriittiset arviot ammatillisesta toiminnasta tulivat avovastauksissa niiltä vastaajilta, jotka kokivat oman ammattiryhmänsä jääneen esimerkiksi liiton lehdessä paitsioon. Kysymysryhmässä sukupuoli erotteli selkeästi vastaajien odotukset: Naisilla on jonkin verran korkeammat odotukset ammatillisten asioiden suhteen kuin miehillä; ainoastaan kysyttäessä liiton toimintojen merkitystä urapolun rakentamisessa sukupuolten väliset keskiarvot olivat lähellä toisiaan. Kyseiseen urapolkua koskevaan kysymykseen tuli eniten en osaa sanoa –vastauksia; tämä voi johtua siitä, että opiskelijan päähuomio kiinnittyy omiin opintoihin eikä uraan tai siitä, ettei liitolla ole tähän juuri opiskelijoille suunnattua toimintaa.

Ammatillisuuteen kytkeytyvä kollegiaalisuus ja saman alan ammattilaisten tapaaminen liiton järjestämässä tilaisuuksissa saa melko vähäisen painoarvon vastauksissa.

KUVIO 7. Ammatillisuuteen liittyvien asioiden tärkeys vastaajille (keskiarvot; en osaa sanoa – vaihtoehdot jätetty huomioimatta)

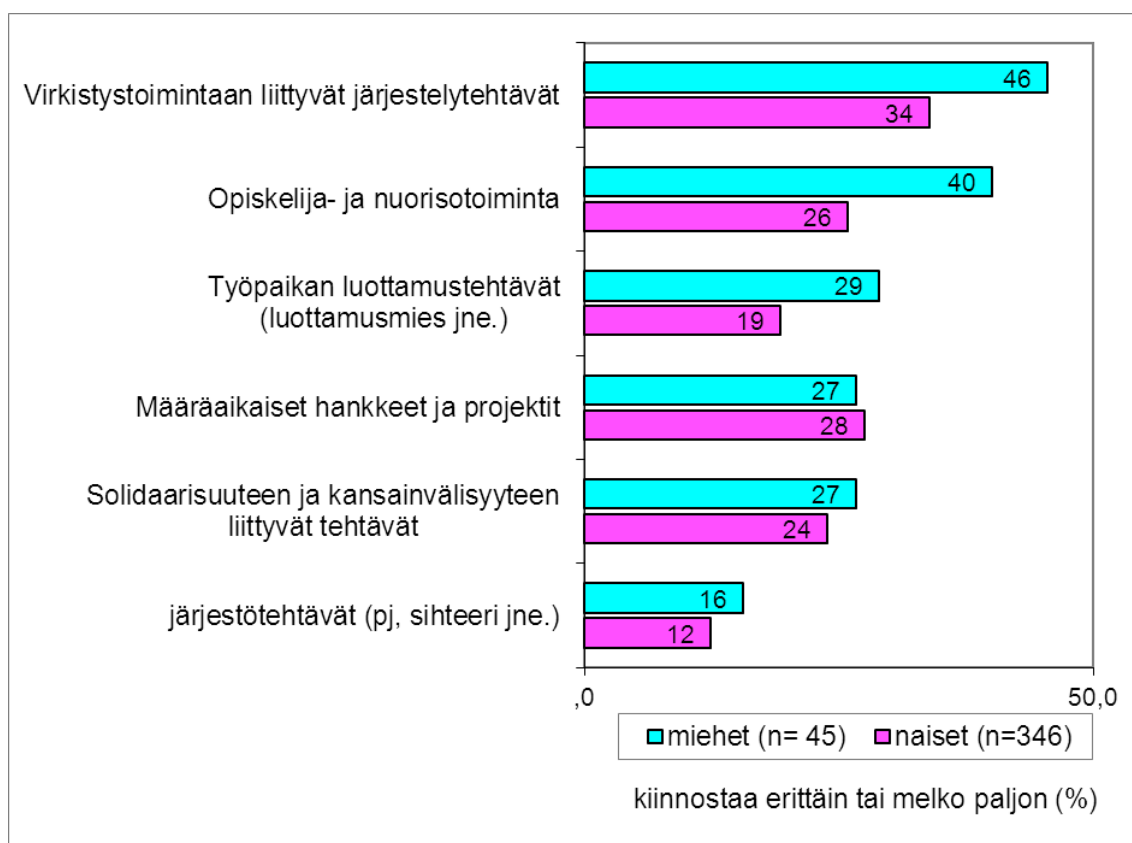
Kiinnostus järjestö- ja luottamustehtäviin. Ammattiliiton tarjoamiin tehtäviin suostuminen ja sitoutuminen edellyttävät jo keskimääräistä suurempaa aktiivisuutta. Tehtävien hoitaminen vie ihmisten arvostamaa vapaa-aikaa eivätkä esimerkiksi luottamustehtävissä vastaan tulevat kysymykset ole aina helppoja.

Näiden tehtävien hoitaminen on jäänyt pääasiassa keski-ikäisten harteille. Poliittisissa puolueissa ja ammatillisissa yhdistyksissä vapaaehtoistyötä tekivät eniten keski-ikäiset, 45–64-vuotiaat, ja heistäkin vain neljä prosenttia. Muissa ikäryhmissä osallistuneita oli vain noin prosentti. (Tilastokeskus 2009.) JHL:n aktiivitoimijoiden keski-ikä on hieman yli 50 vuotta (JHL:n jäsenrekisteri 2011).

Suurimman suosion saavatkin tehtävät, jotka ovat sisällöltään suhteellisen kevyitä (kuvio 8). Virkistystoiminta palkitsee yleensä tekijäänsä konkreettisesti mukavien tapahtumien myötä. Tapahtumien yhteydessä ay-asiat on yhdistetty vauhdikkaan toiminnallisen sisällön ympärille. Mutta edelleen myös työpaikan luottamustehtävät nähdään erityisesti miesten keskuudessa suhteellisen (31 prosenttia) kiinnostavina. Puolestaan kohtalaisen tylsiksi tai ainakin kiinnostamattomiksi koetaan erilaiset järjestötehtävät. Vastausten perusteella ei käy ilmi miksi näin on, mutta yksi syy voi olla

mielikuvat yhdistystoiminnasta kuivakkana kokoustoimintana ja hallinnollisina rutii-neina. Ammattiyhdistysten kokousten tärkeys jäsenten keskustelufoorumina on vä-hentynyt muissakin tutkimuksissa (SAK:n jäsentutkimus 2011; JHL:n jäsenet).

Koulutustasolla ja opiskelupaikkakunnalla on selkeä yhteys kiinnostukseen ammatti-liiton tehtäviin. Ammattikorkeakouluopiskelijat olivat selvästi kiinnostuneempia tehtä-vien hoitamisesta ja vastuunotosta kuin toisen asteen koulutuksessa opiskelevilla. Tulos ei voi olla sattuma, sillä vastausten jakauma oli samansuuntainen kaikkien teh-tävien osalta. Yksi selitys voi olla se, että ammattikorkeakoulu tarjoaa paremmat val-miudet ja osaamista yhdistystoimintaan. Maantieteellisesti tarkasteluna entisen Etelä-Suomen läänin alueella opiskelevat olivat tehtävistä kiinnostuneempia kuin muualla maassamme asuvat.

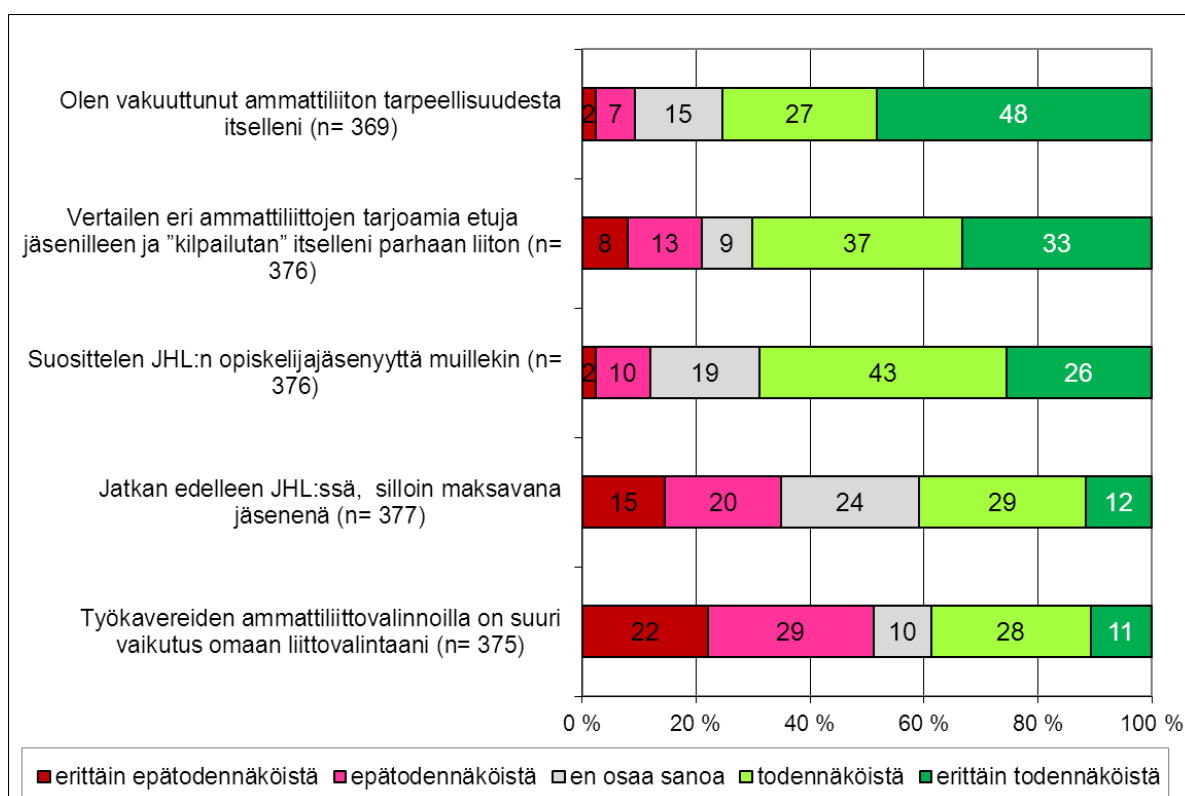

KUVIO 8. Kiinnostus ammattiliiton tarjoamiin tehtäviin

Jäsenyyden jatkaminen. Edelleen liiton jäsenenä olevia vastaajia pyydettiin arvioi-maan suhdettaan ammattiliittoon siinä vaiheessa, kun opinnot ovat ohi ja palkkatyö

alkaa. Tulokset kertovat, että 75 prosentille vastaajista ammattiliitto on jollakin tapaa vakiinnuttanut tarpeellisuutensa ja jäsenyys on todennäköisesti harkinnassa myös opiskelujen jälkeen (kuvio 9). Erittäin todennäköisenä tai todennäköisenä jäsenyyden jatkamista maksavana jäsenenä juuri JHL:ssä pitää 41 prosenttia vastaajista. Hie- man pienempi osuus (35%) piti jäsenyyden päättymistä todennäköisempänä vaihto- ehtona. Jos nämä tulokset realisoituisivat, opiskelijatoiminta tulokset olisivat erin- omaisia. Näihin lukuihin täytyy kuitenkin suhtautua varauksin, sillä jäsenyyttä jat- kaa tilastojen valossa yksi viidestä.

Siirtyessään palkansaajaksi opiskelijat ajattelevat käyttävänsä liittojen testaukseen ja vertailuun energiaa, jotta paras mahdollinen liitto löytyisi. Liitot ovat testauksessa opiskeluaikana ja ”toinen kilpailutuskierrös” käydään valmistumisen jälkeen. Yli kaksi kolmannesta on valmis suosittelemaan JHL:n opiskelijajäsenyyttä myös muille opis- kelijoille; tässä on siis valmis markkinoijien ryhmä, jos heille löydetään sopivat väli- neet.

KUVIO 9. Vastaajan arvio siitä, kuinka hyvin väittämät vastaavat hänen tilannettaan, kun opiskelijajäsenyys päättyy ja hän siirtyy palkansaajaksi (prosenttiosuudet)

Työkavereiden ammattiliittovalinnoilla ei näytä olevan opiskelijoiden kannalta suurta merkitystä. Kollegojen valinnat realisoituvat opiskelijoille vasta työsuhteen synnyttyä, sillä työyhteisöjen ammattiryhmät järjestäytyvät pääsääntöisesti samaan liittoon, jotta luottamusmiehet edustavat riittävän suurta työntekijäjoukkoa saadakseen neuvotte-luvaltuudet.

Sukupuolen perusteella on löydettävissä jonkinlaisia eroja. Miehet ovat hieman naisia todennäköisemmin jatkamassa jäsenyyttään JHL:ssä. Miehet ovat myös hanakampia suosittelemaan liiton jäsenyyttä muillekin. Naiset taas arvelivat miehiä todennäköisemmin vertailevansa ja kilpailuttavansa eri ammattiliitot ennen lopullista valintaa valmistumisen jälkeen.

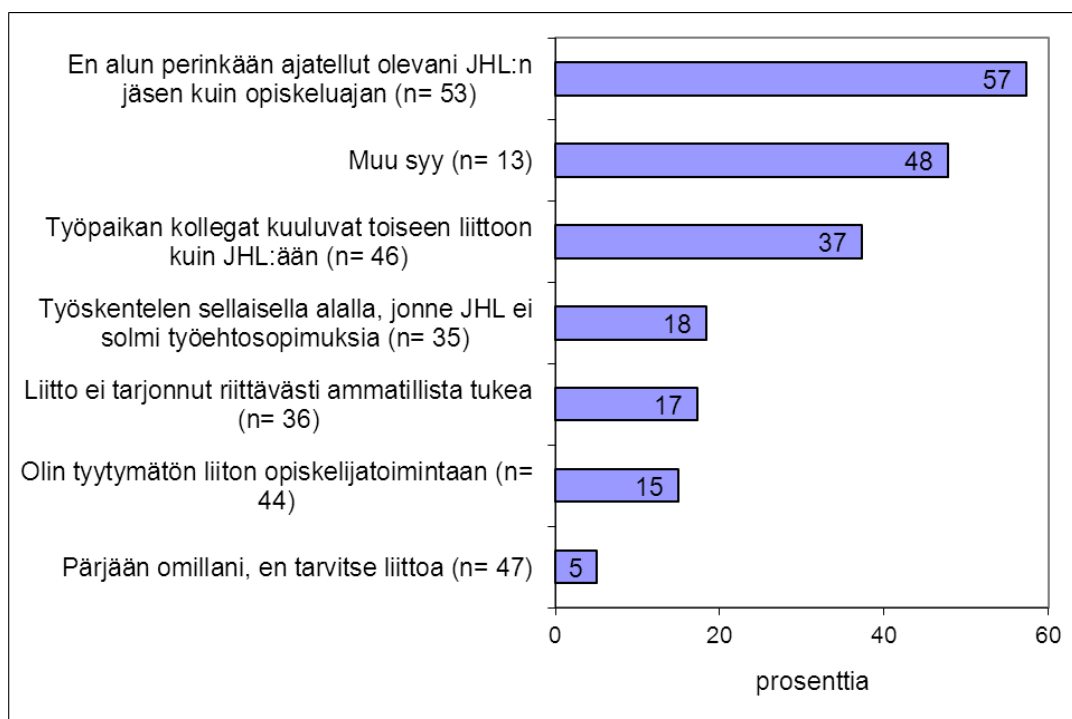
Vertailtaessa vastauksia koulutustaustan mukaan tulee ilmi ammattikorkeakouluopiskelijoiden myönteisempi suhtautuminen ammattiliittoon kuin toisen asteen opiskelijoilla on. Amk-opiskelijat ovat valmiimpia suosittelemaan ammattiliiton jäsenyyttä ja ovat vakuuttuneempia ammattiliiton tarpeellisuudesta itselleen kuin toisen asteen koulutuksessa olijat.

Mitä eronneet, entiset jäsenet ajattelevat? Eronneilta ex-jäseniltä tiedusteltiin syitä, jotka olivat olleet vaikuttamassa jäsen-suhteen päättymiseen (kuvio 10). Eniten jäsenyyden päättymiseen on vaikuttanut se, ettei henkilö aikonut alun perinkään olla jäsenenä kuin opiskelujen ajan. Sitoumus on tehty määräajaksi ja sen on ajateltu päättyvän, kun opiskeluvaihe päättyy. Mielenkiintoista olisi tietää, ovatko nämä vastaajat saaneet työpaikan ja liittyneet toisen liiton jäseneksi. Samoin kiinnostavaa on arvioida opiskelujen ja työsuhteen alun nivelvaihetta, sillä palkkatulosta on ryhdyttävä maksamaan jäsenmaksua – kantaako sitoutumisen aste tähän vai annetaanko jäsenyyden päättyä taloudellisten seikkojen vuoksi. Opiskeluvaiheen jälkeiseen aikaan liittyy muutenkin paljon menoja, jotka syntyvät mm. asumisesta ja oman talouden perustamisesta. JHL ei anna alennusta jäsenmaksuista uudelle jäsenelle vaan jäsenmaksuperuste on palkkatulosta samansuuruinen riippumatta jäsenyyden kestosta.

Toiseksi yksittäisenä merkittävimpänä tekijänä eroamiseen vaikuttivat työkavereiden liittovalinnat: jos kollegat kuuluvat eri liittoon, on tämä tärkeä syy vaihtaa liitto siihen,

joka omalla työpaikalla keskeisimpänä vaikuttaa. Luonnollinen liiton vaihtamisen syy on liiton sopimusosalta toiselle siirtyminen, sillä tällöin liitto ei enää vaikuta palvelusuhteen ehtoihin eikä voi toimia neuvotteluosapuolena edunvalvontatilanteissa.

Muita erosyitä oli perusteltu hyvin vähän, mutta mm. edellisiin työttömyyskassoihin kuulumisen oli joillakin vaikuttamassa siihen, että opiskeluajan liittojäsenyys sai katketa.

KUVIO 10. Kuinka paljon eri syyt olivat vaikuttamassa siihen, ettei vastaaja jatkanut jäsenyytään JHL:ssä opiskelujen päättämisen jälkeen (prosenttiosuudet; vaikutti jäsenyyden päättämiseen paljon tai erittäin paljon)

Myönteistä ammattiliiton kannalta on se, etteivät jäsenyyden päättämiseen johtaneet syyt ole suoraan johdettavissa ammattiliiton epäonnistumisista opiskeluajan jäsenyyden aikana. Tyytymättömien osuudet mm. ammatillisen tuen ja opiskelijatoiminnan suhteen ovat melko pieniä. Samoin liittoa tarpeettomana pitävien osuus on varsin pieni.

5.7 Kolmen opiskelijatyypin luokittelua

Aineiston perusteella on muodostettavissa jäsenyyystyyppejä, jotka on rakennettu kullekin tyypille ominaisista kokonaisuuksista. Jäsenyystyypit olen rakentanut hyödyntämällä sekä määrällistä että laadullista aineistoa (lomakkeen avovastaukset ja haastattelut); lisäksi olen käyttänyt luokittelussani omaa järjestökokemustani hyväkseni. Tyyppien rakentamisessa olen käyttänyt Unruh'n (mm. Koski 2000, 140–141) tapaa jäsentää sosiaalisiin maailmoihin osallistumistyypppejä. Tämän luokittelun tuloksena olen tuottanut karkean, suuntaa antavan typologian opiskelijajäsenistä. Näiden tietojen perusteella luokittelen opiskelijajäsenet karkeasti luokkiin ”harhailijat”, ”turistit” ja ”omatoimiset”.

Harhailijat ovat melko tietämättömiä ja epävarmoja omista odotuksistaan, jäsenyydestään ja opiskelijayhdistyksen toiminnasta. Tämän ryhmän edustajat eivät osaa juurikaan perustella jäsenyyttään ja miksi ovat liittyneet ammattiliittoon. Keskeisenä motiivina on voinut olla opiskelijatovereiden käytös: jos muut ovat liittyneet, on liitytty muiden vanavedessä.

Harhailijat ovat pääasiassa hyvin nuoria. Suurin motiivi liittymiselle on jäsenyyden maksuttomuus, hyvä tarjous. Harhailijat eivät juuri seuraa liitosta tulevaa informaatiota, opiskelijatoiminta tuntuu etäiseltä ja jäsenyys kestää vain opiskeluaian. Osallistuminen johonkin konkreettiseen toimintaan tai tapahtumaan on harvinaista; yhteisöllisyys mielletään enemmän yksittäisiksi yleisötapahtumiksi kuin ammatillisten asioiden ääreen kokoontumiseksi. Sitoutuminen on vähäistä tai sitä ei ole käytännössä lainkaan. Harhailijat suhtautuvat hieman epäilevästi ammattiliiton mahdolliseen rooliin omassa elämässään. Ulkopuolisuus ja pinnallisuus leimaavat jäsensuhdetta. Sosiaalisen toiminnan arvosuuntausten näkökulmasta osallistumistapa on traditionaalinen ja tunneperäinen. Perinne tarkoittaa yleensä passiivisuutta ja tekeminen on impulsiivista, jos sitä ylipäätään on. Jäsenyysmallina on näkymätön rivijäsenyys.

Harhailijoiden aktivoimiseksi organisaatio joutuu tekemään paljon työtä, mutta kevyt, elämyksiä tarjoava sisältö saattaa kiinnostaa ja nostaa sitoutumisen astetta myönteisen kokemuksen myötä.

Turistien liittymismotiivi on jo hieman harhailijoita rationaalisempi. Mielenkiinto on herännyt opiskelijatapahtumia ja jäsenetuja kohtaan – ulkoiset palkkiot ja hyödyn saaminen toimivat motivaation lähteenä. Turistit tarttuvat liitosta tuleviin tarjouksiin, jos toiminta tuottaa henkilökohtaista tyydytystä ja on hyvin räätälöity tarpeisiin nähden. Osallistuminen on impulsiivista ja kertaluonteista eikä siihen liity pidempikestoisia tavoitteita. Sitoutuminen on ohikiitävää ja kestää täsmälleen niin kauan, kuin henkilö kokee viihtyvänsä ja seura on palkitsevaa.

Turistit ovat myös vaativia ja edellyttävät palveluilta laatua ja elämyksellisyyttä. Suhautuminen omaan ammattiliiton on asiakkaan tai kuluttajan näkökulma – aktiivisempi rooli yhdistystoiminnassa voi löytyä omien harrastusten kautta esimerkiksi virkistystapahtumien järjestämisen muodossa. Hamstraa todennäköisesti enemmänkin ammattiliittojen opiskelijajäsenyyksiä. Turistille toiminnan tulisi olla riittävän lähellä, jotta hän saattaa osallistua siihen vaivattomasti. Turistit kaipaavat vaihtelua ja yksilöllisiä tarpeita palvelevia onnistumisen kokemuksia.

Organisaation näkökulmasta turistien ryhmästä löytyy kuitenkin jäsenyyspotentiaalia ja ryhmää kannattaa pitää lämpimänä eri keinoilla. Mielenkiinnon ylläpitämiseksi järjestön tulee tarjota heille uusia liittotuotteita joko materiaalin, palvelujen tai toiminnan muodossa.

Omatoimiset ovat avoimia ja vastaanottavaisia liiton toimintaa kohtaan. Liittymiseen sisältyy aavistus yhteiskunnallisia ihanteita, työntekijöiden oikeudet kiinnostavat, ja ammattiliiton mahdollistama turva myös opiskelijalle tiedostetaan. Omatoiminen osallistuu aika ajoin ja saattaa ottaa tehtäviä vastatakseen. Nämä tutustuvat mielellään uusiin ihmisiin ja hakevat kontakteja myös ammattiliiton kautta. Elämää ja osallistumista ohjaavat edellisiä ryhmiä päämäärätietoisemmat valinnat tavoitteiden saavuttamiseksi.

Omatoimiset ovat myös kriittisiä: toiminnan on oltava laadukasta ja siihen tulee olla tasavertaiset mahdollisuudet osallistua. Erityisesti ammattikorkeakouluissa opiskelevia löytyy paljon omatoimisten ryhmästä. Omatoiminen on valmis sitoutumaan pitkäk-

sikin aikaa. He toimivat vertaismarkkinoijina, kertovat kokemuksistaan ystäväpiirissään, ja ovat tyytyväisiä toimintaan. Heissä on potentiaalia jäsenhankkijoiksi.

Omatoimisten ryhmää tulisi kannustaa ja palkita erityisesti. Palkintona voi toimia erityiset aktiivipäivät, joiden aikana ryhmän kiinteyttä tiivistetään. Myös JHL:n kehittämä jäsenhankkijoiden kannustinjärjestelmä on tälle ryhmälle sopiva palkitsemiskeino. Omatoimisille kannattaa kohdentaa erityisviestintää ja tarjota vaikuttamismahdollisuuksia esimerkiksi verkkotyökalujen avulla.

Ryhmistä juuri omatoimisten muodostamat opiskelijat muodostavat potentiaalisimman ryhmän ammattiliiton näkökulmasta. Heillä olisi myös paljon annettavaa toiminnan kehittämiseen. Tästä ryhmästä voi löytyä jaettavaksi hobbistista tietämistä (Kotro 2006, 165–166), joka perustuu konkreettisesti koettuun ja nähtyyn, yhteisössä jaettuun tekemiseen ja tietoon. Turisteissa olevia mahdollisuuksiakaan ei kannata unohtaa, sillä heitä on määrällisesti paljon.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Keskeinen opinnäytetyötäni ohjannut kysymys oli vastaako JHL:n opiskelijatoiminta opiskelijoiden odotuksia. Lisäksi halusin kartoittaa opiskelijoiden kokemuksia jäsenyydestään, ammattiliiton onnistumisista opiskelijoiden mielestä, opiskelijoiden kiinnostuksen kohteita ja arvoja.

Kyselyn tulokset kertovat sekä tyytyväisyydestä että tyytymättömyydestä JHL:n tarjoamaan toimintaan ja palveluihin. Tyytyväisyyttä koetaan ammattiliiton tarjoamista mahdollisuuksista: ilmainen jäsenyys tarjoaa opiskelijoille hyödyllisiä etuja, palveluja ja osallistumismahdollisuuksia. Liiton tarjoama turva jo opiskeluvaiheessa saa kiitosta ja näin liiton yksi tehtävä jäsenistön elämän riskien ja epävarmuuksien tasoittajana täyttyy. Liittoon ollaan tyytyväisiä myös työelämä tietouden tarjoajana ja osallistumismahdollisuuksien tarjoajana. Vastaukset kertovat, että liitto on onnistunut monen asian suhteen ja toiminta vastaa pääosin odotuksia.

Kuitenkin neljä viidestä JHL:n opiskelijajäsenestä kuuluu myös muihin ammattiliittoihin – valtaosa opiskelijoista on liikkeellä kokeilumielellä eikä mihinkään liittoon ole vielä tapahtunut kiinteää sitoutumista. Tyytymättömyyttä osoittaa muun muassa arviot pätkätyöntekijöiden asioiden ajamisesta – epätyypillisissä työsuhteissa opiskelujen ohessa työskenteleville opiskelijoille liiton toiminta määräaikaisten ja pätkien tekijöiden puolesta on tärkeä asia. Kritiikkiä saa myös opiskelijoiden oman ammattialan etujen ajaminen. Suurin osa JHL:n opiskelijajäsenistä on lähihoitajaopiskelijoita, jotka eivät koe saavansa asioilleen riittävästi huomiota JHL:ssä. Epäonnistumisena voi pitää myös sitä, että opiskelijoiden oman jäsenyhdistyksen toimintaa tunnetaan niin huonosti, että noin puolet vastaajista ei pystynyt sanomaan sen toiminnasta mitään.

Valtakunnallisen opiskelijayhdistyksen jääminen etäiseksi myös maantieteellisesti koetaan ongelmaksi, sillä toimintaa halutaan lähelle opiskelupaikkakuntaa. Ammattiliitot ovat viime vuosina pyrkineet tehostamaan toimintaansa palkansaajajäsenten keskuudessa erityisesti työpaikoilla, ja viemään liiton palvelut näkyväksi arjen keskele muun muassa luottamusmiesten kautta. Liiton halutaan näkyvän työntekijöiden arjessa. Aivan samalla tavalla liiton tulisi näkyä opiskelijoiden arkiympäristössä, oppilaitoksissa. Kehittämisehdotuksena esitän, että liiton kannalta keskeisimpiin ammatillisiin oppilaitoksiin organisoidaan ”luottamusoppilaiden” verkosto, jonka kautta liiton asioita ja palveluja voi pitää esillä. Näistä oppilaitosten yhdyshenkilöistä muodostuisi opiskelijatoiminnan valtakunnallinen verkosto, jolla on hyvä tietämys opiskelijoiden arkisista tarpeista ja ammattiliiton osaaminen käytettävissään.

Opiskelijajäsenet pitävät ammatillisia asioita itselleen tärkeinä jo opiskeluaikana. Omaan ammattiin liittyvän informaation tärkeys ja odotus omalle ammattiryhmälle suunnattavasta toiminnasta kertovat tavoitteesta, joka tähtää juuri ammatillisten valmiuksien parantamiseen. Näihin odotuksiin vastatakseen ay-liike voisi rakentaa siltaa opiskelijoiden ja JHL:n paikallisyhdistysten ammattilaisten välille. Yhdistysten työssäkäyvät ammattilaiset voisivat toimia mentoreina ja työelämän koodiston avaajina opiskelijoille, jotka haluavat tietoa työelämän todellisuudesta. Malli voisi tarjota työelämän kynnyksellä oleville, tuleville työntekijöille ohjausta ja tukea ammatillisessa kehittämisessä sekä työuran selkiyttämisessä.

Näissä ammattilaisten ja opiskelijoiden välisissä suhteissa on mahdollista rakentaa luottamusta, joka voi realisoitua pitkäaikaisena ammattiliiton jäsenyytenä tulevaisuudessa. JHL:n perusyhdistyksiin voisikin perustaa nuorisotiedotukseen painottuvan työelämän tulkin tehtävän, johon aktiivisimmat hyvinvoinnin ammattilaiset koulutettaisiin välittämään kokemustaan opiskelijoille. Opiskelijoiden vastavuoroiseksi rooliksi jäisi uuden sukupolven arvojen, odotusten ja toimintamallien välittäminen yhdistysten aktiiveille. Näin olisi mahdollista tukea työelämätulokkaita ja uudistaa jäsenyhdistysten toimintaa. Uudet ideat ja kokemus paiskaisivat kättä muodostaen molempia osapuolia tukevan verkoston.

Tämän opinnäytteen yhtenä tavoitteena oli löytää tunnusmerkkejä myös opiskelijajäsenten kokemasta yhteisöllisyydestä ja selvittää sitä, onko kollektiivinen, fyysiseen kohtaamiseen perustuva toiminta jo aikansa elänyt, kun virtuaaliset verkostot ovat lyöneet läpi. Jos yhteisöllisyyttä tarkastelee kyselyyn vastanneiden osallistumisaktiivisuuden ja –intressien näkökulmasta, niin voi todeta, että hiipumista ei ole nähtävissä. Joka neljäs vastaaja oli osallistunut liiton tilaisuuteen ja järjestötehtäviä lukuun ottamatta mahdollisiin tehtäviin suhtaudutaan myönteisesti. Opiskelijoiden arvoja tarkasteltaessa oli havaittavissa, että nuoret suhtautuvat yhteisöllisyyteen myönteisemmin kuin heidän keski-ikäällä opiskelevat kollegansa. Koulutustason noustessa katsantokanta laventuu entisestään: ammattikorkeakouluopiskelijat olivat myönteisempiä yhteisöllisyydelle ja ihmiskeskeisempiä asenteissaan kuin toisen asteen opiskelijat. Tutkimusten mukaan ay-liikkeen sisällä oleva yhteisöllisyys on ohentunut ja keventynyt eikä järjestölliseen perustyöhön juuri tunneta vetoa. Tämän opinnäytteen yhteisöllisyyttä koskevista myönteisistä tuloksista huolimatta on vaikea kuvitella, että uusi JHL-sukupolvi suhtautuisi asiaan merkittävästi myönteisemmin kuin kansalaiset ja liittojen jäsenet yleensä.

Nykymuotoinen JHL:n opiskelijatoiminta ei pysty rakentamaan yhteisöllisyyttä, sillä vain pieni osa jäsenistä on vuorovaikutuksessa keskenään. Tämä on valtakunnallisen JHL:n opiskelijayhdistyksen rakenteellinen ongelma. Pieni aktiivijoukko, joka organisoii toimintaa, ei mitenkään pysty vastaamaan valtakunnallisiin tarpeisiin. Opiskelijayhdistys saa toiminnastaan hieman ristiriitaiset arviot. Sen organisoimaa toimintaa pidetään pääsääntöisesti hyvänä, mutta toiminnan vaikuttavuus jäsenyyden jatkosuhteen on melko merkityksetön. Juuri opiskelijayhdistyksen pitäisi pystyä luomaan

dynaaminen ja tuore ay-toiminnan kuva, joka innostaa jatkamaan jäsenyyttä. Opiskelijoilla oli vaikeuksia arvioida oman yhdistyksensä toimintaa – siitä eikä sen tarjonnasta ei tiedetä tarpeeksi.

Ammattikorkeakouluopiskelijat erottuvat potentiaalisena vaikuttajaryhmänä vertailtaessa mielipiteitä toisen asteen tutkinnon suorittajien kesken. Amk-opiskelijat suhtautuvat toisaalta melko kriittisesti toimintaan; kritiikkiä tulee muun muassa siitä, ettei itselle soveltuvaa toimintamuotoa tahdo löytyä. Mutta toisaalta amk-opiskelijat ovat muita opiskelijaryhmiä valmiimpia suosittelemaan JHL:ää muillekin, ja he ovat myös halukkaampia ottamaan tarjolla olevia tehtäviä vastaan.

Myös sukupuoli vaikuttaa suhtautumiseen. Miehet ovat hieman naisia kiinnostuneempia ammattiliiton tarjoamista tehtävistä ja ovat valmiimpia suosittelemaan liiton jäsenyyttä; he myös pitivät liiton jäsenyyden jatkamista valmistumisen jälkeen todennäköisempänä kuin naiset. Naisille ammatillisuuteen liittyvät kysymykset olivat selkeästi tärkeämpiä kuin miehille. Kehittämisen näkökulmasta erilaisten jäsenryhmien tarpeet tulisi pystyä tunnistamaan aiempaa paremmin, jotta tarjonta osuisi paremmin maaliinsa.

Selkeä viesti ammattiliitolle on, että opiskelijajäsenten kokema kiinnostus perinteisiin järjestötehtäviin on vähäistä. Kokoukset ja järjestötehtävien tarjoamat rutiinit eivät kiinnosta, mutta konkreettinen toiminta ja myös työpaikan luottamustehtävät nähdään mahdollisina osallistumismuotoina.

Yhteiskunnalliset asiat ovat opiskelijoiden mielestä kiinnostavia, mutta puoluepolitiikkaan ei tunneta vetoa. Organisaatiolle olisi tärkeää löytää uudet väylät tämän kiinnostuksen kanavointiin: tarvitaan yhteisten asioiden popularisointia ja ymmärrettäväksi tekemistä sekä uusien vaikuttamisvälineiden löytämistä. Muuten opiskelijat eivät löydä yhteiskunnalliseen osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja. Kansanliike menettää syömähampaansa, jos yhteiskunnallinen näkökulma jää sen toiminnassa taka-alalle.

Ammattiyhdistysliike on kuitenkin onnistunut lyömään itsensä läpi opiskelijoiden taajuntaan. Kolme neljästä vastaajasta toteaa olevansa vakuuttunut ay-liikkeen tarpeel-

lisuudesta elämässään palkansaajana ja liki yhtä moni on valmis suosittelemaan liiton jäsenyyttä muillekin. Näiden mielipiteiden edustajien voi olettaa järjestäytyvän ammatillisesti työpaikan saadessaan.

Minkälaisia skenaarioita näiden tulosten perusteella voisi rakentaa? Ammattiliiton näkökulmasta ei-toivottuna tulevaisuutena näyttäytyy sellainen opiskelijoiden joukko, joka ei kiinnostu lainkaan ay-liikkeen ajamista asioista eikä ole valmis jatkamaan jäsenenä ammattiin valmistumisen jälkeen. On mahdollista, että opiskelijajäsenyydestä kehittyi kertakäyttöhyödyke, johon ei ole muodostu minkäänlaista sidosta. Ei-toivottavaa olisi myös se, jos JHL ei olisi valmis tarkastelemaan lähestymistapaansa suhteessa opiskelijoihin, menemään heidän todellisuuteensa ja tuottamaan heidän kanssaan uusia toimintamalleja.

Opiskelijoiden näkökulmasta ei-toivottuna kehityksenä voisi pitää jäsenyykokemusta, joka ei osallista eikä tarjoa ”kiihoketta” eikä mitään lisäarvoa mukanaolijalle. Tällöin tämä kokemus jäsenyydestä siirtyisi todennäköisesti työelämään saakka ja ammatillisen järjestäytymisen saattaisi korvata työttömyyskassan tarjoama ansioturva. Opiskelijajäsenille tulisi pystyä kuvaamaan konkreettisesti, kuinka jäsenyyden tarjoamia etuja voi käyttää eri tavoin hyödykseen.

Toivottu vaihtoehto voi rakentua sen varaan, että opiskelijoissa ja nuorissa nähdään aidosti ammattiyhdistysliikkeen kehittymisen mahdollisuus. Käytännössä tämä tarkoittaa, että opiskelijoita kuullaan ja heidän ajatuksilleen avataan vaikuttamiskanava liitossa. Vastuun antaminen ja tuki matkalla työelämään sekä työelämän eri vaiheissa vahvistaisivat sidosta liittoon.

Liikkeen on oltava valmis myös hyväksymään erilaiset osallistumisen ja orientaation muodot sekä monenlaiset yhteiskunnalliset näkemykset. Uuden jäsenen tuoreet mielipiteet tulisi ottaa huomioon siinä kuin kokeneen, pitkän linjan liittoaktiivinkin. Verkko-osallistuminen ja etäosallistumismahdollisuus päätöksentekoon tulisi ottaa aktiiviseen käyttöön juuri opiskelijoiden yhdistystoiminnassa. Opiskelijoita varten pöytä pitäisi puhdistaa uuden tradition luomista varten – ay-liikkeen aiemmat saavutukset ja toiminnalliset resurssit luovat hyvät toimintaedellytykset uusille malleille.

Tämä opinnäytetyö antaa ammattiliitolle suuntaviittoja opiskelijatoiminnan kehittämiseen, johon olisi kaikesta päätellen ryhdyttävä välittömästi ja voimavaroja säästämättä. JHL:n tulisi nyt ensimmäisenä päättää, mitä opiskelijatoiminnalta ja opiskelijajäseniltä odotetaan. Tämän jälkeen on mahdollista määritellä konkreettiset tavoitteet ja kohdentaa toiminnalle resurssit. Nykytilanteen jatkuessa liian moni opiskelija piipahtaa ammattiliitossa ja jää valitettavan usein paitsi sen tarjoamista mahdollisuuksista – askelmerkit eivät pidä ja hyppy seuraavaan vaiheeseen epäonnistuu. On selvää, että mitkään keinot eivät varmista jäsenyyden jatkumista kaikkien opiskelijajäsenten osalta, mutta jäsenyyttä jatkavien osuutta on mahdollista lisätä nykyistä toimintaa virittämällä.

Tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia arvioitaessa on syytä pohtia, kuinka soveltuva määrällinen tutkimusmenetelmä sopii kokemusten, syiden ja asenteiden selvittämiseen. Keskeiset tutkimuskysymykset sisältävät suhteellisen syvällisiä kysymyksiä, joiden arvioiminen vastausasteikolle on vaikeaa. Valitun menetelmän avulla pystyttiin kuitenkin tuottamaan tietoa opiskelijatoiminnan keskeisistä kipupisteistä. Menetelmällä oli löydettävissä opiskelijoiden kiinnostuksen kohteet ja myös ne toimintamuodot, joita kohtaan ei tunneta minkäänlaista vetoa. Arvoja, asenteita ja motiiveja mitattaessa määrällisin keinoin täytyy olla jo varauksellisempi valitun menetelmän suhteen. Viiden järjestötoimijan asiantuntijahaastattelut ja aiemmat tutkimukset toivat aineiston tulkintaan syvyyttä ja laajempaa ulottuvuutta, jotka helpottivat tutkimustulosten tulkintaa ja toivat opinnäytteen tuloksille luotettavuutta. Opiskelijoiden toimintatapojen syitä ja perusteluja haettaessa olisi ollut arvokasta, jos käytettävissä olisi ollut myös opiskelijoiden haastatteluaineistoa – näin analyysin pätevyyttä ja vakuuttavuutta olisi voinut vielä parantaa.

Johtopäätösten tekemisessä on tärkeää ottaa huomioon kyselyn alhainen vastausprosentti ja vastaajien valikoituminen: vastanneet edustavat todennäköisesti keskimääräistä aktiivisempia opiskelijoita, jotka ovat tavanomaista kiinnostuneempia heille suunnatusta toiminnasta. Pidän todennäköisenä, että tämä myönteinen suhtautuminen on vaikuttamassa vastauksiin ja tekemässä niistä keskivertoa positiivisempia.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi mielenkiintoista paneutua löydettyjen kolmen jäsenyyssyyppin ajattelumalleihin syvällisemmin laadullisten tutkimusmenetelmien avulla.

Erityisen arvokasta olisi selvittää uusia osallistumismuotoja, jotka jollain tavalla puhuttelevat työelämän tulokkaita ammattiliitoissa. Kun järjestötoiminta ei erityisemmin kiinnosta opiskelijoita ja yhdistystoiminta kuitenkin rakentuu sen varaan, niin uusien askelmerkkien ja mallien kehittäminen on välttämätöntä jatkuvuuden turvaamiseksi.

LÄHTEET

Julkaistut lähteet

- Ahtiainen, Lasse. Palkansaajien järjestäytyminen vuonna 2009. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 27/2011. Viitattu 6.2.2012
http://www.tem.fi/files/30376/TEM_27_2011_netti.pdf
- Anttila, Pirkko 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. Hamina: Akatiimi Oy.
- Aro, Jari 2011. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen side. Teoksessa Kangaspunta, Seppo (toim.): Yksilöllinen yhteisöllisyys. Tampere: Tampere University Press.
- Beck, Ulrich 1996. Poliitiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa Beck, Ulrich & Giddens, Anthony & Lash, Scott: Nykyajan jäljillä. Tampere: Vastapaino.
- Demokratiapolitiikan suuntaviivat 2010. Oikeusministeriön julkaisuja. Ministeriöiden demokratiaverkosto. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Elo, Kimmo 2009. Kiinnostuksesta se kaikki lähtee...– Havaintoja äänestysikää lähestyvien nuorten politiikkatietämyksestä. Kasvatus 40 (1).
- Finlex 2012. Yhdistyslaki. Voimaantuloajankohta 1.9.2010. Viitattu 15.1.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503>
- Gronow, Jukka & Töttö, Pertti 1996. Max Weber – kapitalismi, byrokratia ja länsimainen rationaalisuus. Teoksessa Gronow, Jukka & Noro, Arto & Töttö, Pertti. Sosiologian klassikot. Helsinki: Gaudeamus.
- Halava, Ilkka & Pantzar, Mika 2010. Kuluttajakansalaiset tulevat! Miksi työn johtaminen muuttuu? Elinkeinoelämän valtuuskunnan raportti. Helsinki: Taloustieto Oy.
- Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Helander, Voitto 2006. Järjestödemokratian keskeiset mittarit. Teoksessa Borg, Sami (toim.) Suomen demokratiaindikaattorit. Helsinki: Oikeusministeriö. Viitattu 21.11.2011.
<http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURLapptype=BlobServer&SSURLcontainer=Default&SSURLsession=false&blobkey=id&blobheader=aderva-lue1=inline;%20filename=4ot97.pdf&SSURLsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1243790082285&blobheadername1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf>
- Helsingin yliopisto 2012. Valtiotieteellinen tiedekunta. Johdatus tilastotieteeseen. Otanta. Viitattu 17.2.2012. <http://www.valt.helsinki.fi/virtyo/mellin/jok124.htm>
- Helve, Helena 2002. Arvot, muutos ja nuoret. Helsinki: Yliopistopaino.
- Helve, Helena 2005. Nuorten arvojen, maailmankuvien ja katsomusten muutokset. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Laine, Sofia & Laine, Jyrki (toim.) Mitä on tehtävä? Nuorison kapinan teoriaa ja käytäntöä. Helsinki: Loki-kirjat, Nuorisotutkimusseura.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

- Hänninen, Sakari & Kangas, Anita & Siisiäinen, Martti (toim.) 2003. Mitä yhdistykset välittävät. Tutkimuskohteena kolmas sektori. Jyväskylä: Atena.
- JHL 2011a. JHL – monien ammattilaisten liitto. Viitattu 21.12.2011.
<http://www.jhl.fi/portal/fi/edunvalvonta/ammattialat/>
- JHL 2011b. JHL 2017 liittostrategia. Versio 0.3. Kalvosarja. Luettu 21.12.2011.
- JHL 2012. Vaalikone: Puoluepolitiikan merkitystä liiton toiminnassa halutaan vähentää. Uutinen liiton verkkosivuilla. Viitattu 18.3.2012.
<http://www.jhl.fi/portal/fi/ajankohtaista/uutisarkisto/?bid=1839>
- JHL:n säännöt, 2010. 10.11.2010 hyväksytyt säännöt.
- Jokisaari, Markku 2002. Työelämään siirtyminen. Teoksessa Salmela-Aro, Katariina & Nurmi, Jari-Erik. Mikä meitä liikuttaa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jokivuori, Pentti 2002. Sitoutuminen työorganisaatioon ja ammattijärjestöön – Kilpailuvia vai täydentäviä? Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Julkunen, Raija 2008. Uuden työn paradoksit. Tampere: Vastapaino.
- Jyväskylän yliopisto 2012. Kurssi- ja materiaalipolku Koppa. Viitattu 17.2.2012.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/kokonaistutkimus-otanta-ja-harkinnanvarainen-naeyte>
- Kangaspunta, Seppo & Aro, Jari & Saastamoinen, Mikko 2011. Epilogi: Yhteisöllisyyden jatkumo. Teoksessa Kangaspunta, Seppo (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Tampere: Tampere University Press.
- Kankainen, Tomi 2007. Yhdistykset, instituutiot ja luottamus. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 17.2.2012.
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18730/9789513930967.pdf?sequence=1>
- Kevätsalo, Kimmo 2005. Yhdestoista hetki. Uuden vuosituhannen ay-liike paikallistalolla. Helsinki: Käyttötieto Oy.
- Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (toim.) 2010. Verkostojen liikettä. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 25.11.2011. <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/25547>
- Koski, Pasi 2000. Liikunnan kansalaistoiminta kulttuurina – toiminnan merkityksellisyys ja merkitysrakenteet. Teoksessa Itkonen, Hannu & Heikkala, Juha & Ilmanen, Kalervo & Koski, Pasi. Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura ry.
- Kotro, Tanja 2006. Käyttäjät tuotekehityksessä: lihaa, verta ja mielikuvia. Kuluttajatutkimus. Viitattu 8.1.2012. http://www.ncrc.fi/files/4986/3_2_Kotro.pdf
- Laine, Timo 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lind, Kimmo & Kaunismaa, Pekka 1999. Nuorena nukkuvat? Tutkimus ay-aktiivisuudesta ja KTV:n nuorista jäsenistä. Helsinki: Kunta-alan ammattiliitto KTV ry
- Lähteenmaa, Jaana. Yhä useampi nuori joutuu koulutuksen jälkeen työttömäksi. Helsingin Sanomat 8.3.2012.

- Metsämuuronen, Jari 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 4. laitos. 1. painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Moilanen Liisa (toim.) 2010. Toiveita ja todellisuutta. Työn ominaisuudet eri työntekijäryhmien näkökulmasta. Työympäristötutkimuksen raporttisarja 53. Helsinki: Työterveyslaitos.
- Myllyniemi, Sami 2009. Taitekohtia. Nuorisobarometri 2009. Helsinki: Opetusministeriö.
- Mäkelä, Pertti 2006. Uuden liiton rakentajat. Helsinki: Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL.
- Nurmi, Jari-Erik & Salmela-Aro, Katariina 2002. Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Paaso, Eija 2004. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 23.2.2012. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kuviot/kuviot.html>
- Paloheimo, Heikki 2006. Demokratiaseuranta ja vaaliaineistot: teemat ja tavoitteet. Viitattu 21.11.2011. http://fsd4.uta.fi/heikki_paloheimo_demseuranta.pdf
- Pietikäinen, Anu 2011. Tampereen yliopisto. Sosiologian peruskurssi. Sosiaalinen vuorovaikutus. Viitattu 5.12.2011. <http://www.uta.fi/tyt/avoin/verkko-opinnot/sosiologia/luku3.html#rootit>
- Piha, Kirsi & Puustell, Anna & Catani, Johanna & Poussa, Liisa & Varis, Emma & Tuhkanen, Sirkku & Heinonen, Miila 2012. Haastekirja. Dialogi – uusi työ on täällä. Terveisin Y. Haastekirja. Helsinki: Viestintätoimisto Ellun Kanat OY.
- Rinne, Jarmo 2011. Henkilökohtaistuva politiikka. Väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere : Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Viitattu 18.11.2011. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus>.
- Saari, Juho 2011. Eriarvoisuus Suomessa. Puheenvuoro STTK:n edustajistossa 9.12.2011. Luentomateriaali. Viitattu 13.12.2011. http://www.sttk.fi/File/16400bc8-a3e6-4310-998b-b696078c8217/Eriarvoisuus_Suomessa_Juho_Saari.pdf
- Saastamoinen, Mikko 2003. Sosiaalipsykologia riskiyhteiskunnan haasteita kohtamassa. Puheenvuoro Sosiaalipsykologian päivillä Kuopiossa 28.11.2003. Viitattu 2.12.2012. <http://www.uku.fi/~msaastam/mikko281103.pdf>
- Saastamoinen, Mikko 2009. Yhteiskunnallisen yhteisökeskustelun suuntaukset. Teoksessa Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho Marjatta (toim.). Yhteisöllisyys liikkeessä. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- SAK, 2011. Oma työ, yhteiset oikeudet. SAK:n tavoiteohjelma 2011–2016. Viitattu 15.11.2011. <http://www.sak.fi/suomi/edustajakokous.jsp?location1=7&sl2=8&lang=fi&id=34582>
- SAK, 2012. Suomalaiset kokevat ay-jäsenyyden aiempaa tarpeellisemmaksi. Uutinen tutkimuksen tuloksista. Viitattu 26.4.2012. <http://www.sak.fi/suomi/ajankohtaista.jsp?id=35365&location1=1&sl2=2&ao=tiedotteet&lang=fi>
- SAK:n jäsentutkimus 2011. Luottamus liikkeessä. Helsinki: SAK

- Siisiäinen, Martti 1996. Mihin yhdistyksiä tarvitaan? Teoksessa Virve Riikonen & Martti Siisiäinen (toim.) Yhdistys 2000. Helsinki: Opintotoiminnan Keskusliitto.
- Siisiäinen, Martti 2003. Vuoden 1997 yhdistykset. Teoksessa Hänninen, Sakari & Kangas, Anita & Siisiäinen, Martti (toim.) Mitä yhdistykset välittävät. Tutkimuskohteenä kolmas sektori. Jyväskylä: Atena.
- Sulkunen, Pekka 1998. Johdatus sosiologiaan – käsitteitä ja näkökulmia. Helsinki: WSOY.
- Suomen virtuaaliyliopisto. Motivaatio oppimisessa. Viitattu 28.11.2011. http://tievie oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_4/motivaatio.htm
- Suoninen, Annikka & Kupari, Pekka & Törmäkangas, Kari 2010. Nuorten yhteiskunnalliset tiedot, osallistuminen ja asenteet. Kansainvälisen ICCS 2009 –tutkimuksen päätulokset. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Suoranta, Anu 2009. Halvennettu työ. Jyväskylä: Vastapaino.
- Taloudellinen tiedotustoimisto 2009. Nuorten arvot ja elämä –tutkimus. Diasarja tuloksista. Viitattu 24.11.2011. <http://www.tat.fi/Tutkimukset/Nuorten-arvot-ja-elaema>
- Tienari, Janne 2011. Z ja epäjohtaminen. Viitattu 15.4.2012. <http://econ.aalto.fi/fi/current/news/view/2011-05-05/>
- Tilastokeskus 2009. Ajankäyttötutkimus 2009. Osallistuminen ja vapaaehtoistyö. Viitattu 5.1.2012. http://www.stat.fi/til/akay/2009/04/akay_2009_04_2011-09-16_fi.pdf
- Tilastokeskus 2011a. Kunnallisvaalit. Viitattu 21.11.2011. http://www.stat.fi/til/kvaa/2008/kvaa_2008_2008-10-27_tie_001.html
- Tilastokeskus 2011b. Eduskuntavaalit. Viitattu 21.11.2011. http://pxweb2.stat.fi/Database/StatFin/vaa/evaa/Eduskuntavaalit%20-%20aikasarjat/Eduskuntavaalit%20-%20aikasarjat_fi.asp
- Tilastokeskus 2011c. Työsuhteet ja työajat vuonna 2010. Viitattu 19.12.2011. http://www.stat.fi/til/tyti/2010/16/tyti_2010_16_2011-11-01_kat_003_fi.html
- Tilastokeskus 2012. Työvoimatutkimus. Viitattu 12.2.2012. http://www.stat.fi/til/tyti/2011/tyti_2011_2012-01-26_tie_001_fi.html
- TKK. Tehosalkku. Motivaation merkitys oppimiselle. Viitattu 25.11.2011. http://opetuki2.tkk.fi/p/tehosalkku/oppiminen/motivaatio/motivaation_merkitys_oppimiselle.htm
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2012. Ammatillinen järjestäytyminen. Viitattu 11.2.2012. <http://www.findikaattori.fi/36/>
- Työterveyslaitos 2012. Näin Y-sukupolvi käyttäytyy työelämässä. Viitattu 17.2.2012. http://tyopiste.ttl.fi/Uutiset/Sivut/Nain_Y_sukupolvi_kayttaytyy_tyoelamassa.aspx
- Työttömyyskassojen yhteisjärjestö 2012. Taustaa työttömyyskassojen toiminnalle. Viitattu 12.2.2012. <http://www.tyj.fi/default.asp?id=414>
- Vaaranen, Heli 2005. Nuorten luovat pikkuheimot ja työn tulevaisuus. Teoksessa Hautamäki, Antti & Lehtonen Tommi & Sihvola, Juha & Tuomi, Ilkka & Vaaranen, Heli & Veijola, Soile. Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus.

Veijola, Soile 2005. Turistien yhteisöt. Teoksessa Hautamäki, Antti & Lehtonen Tommi & Sihvola, Juha & Tuomi, Ilkka & Vaaranen, Heli & Veijola, Soile. Yhteisöllisyyden paluu. Helsinki: Gaudeamus.

Vilkka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Helsinki: Tammi.

Vornanen, Riitta & Miettinen, Janissa 2010. Nuorten turvattomuus ja epävarmuus vuonna 2010. Teoksessa Myllyniemi, Sami (toim.) Puolustus­kannalla. Nuorisobarometri 2010. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Julkaisemattomat lähteet

AH1-3. Järjestötoiminnan asiantuntijoiden haastattelut SAK:ssa 29.8.2011.

AH4-5. Järjestötoiminnan asiantuntijoiden haastattelut JHL:ssä 23.9 ja 28.9.2011.

JHL:n jäsenrekisteri 2011. Jäsenrekisterin tietokannasta tehdyt raportit.

JHL:n opiskelijatapaaminen 2011. Strategiatyön vaihe 2: Päätä suunta. Kooste 14.5.2011 tapaamisesta.

JHL:n vaaliraportit 2012. JHL:n edustajiston vaalien tulosraportit ja analyysit.

Kyselyaineisto. Webropol-kysely 2.-16.11. 2011. Kyselyn avoimiin kysymyksiin annetut vastaukset on koodattu merkillä AV ja tähän lisättyllä vastaajan numerolla.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Kysely JHL:n opiskelijajäsenyydestä

Tervetuloa vastaamaan kysymyksiin. Jos haluat osallistua arvontaan, jossa arvotaan vastaajien kesken Applen iPad 2, täytä lomakkeen lopussa oleva yhteystietolomake. Kiitos etukäteen vastauksistasi!

Ikäsi?

Sukupuolesi?

nainen mies en halua ilmoittaa

Minkä maakunnan alueella opiskelet? Jos olet jo eronnut JHL:stä, kerro minkä maakunnan alueella opiskelit JHL:n opiskelijajäsenyyden aikana?

Kuinka monen muun ammattiliiton opiskelijajäsenen olet / olit JHL:n lisäksi?

En kuulu muihin liittoihin Yhden Kahden Kolmen Neljän tai useamman

Kuinka paljon seuraavat asiat merkitsivät sinulle, kun liityit JHL:n opiskelijajäseneksi?

	ei mitään	melko vähän	melko paljon	erittäin paljon	en osaa sanoa
Sosiaalinen paine - muutkin opiskelijatoverini liittyivät	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempieni asenteet ammattiliittojen suhteen	☐	☐	☐	☐	☐
Jäsenedut ja mahdollinen liittymislahja	☐	☐	☐	☐	☐
Jäsenyyden maksuttomuus	☐	☐	☐	☐	☐
Haluni kuulua ay-liikkeeseen	☐	☐	☐	☐	☐
Jäsenyyden markkinointitapa	☐	☐	☐	☐	☐
Haluni vahvistaa ammatillista identiteettiäni jäsenyyden avulla	☐	☐	☐	☐	☐
Liiton jäsenyys antaa tiettyä turvaa - jo opiskeluvaiheessa	☐	☐	☐	☐	☐

Valitse edellisen kysymyksen vaihtoehdoista sinulle kaikkein tärkein syy jäseneksi liittymiseen.

- Sosiaalinen paine - muutkin opiskelijatoverini liittyivät
- Vanhempieni asenteet ammattiliittojen suhteen
- Jäsenedut ja mahdollinen liittymislahja
- Jäsenyyden maksuttomuus

tärkeänä

Opy:n toiminnan sisällöt vastaavat / vastasivat odotuksiani	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opy pitää / piti minuun riittävästi yhteyttä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opy:n yhdistysaktiiveja ja vastuuhenkilöitä on / oli helppo lähestyä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opy:n toiminta tukee / tuki jäsenyyden jatkamista JHL:ssä valmistumiseni jälkeen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opy:n hallituksen päätöksistä saa / sai hyvin tietoa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Seuraavaksi toivon sinun arvioivan asenteitasi, taipumuksiasi ja kiinnostuksesi kohteita. Merkitse kohta, johon käsityksesi itsestäsi sanaparien välillä sijoittuu.

Minä...

arvostan muutosta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	arvostan pysyvyyttä
olen kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	en ole kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista
olen asiakaskeinen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	olen ihmiskeskeinen
arvostan ay-liikkeen saavutuksia	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	en arvosta ay-liikkeen saavutuksia
pidän yksilöllisyyttä tärkeänä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	pidän yhteisöllisyyttä tärkeänä
pidän tyouralla onnistumistani tärkeänä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	en pidä tyouralla onnistumistani tärkeänä
pidän asioihin vaikuttamista tärkeänä	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	pidän asioihin vaikuttamista yhdentekevänä
olen kiinnostunut puoluepolitiikasta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	en ole kiinnostunut puoluepolitiikasta

JHL tukee ja kehittää jäsenistönsä ammatillisia valmiuksia. Arvioi ammatillisuudesta esitettyjen väittämien tärkeyttä sinulle.

	ei lainkaan tärkeä	vähän tärkeä	melko tärkeä	erittäin tärkeä	en osaa sanoa
Saan ammattiini liittyvää informaatiota liitolta	☐	☐	☐	☐	☐
Ammattiryhmälleni on kohdennettu toimintaa ja koulutusta	☐	☐	☐	☐	☐
Mahdollisuus tavata kollegoja liiton tilaisuuksissa	☐	☐	☐	☐	☐
Ammattiryhmälläni on tärkeä asema liitossa	☐	☐	☐	☐	☐
Liitto tukee oman urapolkuni rakentamista	☐	☐	☐	☐	☐
Liiton lehdessä on on säännöllisesti juttuja ammattiryhmäni asioista	☐	☐	☐	☐	☐

JHL:n tarjoaa erilaisia tehtäviä ja osallistumismahdollisuuksia jäsenilleen. Kuinka kiinnostavina pidät seuraavia tehtäviä sinulle?

	kiinnostaa erittäin paljon	kiinnostaa melko paljon	ei kiinnosta paljon eikä vähän	kiinnostaa melko vähän	ei kiinnosta lainkaan	en osaa sanoa
Erilaiset yhdistyksen järjestötehtävät (pj, sihteeri jne.)	☐	☐	☐	☐	☐	☒
Työpaikan luottamustehtävät (luottamusmies, työsuojeluvaltuutettu jne)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Virkistystoimintaan liittyvät järjestelytehtävät	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelija- ja nuorisotoiminta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Määräaikaiset hankkeet ja projektit	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Solidaarisuuteen ja kansainvälisyyteen liittyvät tehtävät	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Mitä haluaisit vielä sanoa JHL:n opiskelijatoiminnasta? Voit esittää tässä yhteydessä myös kehittämissuhteita.

Koulutus/tutkinto, jota suoritat nyt? Jäsenyytensä jo päättäneiltä kysytään sitä koulutusta/tutkintoa, jota opiskelit JHL:n jäsenyyden aikana.

- Toisen asteen koulutus
- Erikoisammattitutkinto
- Ammattikorkeakoulututkinto
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
- Yliopistotutkinto
- Muu, mikä?

Mitä alaa opiskelet / opiskelit jäsenyysaikana?

Jos olet jo päättänyt ne opinnot, joiden aikana olit JHL:n jäsen, ilmoita se ala, jota opiskelit JHL:n jäsenyytesi aikana.

- Sosiaali- ja/tai terveystieteiden ala
- Nuorisotoiminta, järjestö-, vapaa-aika- tai liikunta-ala
- Opetus-, ohjaus- tai kasvatusala
- Ravitsemuspalveluala
- Puhdistus- ja kotipalveluala
- Toimisto-, hallinto- tai tietotekninen ala
- Muuta alaa, mitä?

Oletko edelleen JHL:n jäsen? (pakollinen kysymys)

- Kyllä, jäsenyyteni jatkuu
- En, jäsenyyteni on päättynyt.

Kuvittele tilannettasi kun saat nykyiset opintosi valmiiksi ja pääset töihin. Alla on joukko väittämiä. Arvioi kuinka hyvin ne vastaavat tilannettasi kun opiskelijajäsennytesi päättyy ja siirryt palkansaajaksi.

	erittäin epätodennäköistä	epätodennäköistä	todennäköistä	erittäin todennäköistä	en osaa sanoa
Jatkan edelleen JHL:ssä, silloin maksavana jäsenenä	☐	☐	☐	☐	☐
Vertailen eri ammattiliittojen tarjoamia etuja jäsenilleen ja "kilpailutan" itselleni parhaan liiton	☐	☐	☐	☐	☐
Työkavereiden ammattiliittovalinnoilla on suuri vaikutus omaan liittovalintaani	☐	☐	☐	☐	☐
Olen vakuuttunut ammattiliiton tarpeellisuudesta itselleni	☐	☐	☐	☐	☐
Suosittelen JHL:n opiskelijajäsennyttä muillekin	☐	☐	☐	☐	☐

Kysymykset niille, joiden jäsenyys JHL:ssä on jo päättynyt.

Kuinka paljon seuraavat syyt olivat vaikuttamassa siihen, että et jatkanut enää jäsenyyttäsi JHL:ssä opiskelusi päättymisen jälkeen?

	erittäin paljon	melko paljon	ei paljon eikä vähän	melko vähän	erittäin vähän	en osaa sanoa
Työskentelen sellaisella alalla, jonne JHL ei solmi työehtosopimuksia	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Olin tyytymätön liiton opiskelijatoimintaan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Työpaikan kollegat kuuluvat toiseen liittoon kuin JHL:ään	☐	☐	☐	☐	☐	☐
En alun perinkään ajatellut olevani JHL:n jäsen kuin opiskeluaajan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pärjään omillani, en tarvitse liittoa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liitto ei tarjonnut riittävästi ammatillista tukea	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu syy, mikä?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Jos vastasit edelliseen kysymykseen Muu syy, niin voit perustella vastauksesi halutessasi.

Jos haluat osallistua Applen iPad 2:n arvontaan, ole hyvä ja täytä yhteystietolomake. Yhteystietojasi käytetään vain arvonnassa eikä niitä yhdistetä antamiisi vastauksiin.

Viimeiseksi lähetä lomake sivun alaosan painikkeella, kiitos.

Liite 2. Maakunta, jonka alueella vastaaja opiskelee / opiskeli?

		vastaajat	prosenttia	todellinen prosentti
todelliset	Uusimaa	79	17,9	18,1
	Varsinais-Suomi	21	4,8	4,8
	Satakunta	18	4,1	4,1
	Kanta-Häme	20	4,5	4,6
	Pirkanmaa	42	9,5	9,6
	Päijät-Häme	32	7,3	7,3
	Kymenlaakso	5	1,1	1,1
	Etelä-Karjala	15	3,4	3,4
	Etelä-Savo	20	4,5	4,6
	Pohjois-Savo	23	5,2	5,3
	Pohjois-Karjala	21	4,8	4,8
	Keski-Suomi	31	7,0	7,1
	Etelä-Pohjanmaa	37	8,4	8,5
	Pohjanmaa	8	1,8	1,8
	Keski-Pohjanmaa	7	1,6	1,6
	Pohjois-Pohjanmaa	34	7,7	7,8
	Kainuu	5	1,1	1,1
	Lappi	19	4,3	4,3
	Total	437	99,1	100,0
puuttuvat		4	,9	
Yhteensä		441	100,0	

Liite 3. Osallistumiskerrat JHL:n järjestämiin tilaisuuksiin tai tapahtumiin maakunnittain.

maakunta/ osallistumiskerrat	ei kertaa-kaan	kerran tai useammin	yhteensä	osallistujien %-osuus
Uusimaa	55	22	77	29
Varsinais-Suomi	17	4	21	19
Satakunta	13	4	17	24
Kanta-Häme	13	5	18	28
Pirkanmaa	32	9	41	22
Päijät-Häme	20	9	29	31
Kymenlaakso	3	1	4	25
Etelä-Karjala	12	3	15	20
Etelä-Savo	20	0	20	0
Pohjois-Savo	17	6	23	26
Pohjois-Karjala	12	8	20	40
Keski-Suomi	29	2	31	6
Etelä-Pohjanmaa	28	8	36	22
Pohjanmaa	7	1	8	13
Keski-Pohjanmaa	3	3	6	50
Pohjois-Pohjanmaa	26	7	33	21
Kainuu	4	1	5	20
Lappi	13	4	17	24
Yhteensä	324	97	421	23